

Rasmus Ekström

”TAVALLISEN IHMISEN EI KANNATA SITÄ NYT ALKAA PELÄTÄ”

Miten suomalainen journalismi uutisoi apinarokosta
suhteessa seksuaalivähemmistöihin kesällä 2022

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2024

TIIVISTELMÄ

Rasmus Ekström: ”Tavallisen ihmisen ei kannata sitä nyt alkaa pelätä” – Miten suomalainen journalismi uutisoi apinarokosta suhteessa seksuaalivähemmistöihin kesällä 2022

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Journalistiikan maisteriohjelma

Toukokuu 2024

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, millä tavoin suomalainen journalismi uutisoi apinarokosta kesällä 2022. Tutkimuskysymystä peilataan etenkin suhteessa siihen, miten uutisoinnissa kirjoitettiin seksuaalivähemmistöistä, sillä apinarokko tarttui Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa etenkin miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa. Tutkimuksessa myös analysoidaan, millä tavoin terveysjournalismin erilaiset käytännöt sekä tunteiden käytön strategiat journalismissa ilmenivät apinarokkoutisoinnissa. Tutkimuksen aineisto koostuu Helsingin Sanomien, Yle Uutisten, MTV Uutisten, Ilta-Sanomien ja Iltalehden julkaisemista apinarokkoa käsitelleistä uutisista touko–elokuussa 2022. Tutkimusmenetelmiin kuului sekä määrällinen että laadullinen sisällönanalyysi. Määrällisen analyysin tavoitteena oli saada selville, kuinka suuressa osassa apinarokkoa käsitelleitä juttuja mainittiin seksuaalivähemmistöt. Laadullisessa analyysissä sovellettiin aineiston tyypittelyä.

Seksuaalivähemmistöihin viitattiin yli kolmasosassa kaikista apinarokkojutuista. Viittauksia oli hieman enemmän iltapäivälehdissä ja MTV Uutisissa. Vilkkainta uutisointi oli toukokuun loppupuolella, jonka jälkeen juttujen määrä väheni huomattavasti. Suurin osa laadullisessa analyysissä tehdyistä havainnoista koskivat kaikkia tarkasteltuja medioita.

Seksuaalivähemmistöjen kuvauksesta erottui kolme luokkaa: kaukaisesti sairastuneet, riskikansalaiset sekä stigman uhrit. Apinarokkoutiset voidaan jakaa neljään eri alaluokkaan: tiedetarinoihin, yhteiskuntatarinoihin, kollektiivitarinoihin ja yksilötarinoihin. Uutisointi tukeutui lääketieteellisiin auktoriteetteihin ja neutraaliin uutiskieleen. Apinarokkoutisoinnissa esiintyi myös runsaasti sairauden etäännyttämistä seksuaalivähemmistöjen ongelmaksi. Tähän etäännyttämiseen liittyi vähemmistöjen kuvaamista riskikansalaisina, jotka tarvitsevat mahdollisesti yhteiskunnan väliintuloa. Uutisoinnissa esiintyi kuitenkin myös vastaavasti kuvausta, jossa vähemmistöt kuvattiin apinarokkoon liittyvien ennakkoluulojen ja syrjinnän uhreina. Aineistosta havaitut tunteiden käytön strategiat tukivat näitä terveysjournalismin käytäntöihin liittyviä havaintoja.

Avainsanat: terveysjournalismi, tartuntataudit, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, toiseuttaminen, tunteet journalismissa, apinarokko

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	4
	2.1 Terveysjournalismin käytännöt Suomessa ja maailmalla	5
	2.2 Tunteiden käyttäminen journalismin keinona	12
	2.3 Seksuuavähemmistöjen toiseuttaminen	16
	2.4 Uutisointi aidsista 1980-luvun alussa tapausesimerkkinä	21
3	TUTKIMUSASETELMA	27
	3.1 Apinarokko Suomessa vuonna 2022	27
	3.2 Tutkimuskysymykset	28
	3.3 Aineisto	30
	3.4 Määrällinen sisällönanalyysi	33
	3.5 Laadullinen sisällönanalyysi	35
4	MÄÄRÄLLISEN SISÄLLÖNANALYYSIN TULOKSET	39
	4.1 Yleiset tulokset sekä erot tarkastelukuukausien välillä	39
	4.2 Erot tarkasteltavien medioiden välillä	43
	4.3 Laadullisen aineiston valinta	46
5	APINAROKKOJUTTUIJEN LAADULLINEN ANALYYSI	48
	5.1 Terveysjournalismin käytäntöjen ilmeneminen	48
	5.1.1 Terveysjournalismin ja sairauden jaottelut	48
	5.1.2 Apinarokon etäännyttäminen	50
	5.1.3 Terveyskurin ja riskikansalaisuuden luominen	56
	5.2 Sairauden lähentäminen etäännyttämisen vastakohtana	60
	5.2.1 Sairauden lähentäminen kaikkien ongelmaksi	61
	5.2.2 Apinarokko esimerkkinä syrjinnästä	62
	5.3 Tunteiden käytön strategiat	63
	5.3.1 Tunteiden ulkoistaminen haastateltaville	63
	5.3.2 Lukijoiden normatiivisten ennakko-oletusten käyttö	65
	5.3.3 Henkilökohtainen tarinankerronta yksilötarinoissa	67
	5.3.4 Seikkailu-uutisten ilmentyminen	70
	5.4 Seksuuavähemmistöjen kuvaamisen kolme luokkaa	71
	5.4.1 Kaukaiset sairastuneet	72
	5.4.2 Riskikansalaiset	73
	5.4.3 Stigman uhrit	74
	5.5 Aineiston luokittelu: tiedetarinoista yksilötarinoihin	75
	5.5.1 Tiedetarinat	77
	5.5.2 Yhteiskuntatarinat	78
	5.5.3 Kollektiivitarinat	80
	5.5.4 Yksilötarinat	81
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA PÄÄTELMÄT	84
	6.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	84
	6.2 Vertailu aids- ja apinarokkouutisoinnin välillä	91
	6.3 Jatkotutkimusaiheet ja itsereflektio	93
	LÄHTEET	95

LIITE 1: TUTKIMUSAINIISTO	100
LIITE 2: LAADULLISEN SISÄLLÖNANALYYSIN AINEISTO	116

1 JOHDANTO

Suomessa uutisoitiin kesällä 2022 laajemmalle yleisölle aiemmin tuntemattomaksi jääneestä sairaudesta, apinarokosta. Uutisointi johtui apinarokon leviämisestä tuolloin Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa. Sairaudesta uutisoitiin tuolloin kertomalla, että sen havaittiin tarttuneen erityisesti miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa. Nämä maininnat vaihtelivat lyhyistä viittauksista tämän kaltaisiin otsikoihin: *Mies kertoi matkasuunnitelmista – Husin lääkäri varoitti apinarokosta: ”Homomiesten ei pitäisi lähteä Berliiniin juhlimaan”* (Iltalehti 1.8.2022a).

Tämänkaltaista uutisointia on nähty myös aiemmin. Kun HI-viruksesta ja aidsista uutisoitiin 1980-luvun alussa, kuvattiin sairautta aluksi etenkin homomiesten tautina. Tästä on esimerkkinä *Helsingin Sanomien* otsikko kesäkuulta 1983: *Homotautiin varaudutaan myös Suomessa* (Huotari 1993, 84). Samoin kun koronaviruksesta uutisoitiin Suomessa alkuvuodesta 2020, kerrottiin aluksi, että sairaus koskee ennen kaikkea Kiinaa ja kiinalaisia. Suomalaiset pääsivät esimerkiksi lukemaan, *millaisia oireita Kiinan mysteerivirus aiheuttaa* (Havula 21.1.2020). Sairauden yhdistäminen vähemmistöihin ei ole uusi ilmiö. Tämä herättää kysymyksiä. Journalismilla on valta jakaa ihmisiä sisä- ja ulkoryhmiin, niin sanottuihin ”meihin” ja ”muihin” (Kivikuru 2002, 56). Voidaan puhua esimerkiksi toiseuttamisesta, jossa jokin asia tai ryhmä koetaan erilaiseksi ja ala-arvoisemmaksi kuin toinen (Löytty 2005, 162). Onko tartuntatautiutisointi, jossa sairaus yhdistetään tiettyyn ihmisryhmään, esimerkki tällaisesta vallankäytöstä?

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, millä tavoin suomalainen journalismi uutisoi apinarokosta kesällä 2022 etenkin suhteessa seksuaalivähemmistöihin. Tutkielmassa analysoidaan myös, millaisia terveysjournalismin käytäntöjä ja tunteiden käytön strategioita käytettiin uutisoinnissa. Aihetta käsitellään analysoimalla viiden eri suomalaisen journalistisen median apinarokkojuttuja, jotka julkaistiin toukokuun ja elokuun välillä vuonna 2022. Tarkasteltavat mediat ovat *Helsingin Sanomat*, *Yle Uutiset*, *MTV Uutiset*, *Iltasanomat* ja *Iltalehti*. Aineistoa tarkastellaan sekä määrällisen että laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Määrällisellä sisällönanalyysillä tutkitaan, kuinka suuressa osassa

apinarokkojuttuja mainittiin seksuaalivähemmistöt jollain tavalla. Laadullisessa analyysissä tutkitaan, millaisia terveystjournalismin käytäntöjä sekä tunteiden käytön strategioita aineistossa ilmeni, ja millä tavoin vähemmistöjä kuvattiin aineistossa.

Tutkimusta lähestytään kolmesta näkökulmasta: terveystjournalismin, tunteiden ja toiseuttamisen. Terveystjournalismin käytännöistä tutkitaan etenkin sairauden etäännyttämistä, lääketieteellisiin auktoriteetteihin nojautumista, riskikansalaisuutta ja terveystkuria. Tunteiden käytön strategioista tarkastellaan tunteiden ulkoistamista, normatiivisten ennako-olettamusten käyttöä, henkilökohtaista tarinankerrontaa (*Personalized Storytelling*) sekä seikkailu-uutisia (*Adventure News*). Toiseutta tarkastellaan seksuaalivähemmistöjen kuvaamisen ja median vallankäytön näkökulmasta. Seksuaalivähemmistöt ymmärretään tässä tutkielmassa ihmisiksi, joiden seksuaalinen suuntaus on muuta kuin heteroseksuaalisuus (Oikeusministeriö 2023). Tutkimus keskittyy miesten kanssa seksiä harrastaviin miehiin, koska myös apinarokkoutisoinnissa keskityttiin tähän vähemmistöön.

Aihetta on syytä tutkia, sillä maailma tulee kohtaamaan uusia tartuntatauteja myös tulevaisuudessa. Näitä tulevaisuuden epidemioita ja pandemioita saatetaan liittää tiettyihin ihmisryhmiin sen perusteella, missä sairaus lähtee leviämään ensimmäisenä. On väliä, millä tavoilla näistä sairauksista uutisoidaan. Mediaesitykset eivät ainoastaan heijasta ympäröivää todellisuutta, vaan myös muuttavat sitä (Fairclough 1997, 136). Hypoteettinen esimerkki on suomalaisilla turkistarhoilla havaitut lintuinfluenssatapaukset kesällä 2023. Jos sairaus olisi lähtenyt leviämään maailmalle, miten kansainväliset mediat olisivat kirjoittaneet Suomesta? Olisiko lintuinfluenssa kuvattu suomalaisten syyksi? Vaikka apinarokko ei lopulta levinnyt laajasti väestöön Suomessa vuonna 2022, emme voi tietää ennalta, missä ja milloin seuraava yleisvaarallinen sairaus tulee esille.

Tutkimusta motivoi lisäksi tutkijan halu tarkastella, millä tavoin seksuaalivähemmistöjä kuvataan suomalaisessa journalismissa. Rakentaako journalismi heteronormatiivista maailmankuvaa, jossa heteroseksuaalisuus kuvataan oletusarvoisena seksuaalisuutena? Tutkimuksen ennako-oletus on, että apinarokkoutisoinnissa näkyy viitteitä toiseuttamisesta ja vähemmistöjen etäännyttämisestä, mutta että se ei ole yhtä näkyvää

kuin esimerkiksi aids-uutisoinnin alkuvuosina 1980-luvulla. Toinen ennako-oletus on, että terveysjournalismin käytännöissä korostuu lääketieteellisen näkökulman korostaminen sairauden inhimillisten vaikutusten kustannuksella.

Tutkielman luvussa kaksi käydään läpi tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Kehykseen kuuluu aiempi tutkimus terveysjournalismin käytännöistä, tunteiden käytön strategioista sekä toiseuden luomisesta journalismissa. Viitekehyksessä tarkastellaan myös, miten suomalainen journalismi on kirjoittanut homoseksuaalisuudesta. Lisäksi viitekehykseen kuuluu tarkempi analyysi aids-uutisoinnista 1980-luvun alkupuolella Suomessa ja maailmalla. Tutkielman kolmannessa luvussa esitellään tutkimusasetelma, mukaan lukien aineisto, tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät. Tutkielman luvut neljä ja viisi muodostavat tutkimuksen analyysin. Luvussa neljä esitellään määrällisen sisällönanalyysin tuloksia. Luvussa viisi käydään läpi laadullisen sisällönanalyysin tulokset, mukaan lukien analyysissa saavutetut luokittelut. Luvussa kuusi esitellään tutkimuksen johtopäätökset ja päätelmät.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Teoriapohja tukeutuu kolmeen tutkimusalueeseen: terveysjournalismin käytäntöihin, tunteiden käytön strategioihin sekä ihmisryhmien toiseuttamiseen journalismissa. Alaluvussa 2.1 käydään läpi terveysjournalismin käytäntöjä, joista tärkeimmät tulevat Tampereen yliopiston yliopistotutkija Sinikka Torkkolan (2008), Suomen tiedetoimittajain liiton pääsihteeri Ulla Järven (2011) sekä yhteiskuntatieteiden tohtori Anna-Maria Mäki-Kuutin (2020) tutkimuksista. Alaluku 2.2 käsittelee tunteiden käytön strategioita journalismissa. Tutkimukselle olennaisimmat teoriat rakentuvat Cardiffin yliopiston dekaani Karin Wahl-Jorgensenin (2019) havaintoihin tunteiden käytön tekniikoista sekä viestinnän professori Lilie Chouliarakin (2006) jaotteluun kärsimyksen kuvauksesta journalismissa. Alaluku 2.3 käsittelee ihmisryhmien, erityisesti seksuaalivähemmistöjen toiseuttamista. Alaluvussa avataan toiseuttamisen ja heteronormatiivisuuden käsitettä. Lisäksi alaluvussa käydään läpi, miten seksuaalivähemmistöjä on toiseutettu 1950-luvulta aina 2000-luvulle saakka suomalaisessa journalismissa.

Alaluku 2.4 esittelee tapausesimerkin, miten aidsista uutisoitiin Suomessa ja kansainvälisesti epidemian alkuvuosina 1980-luvulla. Tapaus antaa konkreettisen esimerkin taudista, joka etäännytetttiin seksuaalivähemmistöjen ongelmaksi journalistisissa julkaisuissa. Sen kautta voidaan myös tarkastella, miten alaluvuissa 2.1–2.3 esitellyt teoriat ja käsitteet ovat toimineet käytännössä journalismissa. Samalla se antaa vertailukohdan apinarokkoutisointiin. Tutkimuksen johtopäätösluvussa esitellään lyhyesti, mitkä asiat apinarokkoutisoinnissa ovat muuttuneet ja pysyneet samana aidsia koskeneeseen uutisointiin verrattuna.

Suurin osa käytetyistä teorioista ja käsitteistä liittyy representaatioon ja sen merkitykseen journalismissa. Representaatiota tutkinut Stuart Hall (1997, 17–19) on määritellyt kaksi representaation järjestelmää. Näistä ensimmäinen on mielen sisäiset representaatiot, jossa kaikki ihmiset antavat mielissään merkityksiä eri asioille, kuten esimerkiksi fyysisille objekteille, mutta myös aineettomille konsepteille (Hall 1997, 17–19).

Toinen representaation järjestelmä on kieli, jonka kautta ihmiset voivat välittää näitä merkityksiä toisilleen (Hall 1997, 17–19). Välittämisen keinoina voivat toimia esimerkiksi sanat, äänet ja kuvat (Hall 1997, 17–19).

Tässä tutkielmassa representaatio on ymmärretty ennen kaikkea sosiaalista todellisuutta muokkaavana voimana. Kielitieteen emeritusprofessori Norman Fairclough (1997) sanoo, että mediaesityksissä näkyvät representaatiot eivät ainoastaan heijasta todellisuutta, vaan myös muuttavat sitä (Fairclough 1997, 136). Mediatekstit sisältävät sekä havaittavissa olevia että pääteltäviä merkityksiä (Fairclough 1997, 139–140). Pääteltävät merkitykset antavat ymmärtää asioita tekstissä ilman, että niitä sanottaisiin suoraan ääneen tekstissä (Fairclough 1997, 139–140). Asioiden läsnäoloa ja representaatiota voi kuvata näkyvyyden asteikkona, jolloin on eri asia, onko jokin asia tekstissä pääosassa, vai toissijaisena mainintana (Fairclough 1997, 139–140). Mediaesitysten representaatio viittaa myös esitysten kuluttamiseen, eli siihen, millaisia tulkintoja kuluttavat tekevät lukemastaan tai katsomastaan mediatuotteesta (Seppänen 2005, 84). Nämä representaatiot ymmärretään kuitenkin vain huonoiksi kopioiksi siitä, mitä ne jäljittelevät (Seppänen ja Väliaverron 2012, 92–95). Representaatioon kuuluu sen poliittinen ulottuvuus, kuten esimerkiksi toimittajien tekemät valinnat, joiden pohjalta representaatio syntyy (Seppänen ja Väliaverron 2012, 92–95). Representaatio tarkoittaa myös sanavalintoja, esimerkiksi jos vaikka väkivaltaista kuolemaa kuvaillaan sanalla *tappo*, *murha* tai *teurastus* (Fairclough 1997, 143).

Vaikka tutkimuksen aihe liittyy representaatioon, on tutkimus tehty terveysjournalismin käytäntöjen, tunteiden käytön ja toiseuttamisen kautta. Aihetta olisi ollut mahdollista tarkastella representaation teorioiden kautta, mutta tutkimuksen alkuvaiheissa tehtiin päätös, että aihetta on mielekkäämpää tutkia muiden teorioiden kautta.

2.1 Terveysjournalismin käytännöt Suomessa ja maailmalla

Kun tutkitaan apinarokkouutisointia, tulee määritellä, mitä kaikkia elementtejä terveysjournalismin kuuluu. Terveysjournalismi kunnioittaa perinteisesti

terveydenhuollon ammattilaisten auktoriteettia sekä pyrkii faktapitoisuuteen (Torkkola 2008, 93–94). Tämä auktoriteettiuskovaisuus voi näkyä apinarokkouutisoinnissa.

Sekä Järvi (2011) että Torkkola (2008) ovat tutkineet terveysjournalismin jaotteluita. Järvi on jakanut terveysjournalismin lajityypit tieteelliseen, inhimilliseen ja taloudelliseen terveysjournalismiin. *Tieteellinen terveysjournalismi* keskittyy uutisiin sairauksien synnystä, tutkimuksesta ja lääkkeistä (Järvi 2011, 141). Tämän lajityypin jutut perustuvat tieteelliseen tutkimukseen ja alan tutkijoiden haastatteluihin (Järvi 2011, 141).

Taustatietoina käytettiin 2000-luvulla etenkin lääkäreitä, tutkijoita ja tutkimuslaitoksia (Järvi 2011, 89–90). Potilaat koettiin epäluotettaviksi lähteiksi, kun taas vahvinta luottamusta saivat esimerkiksi lääkelaitokset ja yliopistot (Järvi 2011, 89–90). *Inhimillinen terveysjournalismi* korostaa yksilöiden merkitystä, mikä näkyy esimerkiksi potilaiden sairaustarinoina (Järvi 2011, 153). *Taloudellinen terveysjournalismi* keskittyy uutisiin terveydenhuollon poliittisista ja taloudellista puolista (Järvi 2011, 165–166). Näissä jutuissa näkyy esimerkiksi, millaisia negatiivisia vaikutuksia jollain sairaudella tai muulla terveysongelmalla voi olla laajempaan yhteiskuntaan (Järvi 2011, 165–166).

Torkkola (2008) on käsitellyt sairauksien ja terveyksien kuvaamistapoja journalismissa. Sairauksia kuvataan Torkkolaan mukaan kolmessa eri ulottuvuudessa. Ne ovat lääketieteelliseen määrittelyyn perustuva lääketieteellinen tautisuus, yksilön sairauden kokemuksiin perustuva kokijan kokemus ja yhteiskunnallisiin instituutioihin perustuva sosiaalinen järjestys. *Lääketieteellisessä tautisuudessa* tauti on biologinen ilmiö, joka löydetään diagnosoimalla. Taudin olemassaoloa ei siis tarvitse kyseenalaistaa. Yhteiskunnallinen ja poliittinen ulottuvuus voi kuitenkin vaikuttaa lääketieteelliseen ulottuvuuteen. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten eri maissa ja kulttuureissa tulkitaan ja hoidetaan samoja tauteja. *Kokijan potemuksessa* sairaus ymmärretään sairastuneen kokemusten kautta. Journalismi voi esittää potemuksen esimerkiksi sairauden tarinallistamisella, jonka kautta sairaus saa merkityksen. *Sosiaalinen järjestys* tarkoittaa sitä, miten yhteiskunnalliset ja poliittiset instituutiot tuottavat sairauden merkityksiä. Yhteiskunnallinen sairaus ei edellytä varsinaisen lääketieteellisen sairauden olemassaoloa. Sosiaalisen järjestyksen kautta syntynyt sairaus osoittaa terveille ja sairaille erilaisia

oikeuksia ja velvollisuuksia. Sosiaalisen järjestyksen sairaudet pyrkivät muuttamaan esimerkiksi sosiaalisesti ongelmalliseksi koettua käytöstä. (Torkkola 2008, 105–120.)

Torkkola arvioi, että journalismi käsittelee sairauksia ennen kaikkea sosiaalisen järjestyksen, eli yhteiskunnallisen ulottuvuuden kautta. Tämä ei ole kuitenkaan aina täysin ilmiselvää lukijoille, sillä näitä sairauksia kuvataan usein etenkin lääketieteellisen tautisuuden kautta. Siksi journalismin kuvaukset sairaudesta ovat piilotetusti poliittisia. (Torkkola 2008, 206–207.)

Järven määrittelemissä terveystjournalismin tyypeissä ja Torkkolan jaottelemisissa tavoissa kuvata sairautta on havaittavissa yhtäläisyyksiä. Molemmissa esitetään jako tieteellisen, inhimillisen ja yhteiskunnallisen näkökulman välillä. Tieteellinen terveystjournalismi keskittyy esimerkiksi uutisiin sairauksien tutkimisesta, lääkkeitä ja muista tieteellisistä näkökulmista (Järvi 2011, 141). Samoin lääketieteellinen tautisuus keskittyy kuvaamaan sairautta lääketieteellisenä ilmiönä, joka voidaan diagnosoida, eikä sitä tarvitse kyseenalaistaa (Torkkola 2008, 108). Tämän tutkimuksen puitteissa nämä kaksi kuvauksen tapaa voidaan yhdistää yhteen yhtenäiseen terveystjournalismin tapojen jaotteluun: Tieteelliseen terveyteen, inhimilliseen terveyteen ja yhteiskunnalliseen terveyteen. *Tieteellinen terveys* sisältää tieteellisen terveystjournalismin sekä lääketieteellisen tautisuuden teorian. *Inhimillinen terveys* sisältää inhimillisen terveystjournalismin sekä kokijan kokemuksen. *Yhteiskunnallinen terveys* sisältää taloudellisen terveystjournalismin sekä sosiaalisen järjestyksen. Jaottelu on esitelty taulukossa 1.

Terveysjournalismin tyyppi	Mitä teoreettisia kehyksiä sisältää
Tieteellinen terveys	Tieteellinen terveystjournalismi, lääketieteellinen tautisuus
Inhimillinen terveys	Inhimillinen terveystjournalismi, kokijan kokemus
Yhteiskunnallinen terveys	Taloudellinen terveystjournalismi, sosiaalinen järjestys

Taulukko 1: Terveystjournalismin tyypit

Yksi tämän tutkimuksen kannalta olennaisimpia terveystjournalismin käytäntöjä on *sairauden etäännyttäminen* (Torkkola 2008), jossa sairauden vaaraa siirretään kauemaksi lukijasta. Tämän etäännyttämisen elementteinä voidaan pitää myös riskikansalaisuutta (Järvi 2011) sekä terveystkurin luomista (Mäki-Kuutti 2012 ja 2020).

Sairauden etäännyttäminen lukijoista tarkoittaa journalismin tasapainoilua sairauden vaaran ja sen hallinnan välillä. Lukijoille kerrotaan samanaikaisesti, että sairaus on vaarallinen, mutta että lukijoiden ei tarvitse olla huolissaan siitä. Tämä tasapainoilu syntyy tartuntatautiutisoinnissa etäännyttämällä sairaus lukijoista, jolloin sairaus siirretään ”toisten” ongelmaksi. Tauti ei siis kosketa ”meitä”, uutisten oletettua lukijakuntaa. Tauti voidaan etäännyttää esimerkiksi ihmisryhmille, jotka asuvat maantieteellisesti kaukana uutisten lukijoista. Toisaalta nämä ”muut” voivat löytyä myös ihmisryhmistä, jotka nähdään sosiaalisesti kaukaisina, ”meistä” poikkeavasti käyttäytyvinä. Tällaisia sosiaalisesti kaukaisia ihmisryhmiä voi esiintyä esimerkiksi jutuissa, joissa etäännytetään sukupuolitauteja kuten aisia. (Torkkola 2008, 188–190.)

Myös tartuntatautiutisointia tutkinut Sheldon Ungar (1998) puhuu sairauksien etäännyttämisestä tutkimuksessaan Ebola-utisoinnista. Ungar kutsuu tätä etäännyttämistä *mutatio-tartunta-tulkinnaksi*. Sairaudesta kirjoitettiin ensin pelottelun ja paniikin luomisen kautta. Alun jälkeen uutisointi siirtyi etäännyttävään hallintaan, jossa sairaus toiseutettiin muiden syyksi. Tauti liitettiin afrikkalaisten sairaudeksi. Ebolan leviäminen yhdistettiin uutisissa köyhyyteen, saasteisiin, paikalliseen ympäristöön ja poliittiseen

korruptioon. Sairauden pelkoa hallittiin narratiivilla, jonka mukaan sairaus ei tule leviämään Afrikan ulkopuolelle. (Ungar 1998, 48–53.)

Uuden sairauden etäännyttäminen jonkin maantieteellisesti tai sosiaalisesti kaukaisen ryhmän syyksi on havaittu myös sars-utisoinnissa. Aihetta tutkineen Peter Washerin (2004) mukaan sarsia etäännytettiin brittiläisissä sanomalehdissä vuonna 2003 ennen kaikkea kiinalaisten sairauksiksi. Lukijat johdatettiin johtopäätökseen, että sairaus on kiinalaisten syytä, ja että kyseinen sairaus ei koske ”meitä”, koska ”me” emme elä samalla tavalla kuin kiinalaiset. Brittiläisissä sanomalehdissä kerrottiin esimerkiksi siitä, miten epähygieenisesti kiinalaiset elävät ja toimivat. (Washer 2004, 2568.)

Washer (2004) yhdistää sairauksista kuten sarsista uutisoinnin *sosiaalisen representaation teoriaan*. Sen mukaan ihmisryhmien kollektiivisesti jakamat ajatukset ja ideat syntyvät spontaanisti tilanteissa, joissa yhteiskunta joutuu kohtaamaan jonkin ilmiön. Kyseessä on kollektiivisesta hallintamekanismista, joka luo järjestystä kaotilliselta vaikuttaviin uusiin tilanteisiin. Media on Washerin mukaan tärkeä työkalu näiden jaettujen ajatusten luojana ja heijastajana. (Washer 2004, 2561.)

Sairauden etäännyttämistä voi verrata Chouliarakin (2006) teoriaan kärsimyksen esittämisestä journalismissa. Esimerkiksi niin sanotuissa seikkailu-uutisissa kärsimyksen kohteet kuvataan mahdollisimman kaukaisina ja persoonattomina, eikä uutisten kuluttajien ja kärsijöiden välille synny yhteyttä (Chouliaraki 2006, 104–106). Samoin hätä-uutisissa kärsijät ovat yhä kaukaisia uutisten kuluttajille, vaikka kärsijöille annetaan ehdollisen toimijuuden rooli (Chouliaraki 2006, 119). Sairauksien etäännyttämistä voi verrata myös *pelon hallinnan teoriaan* (Terror Management Theory). Sen mukaan ihmisten käytöstä säätelee monelta osin paradoksi: ihmiset samanaikaisesti rakastavat elämää, mutta ovat myös varmoja kuoleman vääjäämättömyydestä (Konijn & ten Holt 2012, 44–45). Toinen vertailukohta on Järven (2011) havainto mediassa ja journalismissa syntyvästä riskikansalaisuuden ajatuksesta.

Sairauden etäännyttämistä voidaan verrata myös seksuaalivähemmistöjen kuvaamiseen journalismissa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten homoseksuaalisuus kuvattiin

1950-luvun suomalaisessa skandaalilehdistössä ruotsalaistautina ja jotenkin ilmeisenä osana ruotsalaisuutta (Juvonen 2002, 103–104). Homoseksuaalisuuden voidaan nähdä olleen vielä 1950- ja 1960-luvulla sairaus sekä lääketieteen että yhteiskunnan näkökulmasta, sillä homous oli tuolloin rikos- ja tautirekisterissä (Juvonen 2002, 10). Kuitenkin myös 2000-luvulla *Helsingin Sanomissa* seksuaalivähemmistöt etäännytetään maantieteellisesti kaukaiseksi ilmiöksi (Juvonen 2004, 40).

Terveysjournalismiin kuuluu myös muita käytäntöjä, jotka voivat olla alisteisia ajatukselle sairauden etäännyttämisestä. Järvi (2011) esitteli jaottelun terveiden, vastuullisesti käyttäytyviin ihmisiin ja ongelmallisesti terveyskäyttäytyviin muihin, eli *riskikansalaisiin*. Nämä riskikansalaiset tarvitsevat yhteiskunnallista väliintuloa, sillä he eivät muuten sopeudu yhteiskunnallisesti hyväksyttävään terveyskäyttäytymiseen. Tällaista riskikansalaisuus-kuvausta näkyy esimerkiksi uutisoinnissa alkoholipolitiikasta. (Järvi 2011, 172–173.)

Tätä yhteiskunnan väliintuloa voi verrata *terveyskurin* teoriaan. Mäki-Kuutti (2012) arvioi, että medioitunut yhteiskunta tuottaa terveyskuria erilaisissa mediaesityksissä. Terveyskuri yhdistää yhteiskunnallisesti hyväksyttävän terveyden tavoitteen yksilön henkilökohtaisen terveyden tavoitteeseen. Kyseessä on toisin sanoen yhteiskunnallisen ja subjektiivisen terveyden yhteen kietoutumisesta. Terveyskuri voi näyttäytyä esimerkiksi kulttuurisena yhtenäisyytenä. Tuolloin yhteiskunnallisen terveyden normit tulevat osaksi yksilöiden omaa elämänhallintaa. Tämä voi tapahtua, vaikka yksilö ei itse haluaisi sitä. Terveyskurin yksi tarkoituksista on tuottaa ihannekansalaisuutta. Terveyskuri vaatii kuitenkin myös niin sanotun *terveyskurittomuuden* olemassaoloa, johon ihanteelliseksi katsottua terveyskuria voidaan verrata. (Mäki-Kuutti 2012, 45–56.)

Tämän tutkimuksen yhteydessä on mahdollista tarkastella, miten terveyskuria luotiin apinarokkoa koskevassa uutisoinnissa vuonna 2022. Mediatekstejä voidaan Mäki-Kuuttin (2020) mukaan analysoida terveyskurin kautta (Mäki-Kuutti 2020, 53). Tällaisessa analyysissä nousee esille *hallinnallisuuden, diskursiivisuuden, affektiivisuuden ja sukupuolittuneisuuden* ulottuvuudet (Mäki-Kuutti 2020, 53).

Terveyskurin hallinnallisuuteen liittyy Mäki-Kuutin (2020) mukaan se, miten terveyskurin erinäiset toimijat ja asiantuntijat asemoituvat yhteiskunnassa mediaesityksissä. Diskursiivisuuteen liittyy taas, millaiseen tietoon mediassa luotu terveyskuri perustuu. Terveyskurin affektiivisuudessa tarkastellaan tunteiden tekniikoita, joiden kautta terveyskuria tuotetaan mediaesityksissä. Lisäksi terveyskuria tarkastellaan sukupuolittuneisuuden kautta. Tällöin analysoidaan, miten terveyskuri tuottaa muita sosiaalisia järjestyksiä. Tästä yksi esimerkki on, miten terveys asetettiin etenkin naisten vastuulle vanhoissa terveysoppaissa. (Mäki-Kuutti 2020, 78–81.)

Näistä neljästä ulottuvuudesta olennaisin tämän tutkielman kannalta on terveyskurin affektiivisuus. Jos terveyskuria voidaan tuottaa mediaesityksissä tunteiden kautta, se voi tulla esille myös tämän tutkielman aineistossa. Toinen olennainen elementti on terveyskurin hallinnallisuus. Terveysjournalismi on koettu perinteisesti auktoriteettiskoliseksi (Torkkola 2008, 93–94). Samoin on havainnointu, että terveysjournalismi tapahtuu yhteiskunnallisen terveyden, eli sosiaalisen järjestyksen ehdoilla, vaikka se samalla tukeutuu lääketieteellisiin auktoriteetteihin (Torkkola 2008, 206). On mahdollista, että lääketieteellisiin auktoriteetteihin nojautuminen luo omalta osaltaan terveyskurin hallinnallisuutta.

Sairauksien hallintaan on myös muita keinoja kuin etäännyttäminen toisten ihmisryhmien syyksi. Niihin kuuluu esimerkiksi taudin tavallistaminen, jolloin todetaan, että sairaudessa on kyse jostain vanhasta, jo aiemmin tunnetusta taudinaiheuttajasta. Sairaudesta voidaan rakentaa myös tarinaa vihollisesta, jota vastaan lääkärit taistelevat. Samoin taudinaiheuttajia ja sairauksia voidaan inhimillistää esimerkiksi kutsumalla niitä pöpöiksi, jotka tekevät tuhojaan. (Torkkola 2008, 193–194.)

Potiluus rakentuu journalismissa Torkkolan (2008, 259) mukaan ennen kaikkea paternalistisesti, eli holhoavasti. Potilaiden kokemukset jutuissa ovat alisteisia sairauksien ja sairaalan toiminnan kuvaukselle (Torkkola 2008, 259). Auktoriteettiasemassa olevat lääkärit ja hoitajat nousevat potilaiden kertomusten yläpuolelle, eikä niitä esitetä tasavertaisesti (Torkkola 2008, 259). Sen sijaan potilaat ovat ennen kaikkea toiminnan kohde, eikä heille niinkään anneta aktiivista roolia. (Torkkola 2008, 259.) Potilaat

esiintyvät Torkkolan mukaan pääasiallisesti juttujen ja uutisten täydentäjinä sekä esimerkkeinä (Torkkola 2008, 223–240). Heidän roolinsa on vahvistaa jutuissa luotua tarinaa sairaalan toiminnasta tai jostain sairaudesta ja sen hoidosta (Torkkola 2008, 223–240).

Sairaalan ja lääkäreiden auktoriteettiasema rikkoutuu Torkkolan (2008) mukaan useammin yleisönosastokirjoituksissa, joissa potilaat tuovat hoidollisia epäkohtia enemmän esille. Samoin niin sanotut hankalat potilaat, jotka eivät vastaa hyvin toimivia ja käyttäytyviä esimerkkipotilaita, saavat äänensä paremmin esille yleisönosastokirjoituksissa verrattuna esimerkiksi uutisiin, joissa esiintyy enemmän terveysalan auktoriteetit. (Torkkola 2008, 255–256.)

Tätä yleisönosastonkirjoitusten merkitystä voidaan verrata siihen, millä tavoin seksuaalivähemmistöjen jäsenet ovat saaneet äänensä esille journalististen julkaisujen mielipidekirjoituksissa aikoina, jolloin heistä kirjoitettiin muuten vain sairauden ja rikoksen kautta. Esimerkiksi Juvonen kuvailee, miten seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ihmiset kirjoittivat skandaalilehtiin 1950–1960-luvuilla (Juvonen 2002, 84–114). Samoin 2000-luvun alussa *Helsingin Sanomissa* positiivisimmat kuvaukset seksuaalivähemmistöistä välittyivät nuorten lukijakirjeistä (Juvonen 2004, 47–48).

Tämän tutkielman kannalta olennaisimmat tässä alaluvussa esiintyneet käsitteet ovat Torkkolan (2008) esittämä sairauden etäännyttäminen, Järven (2011) riskikansalaisuus ja Mäki-Kuutin (2020) terveyskuri. Jos sairautta etäännytetään tiettyihin ihmisryhmiin, se saattaa rakentaa kuvaa näistä vähemmistön jäsenistä riskikansalaisina. Samoin se voi rakentaa terveyskuria, jossa yhteiskunnallinen terveyden ideaali kietoutuu yhteen yksilöiden terveyden ihanteen kanssa.

2.2 Tunteiden käyttäminen journalismin keinona

Medialla on valtaa todellisuuden peilaamiseen ja sen muuttamiseen. Tämä näkyy myös siinä, miten se käyttää ja esittää tunteita. Wahl-Jorgensenin (2019) mukaan tunne tarkoittaa yksilön tekemää relativistista arviota heidän kokemastaan tunnereaktiosta

(Wahl-Jorgensen 2019, 8). Termi tunne on tässä tapauksessa eroteltu tunnereaktiosta (*affect*), joka tarkoittaa yksilön kehossa tuntuvaan reaktiota (Wahl-Jorgensen 2019, 7).

Tunteiden ja niiden käytön tutkiminen journalismissa on melko tuore ilmiö, sillä alalla on vallinnut vahva sitoutuminen objektiivisuuden ihanteisiin. Tunteellisuus on tarkoittanut Wahl-Jorgensenin (2019, 30–31) mukaan journalististen standardien laskua. Siinä missä niin kutsuttu laatujournalismi on nähty lukijoita informoivana, muunlainen journalismi on pyrkinyt vetoamaan lukijoiden tunteisiin (Wahl-Jorgensen 2019, 30–31). Yhteiskuntatieteet ovat kuitenkin kiinnostuneet entistä enemmän tunteiden merkityksen tutkimuksesta niin politiikassa kuin journalismissa (Wahl-Jorgensen 2019, 26). Tämä niin sanottu tutkimuksen affektiivinen käänne (*affective turn*) on kyseenalaistanut rationaalisuuden ja tunteiden vastakkainasettelun (Wahl-Jorgensen 2019, 26). Samalla tunteet on asetettu keskeiseen osaan niin sosiaalisessa kuin poliittisessä kanssakäynnissä (Wahl-Jorgensen 2019, 26.).

Suomessa tunteiden merkitystä mediassa ja journalismissa on tutkinut muun muassa viestinnän professori Mervi Pantti (2012). Hän arvioi, että media on tunteiden julkinen tila, jossa tunteita esitetään, jaetaan ja hallitaan. Media toimii yksityisten tunteiden ja kollektiivisten, julkisten tunteiden risteyskohtana. Uutiset valmentavat Pantin mukaan yleisöjä tunteiden oikeanlaiseen ilmaisuun sekä reagoimaan uutistapahtumiin tietyillä tavoilla. Uutiset luovat kehyksen, jonka kautta ihmisten yksityiset tunteet voivat muuttua julkiseksi toiminnaksi. Pantti on havainnut, että toimittajilla on kolme tapaa raportoida tunteista. Toimittajat voivat siteerata haastateltavia, jonka kautta haastateltavat voivat kertoa omista tunteistaan. Toimittajat voivat myös arvioida epäsuorasti toisten ihmisten ja kollektiivisten ryhmien tunteita. Kolmanneksi toimittajat voivat ilmaista jutuissa omia tunteitaan, joita Pantti kutsuu kirjoittajan tunteiksi (*“authorial emotions”*). (Pantti 2012, 222–224.)

Wahl-Jorgensen (2019) on tarkastellut keinoja, joilla journalismi käyttää tunteita jutuissa. Hän kutsuu näitä keinoja *tunteellisuuden strategisiksi rituaaleiksi*, jotka toimivat rinnakkain objektiivisuuden strategisten rituaalien kanssa. Tunteiden käyttöön journalismissa kuuluu merkittävästi se, että *toimittajat eivät ilmaise omia tunteitaan*. Sen

sijaan *tunteet ulkoistetaan lähteille*, kuten jutussa haastateltaville ihmisille. Haastateltavilla ja muilla lähteillä on niin sanottu oikeus ilmaista tunteitaan julkisesti. Lisäksi toimittajat saavat kuvailla näitä lähteiden tunteita ilman, että sitä kyseenalaistetaan. Haastateltava tai muu lähde voi myös kuvailla toisen henkilön tai ihmisryhmän tunteita. (Wahl-Jorgensen 2019, 38–39, 47.)

Toimittajan omien tunteiden poissulkeminen jutuista näkyy esimerkiksi konfliktijournalismissa. Liverpoolin yliopiston tutkija Richard Stupartin (2021) haastattelemat Etelä-Sudanin konfliktista raportoineen toimittajat reagoivat negatiivisesti ajatukseen, että heidän omat tunteensa näkyisivät uutistekstissä. Osa haastateltavista koki, että niin sanottua tunteellista journalismia tekevät toimittajat eivät sovi konfliktialueista raportointiin (Stupart 2021, 273–274.)

Tunteiden käyttöön journalismissa kuuluu Wahl-Jorgensenin (2019) mukaan *tunteellinen kielenkäyttö*. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tunteita kuvailevia sanavalintoja, mutta myös esimerkiksi yksityiskohtaisia kuvailuja ja arvioita ympäristöistä, asioista ja yksilöistä. Tunteet voidaan myös rakentaa osaksi juttua, vaikka jutussa ei käytettäisi varsinaisesti tunteellista kielenkäyttöä. Tunteiden rakentamisen keinoja ovat esimerkiksi *tarkat kuvailut* ja *asioiden rinnakkain asettelu*. Tunteita voidaan käyttää myös jutun yleisön kautta. Juttujen dramaattinen jännite rakentuu esimerkiksi *yleisön normatiivisten ennakko-olettamusten* kautta. Toimittajan ei tarvitse esimerkiksi kirjoittaa auki, että varastaminen on väärin tai että kuolema on traaginen asia. Journalistinen narratiivi rakentuu yleisön oletetuista reaktioista. (Wahl-Jorgensen 2019, 45–46.)

Journalistisissa teksteissä on Liverpoolin yliopiston tutkija John Richardsonin (2007) mukaan ylipäätään piilotettuja ja ennakko-oletuksiin perustuvia viestejä. Ne voivat tulla ilmi jutuissa esimerkiksi tiettyjen sanavalintojen kautta. Esimerkiksi jo tietyt kysymyssanat voivat rakentaa ennakko-olettamuksia, samoin kuin tiettyjen adjektiivien ja substantiivien käyttö. (Richardson 2007, 62–64.)

Tunteiden käytön keinoina on käytetty Wahl-Jorgensenin (2019) Pulitzer-palkittuja journalistisia juttuja käsittelevän tutkimuksen mukaan paljon myös *anekdoottisia*

aloituksia (anecdotal lead) ja *henkilökohtaista tarinankerrontaa* (personalised storytelling). Anekdoottiset aloitukset tarkoittavat sellaisia juttujen aloituksia, jotka eivät noudata perinteistä uutiskärkeä. Sen sijaan juttu alkaa erillisellä, vaikkakin itse juttuun jollain tavalla liittyvällä tarinalla. Anekdoottisen aloituksen tarkoituksena on herättää lukijan kiinnostus juttuun. Kun jutussa käytetään henkilökohtaista tarinankerrontaa, keskittyy juttu tietyn henkilön kokemuksiin. Samalla lukijan huomio tuodaan johonkin laajempaan yhteiskunnalliseen ilmiöön, mihin jutun pääosassa olevan henkilön kokemuksen liittyvät. Anekdoottisia aloituksia ja henkilökohtaista tarinankerrontaa käytetään jutuissa usein samanaikaisesti. Se ei ole kuitenkaan pakollista – joskus jutussa käytetään anekdoottista aloitusta, vaikka jutussa ei olisi henkilökohtaista tarinankerrontaa. Sama pätee myös toisin päin. (Wahl-Jorgensen 2019, 46–47.)

Henkilökohtainen tarinankerronta on merkittävä tunteiden käytön keino journalismissa, sillä se toimii aitouden tunteen takaajana (Wahl-Jorgensen 2019, 68). Kertomuksen henkilökohtaisista kokemuksista luovat yleisössä myötätuntoa, koska ne dramatisoivat tapahtumia ja välittävät tunteita, joita yleisö voi ymmärtää (Wahl-Jorgensen 2019, 77).

Wahl-Jorgensen ei ole ainoa tutkija, joka on kirjoittanut tunteiden merkityksestä journalismissa. Chouliaraki (2006) on tutkinut tapoja, miten kärsimystä kuvataan journalismissa. Chouliaraki on jakanut kärsimystä kuvaavat mediaesitykset kolmeen eri kategoriaan, joita hän kutsuu säälin järjestelmiksi (*Regimes of Pity*). Ne kuvaavat ihmisten kärsimystä jollain tavalla uutisten kuluttajille. Järjestelmät eroavat siltä osin, miten yleisön annetaan suhtautua niissä esitettyyn kärsimyksen ja kärsiviin ihmisiin. Chouliarakin tutkimus on keskittynyt siihen, miten televisiouutisissa kuvataan toisissa maissa tapahtuvaa kärsimystä. (Chouliaraki 2006, 8.)

Ensimmäinen säälin järjestelmä on niin sanotut *seikkailu-uutiset* (Adventure news), joissa kärsimys esitetään kaikkein kaukaisimmin. Ne esittävät kärsimyksen ilman sääliä, eikä uutisten seuraajia kehoiteta reagoimaan tapahtumaan millään tavalla. Uutisointi keskittyy asioiden mahdollisimman objektiiviseen kuvaukseen ja faktojen luettelointiin. Kärsimys esitetään kaukana tapahtuvana asiana, eikä kärsimyksen kokevat ihmiset ole

millään tavalla esillä. Kärsijät kuvataan kaukaisina, persoonattomina ihmisryhminä. (Chouliaraki 2006, 97–106.)

Toinen järjestelmä on *hätäuutiset* (Emergency news), jotka tuottavat sääliä ja empatiaa kärsijöitä kohtaan. Näissä uutisissa kerronta on kuvailevampaa ja monimutkaisempaa. Kärsimyksen kohteille annetaan ehdollisen toimijan rooli, jossa kärsijät näytetään tekemässä asioita, mutta he eivät voi yksin ratkaista ongelmiaan. Siksi heidän kerrotaan tarvitsevan ulkopuolisten apua. Kuitenkin kärsijöitä myös inhimillistetään ja he ottavat suurempaa kontaktia mediaesitykseen. (Chouliaraki 2006, 118–125.)

Kolmas kategoria on *hurmiuutiset* (Ecstatic news), joissa kärsijä tuodaan hyvin lähelle kuluttajaa. Samalla uutisten katsojalle tai lukijalle annetaan mahdollisuus samaistua kärsijään, joka on inhimillistetty ja kuvataan kokonaisvaltaisena toimijana. Samalla kärsijät ja heidän auttajansa liitetään usein samaan viiteryhmään – esimerkiksi silloin, kun amerikkalaiset näytetään auttamassa amerikkalaisia kärsijöitä. Chouliaraki (2006) on rajannut hurmiuutiset valtaville uutistapahtumille, joita ei voi rajata vain tavalliseen uutislähetykseen. (Chouliaraki 2006, 158–159.)

Tämän tutkimuksen kannalta olennaisimmat tunteiden käytön strategiat ovat Wahl-Jorgensenin (2019) kuvailemat tunteiden ulkoistaminen, normatiivisten ennako-ole-tusten käyttö sekä henkilökohtainen tarinankerronta. Toinen olennainen strategia on Chouliarakin (2006) esittelemä säälin järjestelmien jaottelu, erityisesti seikkailu-uutiset.

2.3 Seksuaalivähemmistöjen toiseuttaminen

Seksuaalivähemmistöjä koskevaan uutisointiin saattaa liittyä esimerkiksi toiseuttamista ja heteronormatiivisen maailmankuvan luomista. Ihmiset jaottelevat itsensä herkästi erilaisiin ryhmiin ja sosiaalisiin identiteetteihin (Tajfel 1981, 229). Ihmisistä koostuva sosiaalinen ryhmä on olemassa, jos sen kaikki jäsenet identifioituvat kyseisen ryhmän jäseneksi (Tajfel 1981, 229.).

Toisaalta tietyistä ihmisistä koostuva sisäryhmä, ”*me*” on olemassa vain, jos on olemassa myös ulkoryhmään kuuluvat ihmiset, ”*he*”. Molemmat ryhmät ovat sosiologi Zygmunt Baumanin (1997) mukaan symbioosissa keskenään. Ihmiset ajattelevat kuuluvansa sisäryhmään vain siksi, koska he eivät koe kuuluvansa ulkoryhmään. Toisin sanoen, jos kehitämme ajatuksen *meistä*, kehittyä samalla väistämättä myös ajatus *muista*. Erinäiset ennakkoluulot voivat lisätä sisäryhmän negatiivisia tunteita ulkoryhmää kohtaan. Sisäryhmää ei ole olemassa ilman ulkoryhmää. Sisäryhmät voivat olla sidottu luokkaan tai sukupuoleen. Bauman kutsuu näitä ryhmiä *kuvitteellisiksi yhteisöiksi*. Niistä ei tule sisäryhmiä itsestään, vaan niistä täytyy tehdä sellaisia. (Bauman 1997, 53–61.)

Jos sisäryhmä ja ulkoryhmä ovat toistensa olemassaolon kannalta välttämättömiä, ja ennakkoluulot lisäävät sisäryhmän negatiivisia tunteita ulkoryhmää kohtaan, tulee kysyä: millä tavoin sisäryhmä luo ulkoryhmästä toisen, eli *toiseuttaa* ulkoryhmää? Toiseutta tutkimalla voidaan Turun yliopiston apulaisprofessori Olli Löytyn (2005) mukaan havainnoida eri asioiden, kuten esimerkiksi ihmisryhmien, välisiä valtasuhteita. Näissä valtasuhteissa jokin tai joku ymmärretään erilaiseksi ja alempiarvoisemmaksi kuin toinen. Nämä erilaisuudet eivät ole neutraaleja tai tasa-arvoisia. Toiseuteen kuuluu, että jostain asiasta tehdään vähempiarvoisempi kuin vertauskohtansa. Tämä näkyy esimerkiksi maahanmuuttajien toiseuttamisessa: maahanmuuttajista tehdään vähempiarvoisempia kuin suomalaisista. Toiseuden konseptia on käytetty lukuisten eri ihmisryhmien aseman analysoimiseen. Sen kautta on tutkittu esimerkiksi eri etnisten ryhmien, seksuaalivähemmistöjen ja rodullistettujen ihmisten asemaa. (Löytty 2005, 162–163.)

Toiseuttaminen ja eri ihmisryhmien määrittäminen on emeritaprofessori Ullamaija Kivikurun (2002, 56–57) mukaan yksi median vallankäytön muoto. Erilaisten ihmisryhmien määritykset tapahtuvat tuolloin vallankäyttäjien ehdoilla (Kivikuru 2002, 56–57). Esimerkiksi keski-ikäinen kaupungissa asuva mies näyttäytyy suomalaisissa mediaesityksissä niin sanottuna normaalina, josta kaikkien muiden ryhmien erilaisuus ja toiseus johdatetaan (Kivikuru 2002, 56). Journalismi Suomessa on toiseuttanut esimerkiksi naisia, nuoria, vanhoja ja maahanmuuttajia (Kivikuru 2002, 56–57). Kun media ja

journalismi toiseuttaa, se samalla rakentaa yhteiskunnallisia käsityksiä siitä, mikä on toivottavaa ja hyväksyttävää (Kivikuru 2002, 56–57). Kivikurun määrittämä normaali keski-ikäisestä kaupungissa asuvasta miehestä ei ole välttämättä kaikenkattava. Se ei kata esimerkiksi seksuaalista suuntautumista, sillä keski-ikäinen kaupungissa asuva homomies ei välttämättä mahdu mediaesityksissä luotuun normaaliin.

Toiseuttamisen laaja sovellettavuus eri ihmisryhmiin saattaa tehdä siitä liian summittaisen ja pintapuolisen. Toiseuden tutkimus voi Löytyn (2005) mukaan myös luoda kaksi erilaista ääripäätä, joiden väliset nyanssit voivat jäädä huomioimatta. Jos tutkimus korostaa vain tietyn identiteetin merkitystä ihmisen kokemuksissa, se saattaa häivyttää muiden identiteettien merkitystä. Alistuksen eri muotojen päällekkäisyys voi silloin kadota tutkimuksesta. Löytty esittää muutamia ratkaisuja edellä mainittuihin ongelmiin. Ensinnäkin toiseutta tulee käsitellä aina erityisenä tapahtumana. Tällöin konteksti, joka on johtanut jonkin ihmisryhmän toiseuttamiseen, tulee ottaa huomioon. Miksi jotain ryhmää on toiseutettu tietyssä tilanteessa? Joissakin tapauksissa voi olla myös hyödyllisempää tutkia erilaisuutta kuin toiseutta. Eri ihmisryhmien tutkiminen erilaisuuden kautta voi vähentää esimerkiksi turhaa vastakkainasettelua. Toiseus on kuitenkin hyvä termi kuvaamaan ja arvioimaan eri ryhmien välisiä valtasuhteita. (Löytty 2005, 172–175, 182.)

Suomalaisen median itsesääntelyelin Julkisen sanan neuvosto ei ota suoraa kantaa ihmisryhmien toiseuttamiseen. Neuvoston laatimissa Journalistin ohjeissa kuitenkin todetaan, että jokaisen ihmisarvoa on kunnioitettava (Julkisen sanan neuvosto 2024). Lisäksi henkilön etnistä alkuperää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, vakaumusta tai näihin verrattavia ominaisuuksia ei tule tuoda esille halventavasti tai asiaankuulumattomasti (Julkisen sanan neuvosto 2024).

Kun puhutaan seksuaalivähemmistöjen toiseudesta, on hyvä ottaa esille *heteronormatiivisuuden* käsite. Heteronormatiivisuus tarkoittaa sukupuolentutkimuksen professori Leena-Maija Rossin (2015, 15) mukaan sitä, että heteroseksuaalisuutta pidetään yhteiskunnassa oletusarvoisena, luonnollisena sekä ainoana hyväksyttävänä ja tavoiteltavana seksuaalisuuden mallina. Yhteiskunnan sosiaaliset säännöt suosivat

heteroseksuaalisuutta (Rossi 2015, 15). Tämä näkyy instituutioiden toiminnassa, mutta myös esimerkiksi puheessa ja ajatusmalleissa (Rossi 2015, 15). Seksuuallisuutta ja sukupuolta myös tutkineen Jukka Lehtosen (2003, 13) mukaan heteronormatiivisuus esittää heteroseksuaalisuuden luonnollisena ja itsestään selvänä lähtökohtana. Samalla heteroseksuaalisuus esitetään parempana tai oikeampana vaihtoehtona verrattuna muihin seksuaalisuuksien mahdollisuuksiin (Lehtonen 2003, 13).

Seksuuaalivähemmistöjä on toiseutettu suomalaisessa journalismissa runsaasti. Homoseksuaalisuudesta välitettiin Tampereen yliopiston yliopistonlehtori Tuula Juvosen (2002) mukaan tietoa 1950- ja 1960- luvulla erinäisten skandaalilehtien, kuten *Hymylehden*, *Kallen* ja *Jallun* kautta. Nämä lehdet rakensivat kuvaa homoseksuaalisuudesta erinäisten stereotyyppien kautta. Näihin stereotyyppoihin kuului esimerkiksi ajatus homoseksuaalisuudesta sairautena, jossa homomiehet viekoittelevat ja lähentelevät viattomia heteromiehiä. Homoseksuaalisuus rinnastettiin näissä lehdissä myös pedofiliaan ja alaikäisten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Samalla varoiteltiin, että aikuiset homomiehet voivat tartuttaa homouden nuoriin ja että homous johdattelee nuoria rikollisuuden piiriin. Homoseksuaalisuudesta kirjoitettiin näissä lehdissä myös kiertoilmaisella *ruotsalaistauti*. Homoseksuaalisuuden ja ruotsalaisuuden välillä esitettiin olevan ilmiselvä yhteys, ja ruotsalaisuutta käytettiin jopa kiertoilmaisuna homoseksuaalisuudelle. Lehdissä vaadittiin myös jopa seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten julkista luettelointia. Kun homoutta esitettiin lähinnä sairautena, rikoksena ja yhteiskunnallisena uhkana, tuli yleisölle samalla viesti, että kyseessä on skandaalinomaisesta asiasta. (Juvonen 2002, 84–116.)

Juvonen on tutkinut myös seksuaalivähemmistöjen kuvaamista *Helsingin Sanomissa* 2000-luvulla (2004). Homoseksuaalisuutta tuotiin esille *Helsingin Sanomissa* vuosien 2002–2003 vaihteessa, mutta siihen otettiin etäisyyttä ja se esitettiin heteroseksuaalisuutta alempiarvoisempana. Homous näyttäytyi uutisissa joko maantieteellisesti tai historiallisesti kaukaisena ilmiönä. Joskus sitä myös verrattiin eläimiin. Homoseksuaalisuutta ei käsitelty esimerkiksi kaupunkilaisia lähellä olevissa uutisaiheissa, ja toimittajien itse kirjoittamat uutiset seksuaalivähemmistöjen kokemasta syrjinnästä olivat

harvinaisia. Ylipääntensä seksuaalivähemmistöihin liittyvää poliittista ulottuvuutta ei nostettu esille. Samoin toimituksessa ei vaikuttanut olevan asiaan liittyvää tuntemusta ja asiaosaamista. (Juvonen 2004, 40–41.)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä uutisointi useissa Euroopan maissa 2000-luvulla on sisältänyt aihetta tutkineen Evrinomy Avdin ja useiden muiden tutkijoiden (2020) kirjoittaman artikkelin mukaan samankaltaisuuksia. Yksi yhteinen piirre on uutisointi, jossa korostui joko vähemmistöjen samankaltaisuus tai erilaisuus valtaväestöön verrattuna. Samankaltaisuutta käsiteltiin uutisissa esimerkiksi kertomalla, miten vähemmistöt elävät tavallista elämää ja miten heidän tulee saada samat oikeudet kuin heteroseksuaalit ja cissukupuoliset ihmiset. Erilaisuus näkyi uutisoinnissa vähemmistöjen oikeuksia ajavista kulkueista, joissa vähemmistöjen monimuotoisuus ja erilaisuus oli näkyvästi esillä. Tämä uutisoinnin samankaltaisuus useissa Euroopan maissa viittaa siihen, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen medianäkyvyys liittyy näiden ryhmien sosiaaliseen ja lainsäädännölliseen vapautumiseen. (Avdi ym. 2020, 94–98.)

Voidaan todeta, että ihmiset jakavat toisiaan usein sisäryhmiin ja ulkoryhmiin, jotka eivät voi olla olemassa ilman toisiaan (Bauman 1997, 53–61). Näiden ryhmien olemassaoloon kuuluu usein ulkoryhmän toiseuttaminen. Tämä toiseuttaminen on median valankäytön muoto, jossa esimerkiksi jokin tietty ihmisryhmä esitetään normaalina kaikkiin muihin verrattuna (Kivikuru 2002, 56–57). Seksuaalivähemmistöjen toiseuttamiseen kuuluu heteronormatiivisuuden käsite, jossa heteroseksuaalisuus esitetään oletusarvoisena, tavoiteltavana ja hyväksyttävänä seksuaalisuuden mallina (Rossi 2015, 15). Seksuaalivähemmistöjä kuvattiin Suomessa mediassa vuosikymmenien ajan erinäisten stereotyyppien kautta, ja homoseksuaalisuus yhdistettiin rikollisuuteen (Juvonen 2002, 84–116). Yksi uutistapahtuma, jossa seksuaalivähemmistöjä kuvattiin negatiivisesti, oli aids-uutisointi 1980-luvun alussa. Tätä tarkastellaan seuraavassa alaluvussa.

2.4 Uutisointi aidsista 1980-luvun alussa tapausesimerkinä

Aids on yksi tutkituimmista sairauksista mediatutkimuksen alalla (Torkkola 2008, 70). Tässä alaluvussa esitellään sairauden uutisoinnin alkuvuosia 1980-luvulla. Tämä tapaus on olennaista esittää tässä tutkimuksessa. Kyseessä on tartuntataudista, joka etäännyttiin seksuaalivähemmistöjen syyksi ja ongelmaksi etenkin sairauden uutisoinnin alkuvuosina. Tapauksen tarkastelu antaa historiallista kontekstia ja vertailukohtaan, jonka kautta voidaan paremmin ymmärtää, miten journalismin käytännöt ovat muuttuneet ja toisaalta pysyneet samoina tartuntatautiutisoinnissa. Aids-uutisissa näkyy myös edellisissä alaluvuissa esiteltyjen teorioiden ja käsitteiden toimintaa uutisoinnissa.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet kehittyivät Suomessa vaiheittain 1900-luvun aikana ennen aids-epidemian alkamista. Vähemmistöistä ja homoseksuaalisuudesta vaiettiin 1900-luvun puolivälissä Suomessa. Tuolloin homoseksuaalisista teoista saattoi saada kahden vuoden vankilatuomion ja homous nähtiin sairautena. Seksuaalivähemmistöön kuuluvat ihmiset eivät päässeet vaikuttamaan heistä muodostuviin käsitteisiin. (Juvonen 2002, 10.)

Homoseksuaalisuus poistettiin Suomen rikoslaista vuonna 1971. Lakiin säädettiin tuolloin kehotuskielto, joka kielsi niin sanotut julkiset kehotukset homoseksuaalisuuteen (Nikkanen & Järvi 2014, 19). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia ajavan kansalaisjärjestö Setan entinen puheenjohtaja Jorma Hentilä arvioi *Helsingin Sanomille*, että kehotuskielto antoi toimituksille perusteen olla julkaisematta homoutta koskevia sisältöjä (Kolehmainen 10.9.2016). Yleisradio kertoi, että 1960-luvun lopulla tehty dokumenttielokuva homoseksuaalisuudesta hyllytettiin vuosikymmenien ajaksi, ja näytettiin vasta sen jälkeen, kun kehotuskielto poistettiin laista (Timonen 15.6.2023).

Lääkintähallitus poisti homoseksuaalisuuden Suomen tautiluokituksesta vuonna 1981. Samoihin aikoihin maailmalla kiri tietoa uudesta sairaudesta, joka vaikutti kohdistuvan erityisesti miesten kanssa seksiä harrastaviin miehiin. Sairauden aiheuttajaa ei tiedetty vielä 1980-luvun alussa, mutta sen epäiltiin jo tuolloin johtuvan viruksesta. Nykyisin

tiedämme, että sairaudessa on kyse aidsista, jota aiheuttaa HI-virus. (Nikkanen & Järvi 2014, 21–24.)

HI-virus heikentää elimistön puolustuskykyä ja aiheuttaa siten immuunikatoa. Tartunta voi olla oireeton jopa useiden vuosikymmenien ajan. Jos hiv-tartuntaa ei hoideta, etenee se lopulta niin sanotuksi aidsiksi, jolloin sairastuneen puolustuskyky on heikentynyt huomattavasti. Aidsvaiheessa HI-viruksen kantaja sairastuu helposti monenlaisiin eri sairauksiin, jotka eivät ole tyyppillisiä perusterveelle ihmiselle. (Kivelä 2021.)

Uusi sairaus herätti ihotautilääkäri Sirkka-Liisa Vallen kiinnostuksen. Hän ryhtyi laatimaan suunnitelmaa, miten mahdollisia tartuntoja voidaan seuloa Suomessa. Seulonta suunnattiin ensin pienelle joukolle seksuaalisesti aktiivisia homomiehiä. Ensimmäinen aidsin seulontaa koskenut tapaaminen oli toukokuussa 1983 ja varsinaiset tutkimukset aloitettiin kesäkuun alussa. Ensimmäinen Suomessa havaittu aids-tapaus varmistettiin näissä seulonnoissa 20.6.1983. Tieto tartunnasta levisi journalistiseen mediaan viikko diagnoosin jälkeen. Ensimmäinen tiedon sai *Iltalehti*, ja hieman myöhemmin samana päivänä *Helsingin Sanomat* sekä *Ilta-Sanomat*. (Nikkanen & Järvi 2014, 25–31.)

Aidsin tarttumista kuvattiin aiheesta kirjoittaneen Susan Sontagin (1991) mukaan usein niin sanotuilla saastumisen metaforilla. Samalla aidsia kuvattiin sotaisin termein, joissa aids ja HI-virus kuvattiin vihollisena ja hyökkääjänä, joita vastaan tulee puolustautua erilaisin keinoin. Aidsia kuvattiin yleisesti 1980-luvulla myös ruttometaforien kautta. Tällaisen metaforan saivat Sontagin mukaan sairaudet, jotka ovat kohtalokkaita ja muuttavat myös ihmiskehon jollain tavalla luotaantyöntäväksi asiaksi. Ruttometaforalla kuvattuja sairauksia on pidetty yhteiskunnalle annettuina tuomioina. Ne, kuten tässä tapauksessa aids, ovat samalla koettu olevan johonkin yksilöön tai ihmisryhmään kohdistuva rangaistus. Syynä on voinut olla esimerkiksi ihmisryhmän oletettu moraalinen rappio tai jokin muu negatiivinen ominaisuus. (Sontag 1991, 106–142.)

Uutisointi aidsista oli aihetta tutkineen Cardiffin yliopiston professori Stuart Allanin (2002) mukaan ensin olematonta Yhdysvalloissa. Monien uutismedioiden toimittajat eivät uskoneet, että sairaus, jonka koettiin koskevan vain homomiehiä ja

huumeidenkäyttäjiä, voisi kiinnostaa lukijoita. Vaikka tartuntoja ja kuolemia aidsiin oli huomattava määrä, ei homomiesten kuolemien koettu ylittävän Yhdysvalloissa uutiskynnystä. Uutisointi taudista Yhdysvalloissa alkoi kunnolla vasta vuonna 1983, jolloin tieteellisessä yhteisössä esitettiin arvioita, että aids voi tarttua myös niin sanottuun valtaväestöön. Kun uutisointi aidsista alkoi Yhdysvalloissa, se tuotti ilmapiirin, jossa sairastuneita syytettiin taudista. Tautia kutsuttiin uutisissa toistuvasti homorutoksi. Uutisten kautta välittyi moraalipaniikki, joka tuotti pelon ja vihan tunteita. Tämä sairauden leimautuminen koski aluksi erityisesti homoja, mutta levisi myöhemmin myös joihinkin muihin vähemmistöryhmiin. Esimerkiksi Haitista kotoisin olleet amerikkalaiset joutuivat moraalipaniikin kohteeksi, kun mediassa raportoitiin tartunnoista tämän ihmisryhmän keskuudessa. (Allan 2002, 122–129.)

Aidsin mediaesityksiä myös tutkineen Paula Treichlerin (1999) mukaan aidsiin sairastuneet ihmiset näytettiin yhdysvaltalaisissa televisiolähetyksissä stereotyyppisten kuvausten kautta. Näitä olivat esimerkiksi sairauteen kuihtunut homomies sairaalasängyssä, verensiirrosta sairastunut viaton uhri rakastavan perheen ympäröimänä sekä kehitysmaalainen seksityöläinen. Ensimmäiset aidsia koskeneet yhdysvaltalaiset televisio-uutiset asettivat epidemian syyksi niin sanotun homoseksuaalisen elämäntavan. Sairauden pelkoa hallittiin televisiouutisissa kertomalla katsojille, että taudin leviäminen rajoittuu valtaväestön ulkopuolisiin ryhmiin. (Treichler 1999, 133–139.)

Aidsin leimaaminen ruttometaforin oli Allanin (2002) mukaan tyyppillistä epidemian alkuvuosina myös Britanniassa. Tämä kuvaus näkyi sekä päivä- että ilta-iltapäivälehdissä. Tautiin sairastuneet eivät saaneet brittiläisessä uutisoinnissa tyyppillisesti sympatiaa, vaan monet uutiset syyllistivät sairastuneita. Tällainen uutisointi sairastuneita saattoi ylläpitää ajatusta aidsista ”muita”, eli ulkoryhmää koskevana kirouksena. Brittiläisessä uutisoinnissa oli samalla tavallista jaottelu niin sanottujen ”viattomien” ja ”syyllisten” sairauden uhrien välillä. Usein tämä jaottelu tapahtui seksuaalisen suuntauksen perusteella, eli niin, että heteroseksuaalit sairastuneet olivat viattomia uhreja. (Allan 2002, 131–132.)

Myös aids-uutisointia Britanniassa tutkineen Simon Watneyn (1997, 12) mukaan brittiläinen uutisointi aidsista ei päästänyt tautiin sairastuneita homomiehiä ääneen, eikä yleisön annettu samaistua tähän sairastuneiden joukkoon. Sen sijaan aids leimattiin vahvasti homorutoksi, ikään kuin sairaus johtuisi homoseksuaalisesta halusta ja seksiaktista (Watney 1997, 12). Aidsdiskurssi pyöri runsaan seksielämän, eli siveettömyyden ympärillä (Watney 1997, 12). Tällainen siveettömyys yhdistettiin homouteen ja esitettiin uhkana (Watney 1997, 12). Samalla homoseksuaalinen identiteetti ja halu esitettiin vaarana, jota vastaan valtaväestöä pitää suojella (Watney 1997, 42).

Uutisointi aidsissa oli epidemian alkuvuosina vilkkainta Suomessa kesä-heinäkuun vaihteessa vuonna 1983, kun ensimmäinen tartunta Suomessa varmistui. Suomalaista aids-uutisointia tutkinut Kari Huotari (1993) arvioi, että sairaudesta uutisoitiin epidemian alkuvuosina homouteen liitettynä tautina. Homomiehillä kerrottiin olevan paljon seksikumppaneita sekä paljon sukupuolitauteja. Samalla uutisoitiin, että sairaus voi levitä homomiehistä valtaväestöön. Toisin sanoen homomiehiä kuvattiin näissä jutuissa mahdollisena sairauden välittäjänä heteroseksuaalisten suomalaisten keskuuteen. Lehtikirjoittelussa esitettiin arvauksia homomiesten seksielämästä ja muista elämäntavoista. Kun ensimmäiset aidsdiagnoosit tehtiin Suomessa, korostettiin Suomessa asiantuntijoiden antamia ohjeita sairauden ehkäisemiseksi. Uutisissa kerrottiin myös aidsista tehtävistä tutkimuksista, mutta myös tällöin sairaus leimattiin erityisesti homomiesten taudiksi. Osa suomalaisesta uutisoinnista kuitenkin muistutti, että aidsin leimaaminen vain homomiesten taudiksi ei vastaa todellisuutta. Vuosina 1982–1983 Suomessa julkaistiin myös aids-uutisia, jotka käsittelivät ulkomaita. Noin puolet näistä uutisista liittyi aidsin varjolla homomiehiä kohtaan tehtyihin toimenpiteisiin. Nämä artikkelit kirjoitettiin Huotarin mukaan tavoilla, jotka leimasivat ja syrjivät homomiehiä. Uutisissa esimerkiksi pohdittiin, tuleeko homomiehet eristää muusta yhteiskunnasta. (Huotari 1993, 84–91.)

Seta pyrki korjaamaan lehdissä kirjoitettuja väitteitä homomiehistä esimerkiksi mielipidekirjoituspalstoilla (Huotari 1993, 99). Tätä mielipidepalstoilla tapahtunutta vaikuttamista voi verrata Torkkolan (2008) kertomaan sairaalan auktoriteettiaseman

rikkoutumiseen lehtien mielipideosastolla. Niin sanotut hankalat potilaat voivat saada paremmin oman äänensä esille mielipidekirjoituksissa (Torkkola 2008, 255–256).

Tuberkuloosin ja aidsin kulttuurisia merkityksiä tutkinut Tiina Hautamäki (2002) arvioi, että lääkärit ja hoitajat saivat aidsia koskevissa teksteissä asiantuntijan ja tietäjän roolin. Sen sijaan sairastuneet esitettiin lähinnä hoidettavan ja tutkittavan roolissa. Sairastuneet eivät toisin sanoen saaneet aktiivista roolia. (Hautamäki 2002, 210–223.)

Edellä mainittujen tutkimusten perusteella vaikuttaa siltä, että aids-utisoinnin alkuvuosina näkyi merkkejä sekä sairauden etäännyttämisestä (vrt. Torkkola 2008), riskikansalaisuuden luomisesta (vrt. Järvi 2011) että terveysturvin luomisesta (vrt. Mäki-Kuutti 2020). Aids oli selvästi etäännytetty seksuaalivähemmistöjä koskevaksi sairaudeksi, tai heidät esitettiin vähintään syyllisinä uhreina verrattuna syyttömiin, oletetusti heteroseksuaaleihin uhreihin. Homomiesten elämäntavoilla spekuloidtiin, ja esitettiin varoituksia, että sairaus voi tarttua homomiehistä muuhun väestöön. On perusteltua sanoa, että tähän uutisoinnin tapaan kuuluu myös homomiesten kuvaus riskikansalaisina, ja että tällä uutisoinnilla mahdollisesti tuotettiin terveysturvia.

Uutisoinnista voidaan havaita myös Wahl-Jorgensenin (2019) listaamia tunteiden käytön strategioita. Yksi niistä on voinut olla lukijoiden ennako-oletusten käyttö osana juttujen kautta välitettyjä tunteita (Wahl-Jorgensen 2019, 46). Tämä on voinut näkyä esimerkiksi siinä, miten aids etäännytetttiin homojen taudiksi, ja miten sekä kansainvälisessä että suomalaisessa uutisoinnissa keskityttiin homomiesten elämästä spekulointiin. Homoseksuaalisuus oli poistunut Suomessa tautiluokituksesta vain pari vuotta ennen aidsin saapumista Suomeen (Nikkanen & Järvi 2014, 21). Homoseksuaalisuus oli siis laskettu sairaudeksi vasta vähän aikaa sitten sekä lääketieteellisen tautisuuden että sosiaalisen järjestyksen näkökulmasta. On mahdollista, että tämä on vaikuttanut siihen, millaisia ennako-olettamuksia lukijoilla oli 1980-luvun alussa seksuaalivähemmistöistä. Toimittajat ovat voineet rakentaa uutisia näiden ennako-olettamusten perusteella. Jos lukijoiden olettamuksiin on esimerkiksi kuulunut, että homoseksuaalisuus on sairasta ja epäilyttävää, on se voinut näkyä aids-utisoinnissa.

Uutisissa on käytetty todennäköisesti myös tunteiden ulkoistamista haastateltaville. Wahl-Jorgensen (2019) kuvailee, miten haastateltavat voivat tehdä arvioida toisten ihmisten tai ihmisryhmien tunteista (Wahl-Jorgensen 2019, 47). Tämänkaltaista tunteiden ulkoistamista on saattanut näkyä kaikissa niissä uutisissa, jossa erinäiset asiantuntijat esittävät omia arvioitaan seksuaalivähemmistöistä. Uutisoinnissa on saatettu käyttää myös tunteellista kielenkäyttöä. Tunteelliseen kielenkäyttöön kuuluu sanavalinnat, tarkat kuvailut ja esitetyt arvioinnit ympäristöstä, asioista ja yksilöistä (Wahl-Jorgensen 2019, 45–46). Taudin kehystäminen ruttometaforin, homomiesten seksikäyttäytymisen kuvailu ja spekulointi ja esimerkiksi aidsin uhrien erottelu viattomiin ja syyllisiin ovat esimerkkejä tunteellisesta kielenkäytöstä.

Jos aidsiin sairastuneet eivät päässeet uutisissa ääneen, ei alkuvuosien aids-uutisoinnissa välttämättä käytetty yhtä paljon anekdoottisia aloituksia ja henkilökohtaista tarinankerrontaa ainakaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvista ihmisistä. Esimerkiksi brittilehdistössä ei päästetty sairastuneita ääneen ollenkaan (Watney 1997, 12). Samoin Suomessa tuli omilla kasvoillaan julkisuuteen ensimmäinen hiv-positiivinen vasta vuonna 1986, kolme vuotta ensimmäisten diagnoosien jälkeen (Nikkanen & Järvi 2014, 61). On tosin mahdollista, että henkilökohtaista tarinankerrontaa ja anekdoottialoituksia on voitu käyttää jutuissa, jotka kertovat niin sanotusti viattomista aidsin uhreista.

Aids-uutisoinnista voidaan havaita Chouliarakin (2006) jaottelua säälin järjestelmiin. Seikkailu-uutisissa kärsimyksen kohteet eivät ole millään tavalla esillä, ja heidät kuvataan persoonattomana ihmisryhmänä (Chouliaraki 2006, 104–106). Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten sairastuneet homomiehet eivät saaneet ääntään kuuluviin (Watney 1997, 12). Toisaalta esimerkiksi Treichlerin mukaan sairastuneet homomiehet näkyivät televisiuutisissa sairaalasängyssä viruvina sairaina (Treichler 1999, 133). Tämäntyyppinen kuvaus viittaa hätä uutisten kategoriaan, jossa kärsijät näytetään apua tarvitsevinä (Chouliaraki 2006, 124). On mahdollista, että Allanin kuvailema sairastuneiden erottelu viattomiin heteroihin ja syyllisiin homoihin näkyy myös siinä, miten sairastuneiden kuvaus vertautuu Chouliarakin tekemään erotteluun kärsimyksen kuvauksessa.

3 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa avataan tämän pro gradu -tutkielman tutkimusasetelma. Aluksi esitellään lyhyesti tutkimusasetelman konteksti, eli miten apinarokkotartunnat lisääntyivät Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa vuonna 2022. Samalla kerrotaan, millainen ihmisoikeustilanne seksuaali- ja sukupuolivähemmistöillä oli Suomessa tuohon aikaan. Sen jälkeen esitellään tutkimuskysymykset, jotka nojautuvat teoreettisessa viitekehyksessä esiteltyihin teorioihin, kuten tunteiden käyttöön, terveysjournalismin käytäntöihin sekä toiseuttamiseen. Tämän jälkeen esitellään ja perustellaan aineiston valinnat. Tutkimuksessa käydään läpi viiden eri suomalaisen journalistisen median julkaisemat uutiset apinarokosta touko–elokuussa 2022.

Tutkimuksen metodologiassa on hyödynnetty menetelmätriangulaatiota, jolloin analyysissä käytetään sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä (Eskola ja Suoranta 1998, 70). Tässä tutkimuksessa käytetään sekä määrällistä että laadullista sisällönanalyysia. Määrällisellä sisällönanalyysilla selvitetään, miten paljon seksuaalivähemmistöt esiintyivät apinarokkoa koskevissa jutuissa. Lisäksi määrällisellä analyysillä rajattiin aineistoa laadullista analyysia varten. Laadullista sisällönanalyysia on toteutettu tyypittelyllä.

3.1 Apinarokko Suomessa vuonna 2022

Kun apinarokkotapaukset lisääntyivät Suomessa ja muualla Euroopassa vuonna 2022, oli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asema kehittynyt Suomessa verrattuna esimerkiksi 1980-luvun alkuun tai vuosituhaten vaihteeseen. Tasa-arvoinen avioliittolaki tuli voimaan vuonna 2017 (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023). Syrjintä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan oli kuitenkin yhä yleistä. Yli 30 prosenttia LGBTI II -tutkimukseen vastanneista olivat kokeneet häirintää seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuulumisen vuoksi 12 kuukauden aikana (Mannila 2020, 28–29). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluneista pojista noin seitsemän prosenttia joutui vuonna 2017 tehdyn tutkimuksen mukaan kiusatuksi lukiossa vähintään kerran viikossa. (Mannila 2020, 28–29).

Apinarokko on pääasiallisesti Keski- ja Länsi-Afrikassa esiintyvä tauti, jota ilmaantuu aika ajoin ihmisten keskuudessa. Sairautta aiheuttaa virus, josta tunnetaan kahta erilaista varianttia. Näistä toinen, Keski-Afrikassa havaittu virus, voi aiheuttaa vakavamman taudin kuin Länsi-Afrikassa havaittu virus. Sairauden oireet muistuttavat monelta osin isorokkoa. Oireisiin kuuluu esimerkiksi rakkulamainen ihottuma, joka muodostuu eri puolille kehoa. Oireet paranevat tyypillisesti itsestään, mutta sairaus voi aiheuttaa myös vakavamman taudin. Keski-Afrikan virusvariantti voi aiheuttaa yli 10 prosentin kuolleisuuden, kun taas Länsi-Afrikan variantin kuolleisuus on alle prosentin. Apinarokko tarttuu tyypillisesti eläimistä ihmisiin, mutta myös ihmisten väliset tartunnat ovat mahdollisia. Ihmisten välillä tartunta saadaan tyypillisesti ihokontaktissa sairastuneen ihmisen kanssa. Sairausta voi tarttua kuitenkin myös vuodevaatteiden ja ruumiineritteiden kautta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

Apinarokkotapaukset lisääntyivät huomattavasti vuonna 2022 Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Sairausta tarttui tuolloin tyypillisesti miesten välisessä seksissä. Suomessa apinarokkotartuntoja raportoitiin vuoden 2022 touko- ja lokakuun välisenä aikana 42 kappaletta. Suuri osa näistä tartunnoista oli saatu ulkomailta, mutta osa tartunnoista oli tapahtunut kotimaassa. Taudille altistuneille ja apinarokon riskiryhmässä olleille tarjottiin rokotetta sairauteen syyskuusta 2022 lähtien. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset jakaantuvat yhteen pääkysymykseen ja kahteen alakysymykseen.

Pääkysymys on: *Miten suomalainen journalismi uutisoi apinarokosta suhteessa seksuaalivähemmistöihin kesällä 2022?*

Ensimmäinen alakysymys on: *Miten tunteiden käytön strategiat ja terveysjournalismin käytännöt näkyivät apinarokkoutisoinnissa kesällä 2022?*

Toinen alakysymys on: *Millä tavoin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kuvattiin näissä uutisissa, ja näkyikö kuvauksessa toiseuttamista?*

Kun puhutaan apinarokkouutisoinnista kesällä 2022, viitataan edellisessä alaluvussa läpi käytyyn ajanjaksoon, jolloin apinarokkotapaukset lisääntyivät voimakkaasti Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Tutkimuksessa keskitytään *Helsingin Sanomien*, *Yle Uutisten*, *MTV Uutisten*, *Ilta-Sanomien* ja *Iltalehden* uutisointiin.

Tutkimuksen alakysymykset nojautuvat terveystjournalismin käytäntöihin, tunteiden käytön strategioihin sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen toiseuttamiseen. Terveystjournalismin käytännöistä tarkastellaan esimerkiksi, näkyikö apinarokkouutisoinnissa merkkejä tartuntatautien etäännyttämisestä lukijoille kaukaisempien ihmisryhmien, eli ”toisten” taudiksi (vrt. Torkkola 2008, 188–190). Osana sairauden etäännyttämistä analysoidaan, näkyikö uutisoinnissa terveystkurin luomista, eli ajatusta siitä, että yhteiskunnallisesti tavoiteltava terveys yhdistyy yksilön omiin terveyden tavoitteisiin (Mäki-Kuutti 2012, 49). Analyysissa myös pohditaan, esiintyikö etäännyttämisen yhteydessä riskikansalaisuuden luomista. Terveystjournalismia tarkastellaan myös tutkimalla, miten sekä terveystjournalismin eri tyypit (Järvi 2011) että sairauden kuvaamisen eri tyypit (Torkkola 2008) näkyvät aineistossa. Luvussa 2.1 nämä kuvaukset on pelkistetty jaotteluun tieteellisen terveyden, inhimillisen terveyden ja yhteiskunnallisen terveyden välillä (Taulukko 1).

Kun puhutaan tunteiden käytön strategioista, viitataan etenkin Wahl-Jorgensenin (2019) esittelemiin tunteiden käyttöjen keinoihin. Wahl-Jorgensenin mukaan tunteiden käyttö journalismissa näkyy esimerkiksi tunteiden ulkoistamisena haastaville, tunteellisenä kielenä, tunteiden rakentamisena osana juttua, yleisön ennakko-olettamusten käyttämisenä, henkilökohtaisena tarinankerrontana, anekdoottisina aloituksina ja muina keinoina (Wahl-Jorgensen 2019, 44–55). Tämän tutkimuksen puitteissa tarkastellaan etenkin tunteiden ulkoistamista, yleisön ennakko-olettamusten käyttämistä sekä henkilökohtaista tarinankerrontaa. Tutkimuksessa myös analysoidaan, näkyikö apinarokkouutisoinnissa Chouliarakin (2006) jaottelua kärsimyksen kuvauksesta.

Tutkielman toisessa alakysymyksessä on esillä toiseuden käsite. Luovatko uutiset apinarokosta toiseutta seksuaalivähemmistöjä kohtaan? Toiseuden luominen on yksi median vallankäytön muotoja (Kivikuru 2002, 56–57). Sairauden etäännyttämisen yhteys

homoseksuaalisuuden kuvaukseen journalismissa on myös toinen syy tarkastella apinarokkouutisointia etäännyttämisen näkökulmasta. Tätä apinarokkouutisointien luomaa mahdollista toiseutta voi verrata 1980-luvun aids-uutisointia koskeviin teorioihin.

Tutkimuksen tiedonintressi on emansipatorinen eli vapauttava. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella olemassa olevia tapoja, joilla journalismi käyttää valtaa esimerkiksi suhteessa lukijoihin, kun se kirjoittaa jostain tartuntataudista tietyllä tavalla. Samalla voidaan tehdä reflektiota siitä, millä tavoin journalismi voi kehittyä esimerkiksi tartuntatautiutisoinnissa. Tutkimuksen ennakko-oletus on, että apinarokkouutisoinnista voi havaita sekä tunteiden käytön strategioita että terveysjournalismin tiettyjä käytäntöjä. Samoin vaikuttaa todennäköiseltä, että nämä edeltä mainitut tekijät voivat osaltaan luoda toiseutta seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Yksi ennakko-oletuksista kuitenkin myös on, että tämä toiseuttaminen ei ole yhtä läpinäkyvää kuin se oli aids-uutisoinnissa 1980-luvun alkupuolella. Tutkimusta tehdessä tulee muistaa, että apinarokko ei ole sairautena yhtä vaarallinen ja tuntematon kuin mitä aids oli sen alkuvuosina. Tilanteeseen on vaikuttanut myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien parantuminen vuoden 1983 jälkeen.

3.3 Aineisto

Tutkimuksen aineistona käytetään viiden suomalaisen journalistisen median verkkosivuilla julkaistuja tekstimuotoisia juttuja apinarokosta, jotka ovat julkaistu 1.5.2022 – 31.8.2022. Tarkasteluväliksi on valittu tämä aika, koska apinarokosta uutisointi alkoi vuoden 2022 osalta toukokuussa ja väheni huomattavasti saman vuoden elokuun jälkeen. Tarkasteltaviksi journalistiksi medioiksi on valittu *Helsingin Sanomat*, *Yle Uutiset*, *MTV Uutiset*, *Ilta-Sanomat* ja *Ilta-Sanomat*. Kaikki valitut journalistiset mediat uutisoivat koko Suomea koskevista tapahtumista.

Helsingin Sanomat on seitsemän päivää viikossa julkaistava sanomalehti. Sillä on myös verkkosivut, jolla julkaistaan samoja uutisia kuin printissä. Painetun lehden ja verkkosivujen viikoittainen kokonaistavoittavuus on yli 2,1 miljoonaa ihmistä. *Helsingin Sanomat* kuuluu Sanoma-yhtiöön, johon kuuluu myös *Ilta-Sanomat*, joka on suomalainen

iltapäivälehti. *Ilta-Sanomien* printtilehden ja verkkosivujen viikoittainen kokonaistavoittavuus on noin kolme miljoonaa ihmistä, eli korkeampi kuin *Helsingin Sanomilla*. (Sanoma 2024a; 2024b.)

Ilta-Sanomien on myös suomalainen iltapäivälehti. Sen printtilehden ja verkkosivujen viikoittainen kokonaistavoittavuus on noin 2,8 miljoonaa ihmistä, eli hieman pienempi kuin *Ilta-Sanomien*. *Ilta-Sanomien* verkkosivujen kokonaisliikenteestä yli neljä viidesosaa tulee mobiililaitteiden kautta. (Alma Media 2024.)

Yle on Suomen valtion omistama yleisradioyhtiö. Yksi Ylen tehtävistä on tuottaa uutisia eri mediakanaviin, mukaan lukien televisioon, radioon ja verkkoon. Ylen verkkosivut ja Yle-sovellus tavoittivat yli 900 000 suomalaista päivittäin vuonna 2022. (Yleisradio 2023, 5–7). *MTV Uutiset* ei ole julkaissut vastaavia tavoitettavuuslukuja kuin muut tutkimuksessa mukana olevat mediat. Kyseessä on kaupallisen mediayhtiö MTV:n uutisosasto. *MTV Uutiset* tuottaa uutisia esimerkiksi televisioon ja verkkoon.

Suomalaiset käyttävät kaikkien tutkimuksessa tarkasteltavien medioiden verkkosivuja aktiivisesti. Noin 60 prosenttia täysi-ikäisistä suomalaisista seuraa uutisia verkossa vähintään viikoittain *Ilta-Sanomien* verkkosivuilta. *Ilta-Sanomien* vastaava luku on 57 prosenttia ja *Yle Uutisilla* 41 prosenttia. Noin 30 prosenttia käy seuraamassa uutisia viikoittain *Helsingin Sanomien* verkkosivuilta ja 28 prosenttia *MTV Uutisten* verkkosivuilla. (Reunanen ym. 2023, 14.)

Helsingin Sanomien, *Yle Uutisten*, *MTV Uutisten* ja *Ilta-Sanomien* julkaisemat jutut on kerätty niiden verkkosivuilla olevien hakutoimintojen kautta. Näissä tapauksissa jutut on kerätty kirjoittamalla hakukenttiin termi *apinarokko*, jonka jälkeen talteen on kerätty kaikki aihetta koskevat uutiset ja artikkelit, jotka oli julkaistu 1.5.2022 – 31.8.2022. *Ilta-Sanomien* aineisto on kerätty Googlen hakukoneella, sillä *Ilta-Sanomien* hakutoiminto ei löytänyt yhtäkään juttua hakutermillä *apinarokko*, kun aineisto kerättiin tammikuussa 2024. Googlen hakukoneessa käytettiin hakulauseketta *site:iltalehti.fi apinarokko*. Aineiston keruumenetelmissä on voinut olla puutteita, jonka vuoksi osa näiden journalististen medioiden verkkosivuilla julkaistuista *apinarokko* koskevista

jutuista ei ole välttämättä päätyneet kerättyyn aineistoon. Apinarokosta julkaistujen uutisten ja artikkeleiden todellinen lukumäärä voi siksi erota tämän aineiston juttujen lukumäärästä. Aineistoa kertyi yhteensä 199 jutun verran. Eniten apinarokosta kertovia juttuja oli julkaissut *Ilta-Sanomat* ja vähiten *Yle Uutiset*. Juttujen jakautuminen medioittain on esitelty taulukossa 2.

Journalistinen media	Apinarokkoa koskevien tekstijuttujen lukumäärä touko-elokuussa 2022
Helsingin Sanomat	44
Yle Uutiset	30
MTV Uutiset	45
Ilta-Sanomat	48
Ilta-lehti	32
Yhteensä	199

Taulukko 2: Apinarokkoa koskevien tekstijuttujen lukumäärä touko-elokuussa 2022 tutkittavissa journalistisissa medioissa.

Aineistosta on jätetty pois jutut, joissa apinarokko oli mainittu niin lyhyesti, että se ei ollut jutun kannalta olennainen maininta. Esimerkki tällaisesta jutusta on *Iltalehden* elokuussa 2022 julkaisema juttu Roope Salmisesta, jossa mainitaan apinarokko hyvin satunnaisesti (Saarinen 25.8.2022). Aineistosta on jätetty pois myös video- ja äänitiedot. Mukana on sen sijaan juttuja, joissa kerrotaan jostain videosta tekstimuodossa.

Vaikka juttuja kerääntyi aineistoon 199, eroaa julkaistujen juttujen todellinen lukumäärä tästä luvusta. Kerätyn aineiston joukossa on Suomen tietotoimiston (STT) tekemiä juttuja. Näitä uutisia ja artikkeleita on julkaistu *Helsingin Sanomissa*, *Yle Uutisissa*, *MTV Uutisissa* ja *Ilta-Sanomissa*, mutta ei *Iltalehdessä*. Nämä STT:n jutut on laskettu kerättyssä aineistossa sen mukaan, kuinka monessa aineistossa mukana olevassa mediassa ne on julkaistu. Jos jokin STT:n uutinen on siis julkaistu esimerkiksi kolmessa

aineistoon kuuluvassa mediassa, lasketaan kyseinen uutinen kolmeen kertaan. Laadullisessa sisällönanalyysissä jokainen STT:n uutinen analysoidaan vain yhden kerran, paitsi jos sen julkaisseet journalistiset mediat ovat tehneet kyseiseen uutiseen jotain huomionarvoisia muutoksia. *Yle Uutiset* on julkaissut joitakin STT:n tekemiä uutisia apinarokosta heidän *Uutisia lyhyesti* -sivuilta. Aineiston keruusta on jätetty pois tällä sivustolla julkaistut jutut, jotta *Yle Uutisten* sivuilta kerätty uutisaineisto olisi mahdollisimman yhteismitallinen muiden tarkasteltujen medioiden kanssa.

3.4 Määrällinen sisällönanalyysi

Määrällisen sisällönanalyysin tavoitteena on tässä tutkielmassa selvittää, kuinka usein seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt mainittiin apinarokkoa koskevissa jutuissa. Samalla tarkastellaan, kuinka usein nämä maininnat olivat lyhyitä viittauksia ja kuinka usein tärkeä osa itse juttua. Tavoitteena on myös rajata tutkimuksen aineistoa laadullista sisällönanalyysia varten. Yksi tutkimuksen aiheista on tarkastella apinarokosta julkaistuja juttuja erityisesti seksuaalivähemmistöjen näkökulmasta. Siksi aineistoa rajataan laadullisessa sisällönanalyysissä vain niihin juttuihin, joissa seksuaalivähemmistöihin viitataan jollain tavalla.

Määrällisessä sisällönanalyysissä käytiin läpi kaikki aineistoon kuuluvat 199 juttua. Jokainen juttu on käyty läpi, ja niihin on tehty seuraavat merkinnät: jutun julkaisupäivä, jutun otsikko, mistä juttu kertoo ja millä tavoin seksuaalivähemmistöt ovat mukana jutussa. Jos aineistossa viitattiin seksuaalivähemmistöihin, oli kyse tyypillisesti seksuaalivähemmistöihin kuuluvista miehistä. Tavallisin ilmaisu oli *miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa*. Muita ilmaisuja olivat esimerkiksi *homo- ja biseksuaalit miehet*.

Määrällisessä sisällönanalyysissä jutut luokitellaan kolmeen eri luokkaan sen perusteella, miten seksuaalivähemmistöt mainittiin jutuissa. Ensimmäinen kategoria on jutuille, joissa seksuaalivähemmistöjä ei mainittu millään tavalla. Nämä jutut merkitään *ei mainintaa -jutuiksi*. Toinen kategoria on jutuille, joissa seksuaalivähemmistöön kuuluviin ihmisiin viitattiin joko suorasti tai epäsuorasti, mutta joissa heitä ei nostettu jutun pääsubjektiksi. Nämä jutut merkitään *viittausjutuiksi*. Suorassa viittauksessa tulee

selväksi, että jutussa puhutaan seksuaalivähemmistöistä. Tällainen suora viittaus voi tarkoittaa esimerkiksi juttua, jossa kerrottiin, että apinarokko on levinnyt miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa. Epäsuora viittaus ei ole yhä tarkasti määritelty. Jos jutussa kerrottiin esimerkiksi useaan kertaan, että tavallisten ihmisten ei tarvitse huolestua apinarokosta, se on laskettu epäsuoraksi viittaukseksi myös vähemmistöihin. Sen sijaan esimerkiksi pelkkä maininta siitä, että apinarokkotartunnan saaneet ovat olleet Suomessa kaikki miehiä, ei lasketa epäsuoraksi tai suoraksi viittaukseksi. Kolmas kategoria on jutuille, joissa seksuaalivähemmistöt olivat ainakin yksi jutun pääsubjekteista. Nämä jutut on luokiteltu *pääsubjektijutuiksi*. Kuten viittausjuttuihin myös tähän kategoriaan kuuluu juttuja, joissa ei välttämättä kerrottu seksuaalivähemmistöihin kuuluvista ihmisistä suoraan. Jutussa ei välttämättä esimerkiksi kerrottu ihmisen seksuaalisesta suuntautumisesta suoraan, mutta sen voi joko selvittää hyvin helposti, tai siitä voi tehdä vahvan oletuksen jutun perusteella. Edellä mainitut luokat ovat esillä taulukossa 3.

Aineiston luokittelussa siis tarkastellaan suorien viittausten lisäksi epäsuoria viittauksia seksuaalivähemmistöihin. Perustelu tälle on, että lukijoiden ennako-olettamusten käyttö on yksi tunteiden käytön strategioista journalismissa (Wahl-Jorgensen 2019, 46). Toimittajan ei tarvitse puhua seksuaalivähemmistöistä suoraan, vaan pelkkä epäsuora viittaus voi riittää. Jos jutussa esimerkiksi sanotaan, että apinarokko on tarttunut miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa, voi lukija tehdä ennako-olettamuksen, että kyseessä on homomiehistä.

Luokan nimi	Miten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt esiintyvät jutussa
Ei mainintaa -jutut	Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin ei viitata millään tavalla.
Viittausjutut	Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin viitataan joko suoraan tai epäsuoraan.
Pääsubjektijutut	Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ovat ainakin yksi pääsubjekteista.

Taulukko 3: Aineiston jaottelu määrällisessä sisällönanalyysissä sen mukaan, miten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin on viitattu jutussa.

Kvantitatiivisen aineiston tulkinnallisuus ei ole epätavallista. Tutkija voi joutua tekemään tulkintoja aineistosta sekä tekemään päätöksiä, mihin kategoriaan jokin epävarma osa aineistoa kuuluu (Eskola ja Suoranta 1998, 167). Epäsuorien viittausten huomioon ottaminen määrällisessä sisällönanalyysissä tarkoittaa sitä, että aineiston luokittelussa voi näkyä tutkijan subjektiivinen mielipide. Kaikki aineistoon kuuluvat jutut on luetteloitu liitteessä 1. Liitteeseen on kirjoitettu perustelut, jos jutut on luokiteltu viittaus- tai pääsubjektijutuiksi. Jos juttu on luokiteltu ei mainintaa -jutuksi, tästä ei ole mainittu erikseen.

3.5 Laadullinen sisällönanalyysi

Tutkimuksen laadullisessa sisällönanalyysissä tarkastellaan aineistoa, joka on rajattu määrällisen sisällönanalyysin mukaisesti. Laadullisessa analyysissä tarkastellaan vain apinarokkojuttuja, joissa viitataan seksuaalivähemmistöihin vähintään epäsuorasti. Laadullisessa sisällönanalyysissä käytetään tässä tutkimuksessa tyypittelyä. Tyypittelystä aineisto jaetaan erilaisiksi luokiksi, jotka eroavat jollain huomattavalla tavalla toisistaan (Eskola ja Suoranta 1998, 182). Jokaisen luokan sisällä on samankaltaisia elementtejä, jotka yhdistävät niitä (Eskola ja Suoranta 1998, 182). Tyypittelyä käyttävään tutkimukseen kuuluu myös aineiston teemoittelua, jossa aineistosta nostetaan esille teemoja, joiden kautta voidaan vertailla, millä tavoin tutkimuksen eri teemat esiintyvät aineistossa (Eskola ja Suoranta 1998, 175–182).

Tässä tutkimuksessa tyyppittelyllä selvitetään, voiko laadullisessa aineistossa olevia juttuja jakaa erilaisiin, toisistaan eroaviin luokkiin. Osana tutkimuksen määrällistä analyysia nämä jutut on jaettu jo viittausjuttuihin sekä pääsubjektijuttuihin. Osana laadullisen analyysin tyyppittelyä tutkitaan, voiko näitä kahta pääluokkaa jakaa vielä tarkemmin omiksi alaluokikseen.

Laadullinen sisällönanalyysi tehdään tässä tutkimuksessa *teoriaohjaavan sisällönanalyysin* näkökulmasta. Teoria siis auttaa analyysin tekemisessä, mutta se ei ole sen päätekijä. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin tavoitteena ei ole testata aiempien teorioiden paikkansapitävyyttä. Sen sijaan se auttaa uusien johtopäätösten tekemisessä aineistosta. (Sarajärvi ja Tuomi 2017, 81–82.)

Laadullista aineistoa analysoidaan ensin siitä näkökulmasta, millä tavoin siinä näkyy terveystjournalismin käytäntöjä, tunteiden käytön strategioita sekä vähemmistöjen toiseuttamista. Tunteiden käytön strategioista tarkastellaan muun muassa, miten Järven (2011) ja Torkkolan (2008) hahmottamat jaottelut terveystjournalismin ja sairauden kuvaamisen malleista näkyivät apinarokkoutisoinnissa. Samalla tutkitaan, millä tavoin aineistossa esiintyy sairauden etäännyttämistä, riskikansalaisuuden luomista sekä terveystkurin rakentamista jutuissa. Alaluvun 2.4 perusteella vaikuttaa siltä, että näitä kolmea tekijää esiintyi aids-uutisoinnissa 1980-luvun alkupuolella. On siksi loogista tutkia, näkyykö nämä sama elementit apinarokkoutisoinnissa. Tunteiden käytön strategioista tarkastellaan etenkin Wahl-Jorgensenin (2019) määrittelemää tunteiden ulkoistamista haastateltaville, lukijoiden normatiivisten ennako-olettamusten käyttöä sekä henkilökohtaisen tarinankerronnan esiintymistä aineistossa. Lisäksi tutkitaan, esiintyikö aineistossa Chouliarakin (2006) säälön järjestelmien jaottelua. Koska tutkimuksen aiheena on myös seksuaalivähemmistöjen näkyminen apinarokkoutisoinnissa, tulee analyysia suhteuttaa ajatukseen vähemmistöjen toiseuttamisesta. Analyysissä siis myös tarkastellaan, näkyykö apinarokkoutisoinnissa merkkejä heteronormatiivisen yhteiskunnan ylläpitämisestä. Heteronormatiivisuudessa heteroseksuaalisuutta pidetään yhteiskunnallisesti oletusarvoisena, luonnollisena ja tavoiteltavana seksuaalisuuden mallina (Rossi 2015, 15).

Osana tyypittelyä on, että eri tyyppien ja luokkien välillä on paitsi niitä erottavia, niin myös yhdistäviä tekijöitä (Eskola ja Suoranta 1998, 182). Tämän vuoksi laadullisen analyysin tulokset esitellään luvussa 5 kahdessa osassa. Aluksi tarkastellaan, miten edellä mainitut teoriat ja käsitteet esiintyivät aineistossa, ja löytyikö aineistosta niiden kanssa ristiriidassa olleita havaintoja. Tämän jälkeen esitellään analyysin perusteella syntyneet luokittelut. Analyysissa syntyneissä luokissa voi esiintyä joitakin samoja elementtejä päällekkäin, mutta luokkien kuuluu erota toisistaan olennaisesti.

Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet seurasivat soveltavasti Braunin ja Clarken (2006) hahmottelemaa kuusivaiheista teemoittelun rakennetta. Tämän tutkimuksen analyysiprosessi eroaa Braunin ja Clarken rakenteesta niiltä osin, jotka liittyvät tutkimuksessa tehtyyn tyypittelyyn. Ensimmäiset tutkimuksen vaiheet olivat kuitenkin lähes identtisiä. Ensimmäisessä vaiheessa aineistoon tutustutaan, ja siitä etsitään alustavia havaintoja, joita voi hyödyntää tutkimuksen myöhemmässä koodauksessa (Braun ja Clarke 2006, 87–88). Tämä vaihe alkoi määrällisen sisällönanalyysin aikana, jolloin aineiston jokaiseen juttuun merkittiin, onko ne viittaus-, pääsubjekti- vai ei mainintaa -juttuja. Samalla aineisto luettiin läpi ja siitä tehtiin alustavia havaintoja. Kun laadullinen aineisto oli rajattu, kaikki viittaus- ja pääsubjektijutuksi merkityt jutut ladattiin Atlas.ti-analyysiohjelmistoon. Kun jutut oli ladattu ohjelmistoon, aineistoon alustava tutustuminen jatkui.

Toisessa vaiheessa aineisto koodataan tutkimuskysymysten kannalta olennaisilla teemoilla ja havainnoilla (Braun ja Clarke 2006, 88–89). Aineiston koodaus tehtiin Atlas.ti-analyysiohjelmiston avulla. Tässä tutkimuksessa alustavat koodaukset perustuivat pääasiallisesti luvussa 2 esiteltyyn teoreettiseen viitekehykseen. Näiden koodien rinnalle nousi myös uusia koodeja, jotka perustuivat aineiston lukemisen ja koodauksen aikana tehtyihin havaintoihin. Suuri osa näistä koodeista liittyi havaintoihin siitä, miten seksuaalivähemmistöjä kuvattiin aineistossa.

Kolmannessa vaiheessa analysoidaan ja arvioidaan jo tehtyjä koodauksia, sekä yhdistellään niitä alustaviksi teemoiksi (Braun ja Clarke 2006, 89–90). Tässä tutkimuksessa tähän vaiheeseen kuului alustavien luokittelujen tekeminen. Tutkimuksen neljännessä

vaiheessa arvioidaan syntyneitä teemoja, sillä niiden kuuluu muodostaa loogisia kokonaisuuksia (Braun ja Clarke 2006, 91–92). Tämä tutkimus noudatti periaatteessa samaa logiikkaa, mutta teemojen sijasta tässä vaiheessa tarkasteltiin syntyneitä luokkia, sekä sitä, olivatko aineistosta tehdyt havainnot loogisia ja perusteltuja. Tässä vaiheessa syntyneet luokittelut liittyivät pääasiallisesti kahteen osa-alueeseen: millä tavoilla seksuaalivähemmistöjä kuvattiin apinarokkoutisoinnissa, sekä miten aineistot jutut jakautuvat erilaisiin luokkiin.

Tutkimuksen viidentenä vaiheena syntyneet teemat nimetään ja arvioidaan, mitä ne merkitsevät tutkimuskysymysten kannalta (Braun ja Clarke 2006, 92–93). Tämä tutkimus noudatti muuten samaa kaavaa, mutta teemojen sijaan tässä vaiheessa tarkastelu ja arviointi koski syntyneitä luokkia. Viimeinen vaihe on löydösten analysointi ja raportointi, jolloin tulokset esitetään teorian ja aineiston välisenä vuoropuheluna (Braun ja Clarke 2006, 93).

4 MÄÄRÄLLISEN SISÄLLÖNANALYYYSIN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään määrällisen sisällönanalyysin tulokset. Ensin esitellään koko aineistoa koskevat tulokset. Sen jälkeen tarkastellaan tutkimuskuukausien välisiä eroja, jonka jälkeen tutkitaan tarkasteltujen medioiden välisiä eroja. Lopuksi perustellaan laadullisen sisällönanalyysin aineiston valinta.

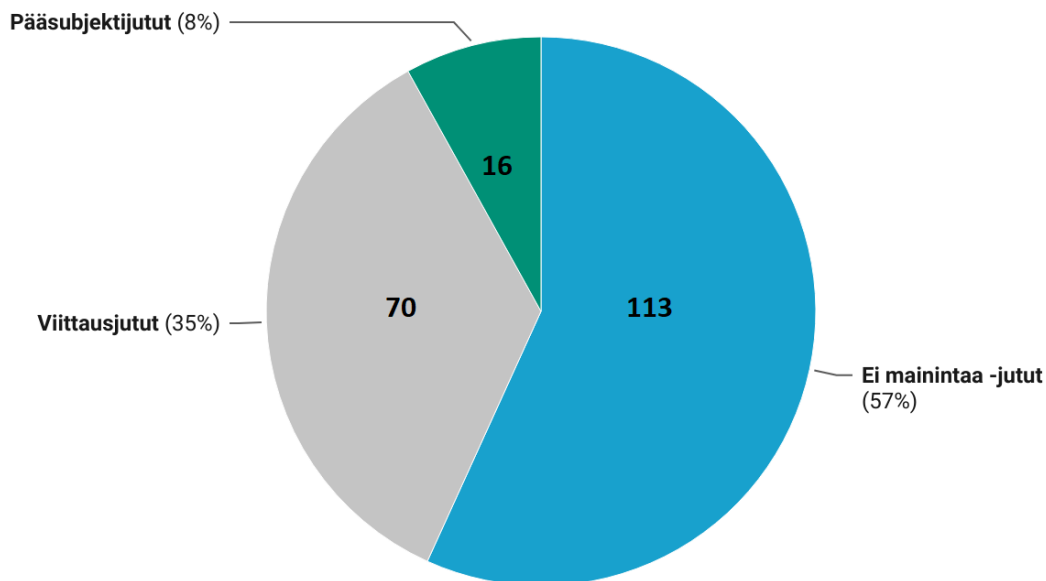
4.1 Yleiset tulokset sekä erot tarkastelukuukausien välillä

Määrällisen sisällönanalyysin aineistona käytettiin viiden suomalaisen journalistisen median (*Helsingin Sanomat*, *Yle Uutiset*, *MTV Uutiset*, *Iltta-Sanomat* ja *Iltalehti*) verkkosivuilla julkaistuja apinarokkoa käsitelleitä juttuja, jotka oli julkaistu 1.5.2022–31.8.2022. Aineiston koko oli yhteensä 199 juttua.

Kaikki aineiston jutut on luokiteltu sen mukaan, miten seksuaalivähemmistöt olivat mukana niissä. *Ei mainintaa -jutuissa* vähemmistöihin ei viitattu millään tavalla. *Viittausjutuissa* vähemmistöihin viitattiin suoraan tai epäsuoraan vähintään yhden kerran, mutta vähemmistöt eivät olleet jutun pääosassa. *Pääsubjektijutuissa* vähemmistöt olivat ainakin yksi jutun pääsubjekteista. Koko aineiston jakautuminen näiden kolmen luokan välille on esitelty kuviossa 1.

Lähes kolme viidesosaa kaikista julkaistuista jutuista on luokiteltu ei mainintaa -jutuiksi. Hieman yli kolmasosa jutuista on viittausjuttuja ja kahdeksan prosenttia pääsubjektijuttuja. Huomioarvoisin havainto on suuri ero viittausjuttujen ja pääsubjektijuttujen lukumäärissä. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt eivät olleet tyypillisesti apinarokkojuttujen pääosassa, mutta heihin tehtiin kuitenkin paljon viittauksia. On huomioitava, että viittausjuttujen ja pääsubjektijuttujen osuudet vaihtelivat jonkin verran tarkasteltavan kuukauden ja median perusteella.

Aineiston jakautuminen ei mainintaa-, viittaus- ja pääsubjektijuttuihin

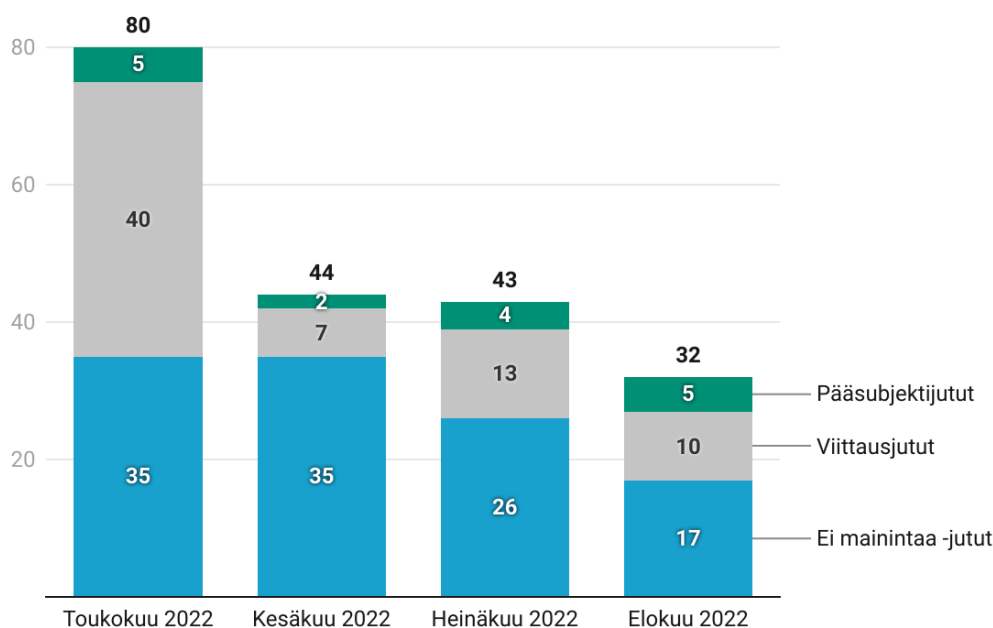

Created with Datawrapper

Kuvio 1: Tutkituissa medioissa julkaistujen apinarokkojuttujen jakautuminen sen mukaan, miten niissä viitattiin seksuaalivähemmistöihin. n=199.

Kuviossa 2 tarkastellaan, miten viittaus- ja pääsubjektijuttujen lukumäärät vaihtelivat eri kuukausien välillä. Kuviossa 2 ilmenee, että julkaistujen juttujen lukumäärässä on merkittävä ero toukokuun ja myöhempien kuukausien lukumäärässä. Siinä missä toukokuussa julkaistiin tutkielman tarkastelun kohteina olevissa medioissa 80 juttua, väheni lukumäärä kesäkuussa lähes puoleen tästä. Sekä kesäkuussa että heinäkuussa julkaistiin hieman yli 40 juttua, kun taas elokuussa juttujen lukumäärä putosi 32 juttuun.

Aineiston jakautuminen tarkastelukuukausien välillä

Created with Datawrapper

Kuvio 2: Aineiston jakautuminen tarkastelukuukausien välillä. n=199.

Toukokuun tiheämpi juttumäärä voi johtua useasta eri syystä. Tässä kuussa tapahtui useita apinarokkoon liittyviä uutistapahtumia. Toukokuussa uutisoitiin ensimmäisistä Euroopassa havaituista tartunnoista tämän epidemian yhteydessä (esim. Helsingin Sanomat 19.5.2022a). Toukokuussa havaittiin myös ensimmäiset tartunnat Suomessa (esim. Helsingin Sanomat 25.5.2022a ja Yle Uutiset 25.5.2022a). Kesäkuussa apinarokkon suhteen vaikutti tapahtuneen vähemmän uutistapahtumia, mikä näkyy suoraan aiheita käsittelevien juttujen vähentymisenä. Esimerkiksi *Helsingin Sanomien* kesäkuussa julkaisemat uutiset apinarokosta käsitelivät pääsääntöisesti maailman terveysjärjestö WHO:n kannanottoja apinarokosta (esim. Helsingin Sanomat 26.6.2022). Samoin heinä- ja elokuussa apinarokkoon liittyviä uutistapahtumia oli vähemmän kuin toukokuussa. Näinä kuukausina julkaistiin jonkin verran uutisia apinarokkorokotteiden tilaamisesta ja saatavuudesta.

Toukokuussa julkaistuissa jutuista puolet olivat viittausjuttuja, mikä on selvästi enemmän kuin koko aineistossa keskimäärin. Kaikista aineiston viittausjutuista yli puolet julkaistiin toukokuun aikana. Viittausjuttujen lukumäärä itsessään on neutraali kuvaaja.

Niiden korkea lukumäärä toukokuussa voi johtua esimerkiksi siitä, että apinarokon leviäminen Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa oli tuolloin vielä tuore ilmiö, eikä ilmiötä ollut tutkittu vielä tarkkaan. Pääsubjektijuttujen lukumäärä oli taas suhteellisen pieni.

Viittaus- ja pääsubjektijuttujen suhteellinen osuus julkaistuista jutuista laski merkittävästi kesäkuussa 2022. Kaikista kesäkuussa julkaistuista jutuista ei mainintaa -juttuja oli neljä viidesosaa. Viittausjuttuja oli alle viidesosa ja pääsubjektijuttuja vain muutama. Syitä viittaus- ja pääsubjektijuttujen määrän vähenemiseen on haastava arvioida. Yksi mahdollinen syy voi olla edellä mainittu huomio, että apinarokkoa koskevia uutistapahtumia oli toukokuussa enemmän kuin kesäkuussa. Kun uusia käännteitä sairauteen liittyen oli vähemmän, voi olla mahdollista, että myös viittauksia vähemmistöihin tehtiin vähemmän.

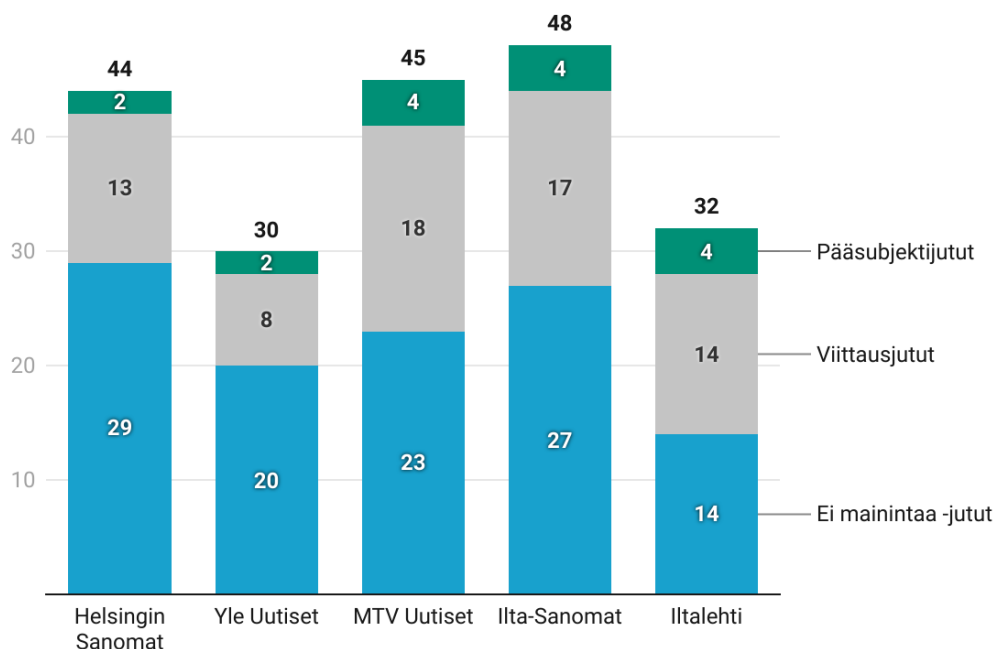
Julkaistujen juttujen kokonaislukumäärä pysyi heinäkuussa lähes samana kuin kesäkuussa. Viittaus- ja pääsubjektijuttujen suhteellinen osuus kuitenkin kasvoi kesäkuuhun verrattuna. Heinäkuun osuudet olivat kaikkein lähimpänä kuviossa 1 esitettyä koko aineistoa koskevaa jakaumaa. Eri juttuluokkien osuudet muuttuivat sen sijaan elokuussa melko paljon heinäkuuhun verrattuna. Vaikka pääsubjektijuttujen lukumäärä pysyi elokuussa toukokuun ja heinäkuun tasolla, niiden suhteellinen osuus kaikista jutuista kasvoi merkittävästi, koska kaikkien elokuussa julkaistujen juttujen määrä laski 42:sta 32:een. Ei mainintaa -juttujen suhteellinen osuus oli elokuussa paljon pienempi kuin esimerkiksi kesäkuussa.

Kuukausien välisistä eroista on mahdollista tehdä yleishavaintoja. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevat viittausjutut olivat merkittävä osa toukokuussa julkaistuista jutuista, jonka jälkeen niiden osuus laski kesäkuussa. Tämän jälkeen viittausjuttujen määrä vakiintui hieman alle kolmannekseen julkaistuista jutuista sekä heinä- että elokuussa. Viittausjuttujen osuuden vaihtelun taustalla voi olla esimerkiksi se, että toukokuussa uutisoitiin apinarokosta paljon enemmän kuin myöhemminä kuukausina. Pääsubjektijuttuja julkaistiin noin 1–5 kappaletta kuussa, ja niiden osuus kaikista jutuista pysyi alle kymmenessä prosentissa elokuuta lukuun ottamatta.

4.2 Erot tarkasteltavien medioiden välillä

Kuviossa 3 näkyy, miten aineisto jakautui tarkasteltavien medioiden välillä. *Helsingin Sanomissa* oli suhteellisesti vähemmän viittaus- ja pääsubjektijuttuja kuin koko aineistossa ylipäätään. Aineistosta löytyi kuitenkin viitteitä, että *Helsingin Sanomat* lisäsi ainakin yhdessä tapauksessa itsenäisesti viittauksen vähemmistöihin. Sekä *Helsingin Sanomat* että *Ilta-Sanomien* julkaisivat lähes saman jutun apinarokko-kuolemista Espanjassa (*Helsingin Sanomat* 30.7.2022 ja *Ilta-Sanomien* 30.7.2022b). Kuitenkin vain *Helsingin Sanomien* verkkosivuilla julkaistussa uutisessa oli viittaus seksuaalivähemmistöihin, kun taas *Ilta-Sanomien* vastaavassa uutisessa tätä viittausta ei ollut.

Aineiston jakautuminen tarkasteltujen medioiden välillä

Created with Datawrapper

Kuvio 3: Aineiston jakautuminen tarkasteltujen medioiden välillä. n=199.

Ylen verkkosivuilla oli vähiten tekstipohjaisia juttuja apinarokosta. Tähän aineiston vähyteen voi olla useita selittäviä tekijöitä. On mahdollista, että Ylen verkkosivuilla ollut hakutoiminto ei löytänyt kaikkia nettisivuilla julkaistuja apinarokkojuttuja. On myös mahdollista, että Yle keskittyi enemmän esimerkiksi videomuotoisten juttujen tekemiseen tekstipohjaisten uutisten sijasta. Ylen verkkosivuilla julkaistujen juttujen

jakautuminen luokkiin oli lähes identtinen *Helsingin Sanomien* kanssa. *Yle Uutiset* oli myös ainoa tarkasteltu media, jonka jutusta löytyy selkeä viite siihen, että kyseinen media todennäköisesti vältteli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin viittaamista jutuissa. Tämä näkyi *Yle Uutisten* julkaisemassa jutussa, jonka pohjana oli käytetty STT:n tekemää uutista Suomen ensimmäisestä apinarokkotartunnasta (*Yle Uutiset* 27.5.2022b). Kyseisen uutisen lopussa lukee, että uutisesta poistettiin ensijulkaisun jälkeen ”STT:n käyttämä viittaus ihmisryhmästä, jonka keskuudessa taudin epäillään tarttuvan” (*Yle Uutiset* 27.5.2022b). On mahdollista, että *Yle Uutiset* on voinut jättää tarkoituksella näitä viittauksia pois myös muista jutuista. *Yle Uutisten* viittausjuttujen suhteellinen osuus on kuitenkin lähes sama kuin *Helsingin Sanomilla*.

MTV Uutisten verkkosivuilla julkaistujen viittausjuttujen suhteellinen osuus oli selvästi suurempi kuin *Helsingin Sanomilla* ja *Yle Uutisilla*. Ei mainintaa -juttujen osuus kaikista jutuista oli noin puolet, kun taas *Helsingin Sanomilla* ja *Yle Uutisilla* tämä osuus oli noin kaksi kolmasosaa. *Ilta-Sanomien* verkkosivuilla julkaistujen juttujen jakautuminen muistuttaa *MTV Uutisten* jakaumaa. *Ilta-Sanomien* julkaistuissa jutuissa näkyi kuitenkin ainakin yksi esimerkki, jossa lehdellä ei ollut viittausta vähemmistöihin, vaikka *Helsingin Sanomien* vastaavassa jutussa viittaus oli olemassa (*Ilta-Sanomat* 30.7.2022b ja *Helsingin Sanomat* 30.7.2022).

Iltalehdeksi kerääntyi toiseksi vähiten aineistoa, 32 julkaistua juttua. Taustalla voi olla esimerkiksi, että *Iltalehden* uutiset kerättiin Googlen hakukoneen kautta, eikä median sivuilla olevan hakutoiminnon avulla. Tämä ero aineiston keruumenetelmässä on voinut vaikuttaa siihen, kuinka monta juttua kerääntyi. Toinen vaikuttava tekijä voi olla, että *Iltalehti* ei käyttänyt STT:n uutisia. Kaikkien muiden tarkasteltavien medioiden uutisten joukossa oli joko kokonaan tai osittain STT:n kirjoittamia uutisia, kun taas *Iltalehden* kaikki jutut olivat sen omaa tuotantoa. Aineiston määrästä ei voi siis päätellä suoraan, että *Iltalehti* olisi kirjoittanut apinarokosta vähemmän kuin muut mediat. *Iltalehden* uutisten jakaantumisesta näkyy, että lähes puolet sen julkaisemista jutuista olivat viittausjuttuja. *Iltalehti* oli myös ainoa media, jonka julkaisemista jutuista alle puolet

kuuluvat ei mainintaa -kategoriaan. *Ilta-lehti* julkaisi myös suhteellisesti eniten pääsubjektijuttuja.

Tutkitut journalistiset mediat voidaan jakaa kahteen eri ryhmään sen mukaan, miten paljon niiden julkaisemissa jutuissa on viittausjuttuja. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat *Helsingin Sanomat* ja *Yle Uutiset*, joista molempien jutuista alle kolmasosa kuului viittausjuttuihin. Toisessa ryhmässä ovat *MTV Uutiset* ja *Ilta-lehti*, joiden viittausjuttujen määrä on 40 prosenttia tai enemmän. Näiden luokkien välimaastoon jää *Ilta-Sanomat*, jonka viittausjuttujen lukumäärä on hieman yli kolmannes kaikista jutuista.

Kaikki viisi tutkittavaa mediaa julkaisivat muutaman pääsubjektijutun. Kuten kuukausien välisen vertailun kohdalla, myös medioiden välisessä vertailussa pääsubjektijuttujen lukumäärä pysyi melko vakiona. Medioiden väliset erot liittyivät ennen kaikkea viittausjuttujen suhteelliseen osuuteen kaikista julkaistuista jutuista. On olennaista tarkastella, kuinka suuri osa aineiston viittaus- ja pääsubjektijutuista oli näiden medioiden omaa tuotantoa, ja kuinka suuri osa STT:n tekemää. Tämä on tärkeää laadullisen sisälönanalyysin kannalta ja se näyttää myös viittaus- ja pääsubjektijuttujen todellisen lukumäärän.

Viittausjuttujen ja pääsubjektijuttujen lukumäärästä ei voi tehdä johtopäätöksiä siitä, miten tarkasteltavat mediat ovat kirjoittaneet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä apinarokkoa käsittelevissä jutuissa. Mainintojen määrä on neutraali kuvaaja, eikä kerro esimerkiksi siitä, onko apinarokkoutisoinnissa tapahtunut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen toiseuttamista. Aineiston määrästä voi kuitenkin tehdä joitakin havainnotoja siitä, missä määrin vähemmistöt ovat olleet juttujen pääosassa, sekä millaisia eroja tarkasteltavien medioiden ja tarkasteluaikaan sijoittuvien kuukausien väliltä löytyy.

Juttujen luokittelu kategorioihin tapahtui tutkijan subjektiivisten arvioiden perusteella. Jaottelu ei ollut aina ilmiselvää. Esimerkiksi yhdessä *Ilta-lehden* jutussa (*Ilta-lehti* 15.7.2022) mainittiin seksuaalivähemmistöt useita kertoja jutun loppupuolella, mikä olisi voinut tehdä jutusta pääsubjektijutun. Tässä tapauksessa oli kuitenkin päädytty merkitsemään juttu viittausjutuksi, koska vähemmistöt eivät olleet tutkijan arvion

mukaan kuitenkin selkeästi yksi jutun pääsubjekteista, vaikka heidät oli mainittu useasti. Tämä subjektiivisuus on otettava huomioon, kun tarkastellaan viittaus- ja pääsubjektijuttujen lukumäärien välisiä eroja.

4.3 Laadullisen aineiston valinta

Tutkielman laadullisessa sisällönanalyyssissa tarkastellaan juttuja, jotka on luokiteltu joko viittaus- tai pääsubjektijutuiksi. Koko aineistossa näitä juttuja julkaistiin yhteensä 86, joista 70 oli viittausjuttuja ja 16 pääsubjektijuttuja. Näiden juttujen sisällä on kuitenkin STT:n tekemiä juttuja, joita julkaistiin useassa mediassa. Aineistossa on myös muutamia juttuja, jotka julkaistiin sekä *Helsingin Sanomissa* että *Ilta-Sanomissa*, sillä ne kuuluivat Sanoma-konserniin. Siksi aineisto pelkistettiin niin, että nämä päällekkäisyydet poistettiin. Jos jokin STT:n julkaisema juttu esiintyi useassa mediassa, se laskettiin laadullisen sisällönanalyyssin aineistoon vain yhtenä juttuna. Poikkeus tehtiin, mikäli jokin media oli muokannut juttua niin perusteellisesti, että se laskettiin omana juttunaan. Sama malli koski *Helsingin Sanomien* ja *Ilta-Sanomien* päällekkäisyyksiä.

Viittaus- ja pääsubjektijuttuihin kuului melko vähän STT:n tekemiä juttuja. Aineistosta löytyi vain yksi STT:n tekemä viittausjuttu, joka julkaistiin neljässä mediassa (*Helsingin Sanomat* 31.5.2022, *Yle Uutiset* 31.5.2022, *MTV Uutiset* 31.5.2022 ja *Ilta-Sanomat* 31.5.2022). Tämän lisäksi STT teki muutamia viittausjuttuja, jotka oli julkaistu joko kahdessa tai yhdessä tutkimuksessa mukana olleessa mediassa. Aineistosta löytyi myös juttuja, joissa oli käytetty STT:n tekstiä yhtenä jutun elementtinä, mutta jonka lisäksi mediat kirjoittivat merkittävästi omaa tekstiä sen lisäksi. Aineistosta löytyi myös yksi STT:n pääsubjektijuttu (*Ilta-Sanomat* 20.5.2022b, *MTV Uutiset* 20.5.2022b ja *MTV Uutiset* 21.5.2022a).

Aineistosta löytyi lisäksi kolme juttua, jotka oli julkaistu sekä *Helsingin Sanomien* että *Ilta-Sanomien* verkkosivuilla. Nämä jutut olivat pääsääntöisesti *Helsingin Sanomien* toimittajien tekemiä. Aineistoon kuului myös juttu, joka oli julkaistu sekä *Helsingin Sanomien* että *Ilta-Sanomien* verkkosivuilla, mutta vain *Helsingin Sanomien* jutussa oli viittaus seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin (*Helsingin Sanomat* 30.7.2022).

Laskelman tulokseksi tuli, että viittaus- ja pääsubjektijuttuja oli yhteensä 77. Näistä pääsubjektijuttuja oli 13 ja viittausjuttuja 64. Kaikki laadulliseen sisällönanalyysiin lasketut jutut on listattu liitteessä 2. Kyseisessä liitteessä esitetyt jutut on taulukoitu niin, että jokainen uniikki apinarokkoa koskeva viittaus- ja pääsubjektijuttu on listattu vain yhden kerran, ja päällekkäisyydet on poistettu. Koko aineiston, mukaan lukien ei mainintaa -juttujen sekä viittaus- ja pääsubjektijuttujen päällekkäisyyksien tarkat lähdeviitteet löytyvät liitteestä 1.

Päällekkäisyyksien poistamisella voidaan tehdä havaintoja aineistosta. Kuvion 3 mukaan *Ilta-Sanomat*, *Iltaalehti* ja *MTV Uutiset* julkaisivat neljä pääsubjektijuttua. *MTV uutiset* käytti kuitenkin kahdessa pääsubjektijutussa STT:n tekemää juttua, kun taas *Ilta-Sanomat* käytti yhdessä STT:tä ja toisessa *Helsingin Sanomien* tekemiä juttuja. Molemmat mediat tekivät itsenäisesti siis vain kaksi omaa pääsubjektijuttua, mikä on yhtä paljon kuin *Helsingin Sanomat* ja *Yle Uutiset*. *Iltaalehti* teki omia pääsubjektijuttuja enemmän kuin *MTV Uutiset* ja *Ilta-Sanomat*. Aineiston päällekkäisyyksien poistosta ei voi kuitenkaan tehdä suoria vertailuja kuvioissa 1–3 esitettyihin lukuihin, sillä vastaavaa päällekkäisyyksien poistoa ei tehty ei mainintaa -jutuille. Seuraavassa luvussa käydään läpi laadullisen sisällönanalyysin tulokset.

5 APINAROKKOJUTTUJEN LAADULLINEN ANALYYSI

Tässä luvussa käydään läpi aineiston laadullisessa analyysissä tehdyt havainnot. Analyysi on toteutettu tyypittelyllä. Se on samalla teoriaohjaavaa – analyysissä syntyneet luokat perustuvat aineiston ja teorian väliseen vuoropuheluun. Siksi tässä luvussa käydään läpi, millä tavoin tutkimuksen teoriapohjaan kuuluvat teoriat ja käsitteet näkyivät ja eivät näkyneet aineistossa. Laadullinen aineisto käsittää yhteensä 77 apinarokkoa koskevaa juttua, joissa esiintyy jollain tavalla seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt. Analyysissä on tarkasteltu viiden eri median julkaisemia juttuja. Analyysissä ei paneuduta tutkittujen medioiden välisiin eroihin, sillä analyysin aikana ei noussut esille tällaisia merkittäviä eroja. Suurin osa esitetyistä havainnoista koskee kaikkia tarkasteltuja medioita.

Tulosten kannalta olennaisinta oli, miten erilaiset terveystjournalismin käytännöt, mukaan lukien sairauden etäännyttäminen, esiintyivät aineistossa. Näitä aiheita käydään läpi alaluvussa 5.1. Sairauden etäännyttäminen näkyi etenkin suhteessa vähemmistöjen kuvaamiseen. Aineistossa tuli esille tapa kuvata vähemmistöjä, joka oli ristiriidassa sairauden etäännyttämisen kanssa. Tämä kuvaustapa esitellään alaluvussa 5.2. Alaluvussa 5.3 tarkastellaan, miten tunteiden käytön strategiat ilmenivät aineistossa. Tunteita käytettiin apinarokkoutisissa pääasiallisesti terveystjournalismin käytäntöjen tukena. Lopuksi alaluvuissa 5.4 ja 5.5 esitellään analyysissä syntyneet luokittelut.

5.1 Terveystjournalismin käytäntöjen ilmeneminen

Tässä alaluvussa tarkastellaan, miten tutkimuksen teoreettisessa viitekehityksessä läpikäytyt terveystjournalismin käytännöt esiintyivät aineistossa. Tarkastelu keskittyy etenkin sairauden etäännyttämiseen, terveystkuriin ja riskikansalaisuuteen.

5.1.1 Terveystjournalismin ja sairauden jaottelut

Tässä alaluvussa tarkastellaan, millaisia terveystjournalismin alalajeja sekä sairauden kuvaamisen tapoja esiintyi aineistossa. Luvussa 2.1 esiteltiin Järven (2011) tekemä jaottelu kolmeen terveystjournalismin tyyppiin sekä Torkkolan (2008) tekemä jaottelu

kolmeen tapaan kuvata sairautta. Tässä tutkimuksessa nämä kaksi jaottelua on pelkistetty yhdeksi jaotteluksi kolmeen terveystyypin tyypin: tieteelliseen terveyteen, inhimilliseen terveyteen ja yhteiskunnalliseen terveyteen (taulukko 1). Taulukossa 4 kuvataan, kuinka paljon jokaista näitä tyypit esiintyivät aineistossa.

Terveysjournalismin tyyppi	Kuinka usein esiintyi aineistossa
Tieteellinen terveys	Usein
Inhimillinen terveys	Harvoin
Yhteiskunnallinen terveys	Melko paljon

Taulukko 4: Kuinka usein terveystyypit esiintyivät aineistossa

Valtaosassa sekä viittaus- että pääsubjektijuttuja näkyi elementtejä tieteellisestä terveydestä. Varsinkin viittausjutuissa esiintyi paljon sairauksien ja terveyden tieteelliseen tutkimukseen sekä sairauksista uutisointiin perustuneita juttuja, joissa päästettiin äänen vain alan auktoriteetit. Tämä pätee esimerkiksi tieteelliseen terveystyypin tyypin (Järvi 2011, 140–143). Lisäksi monissa jutuissa kerrottiin sairaudesta biologisena ilmiönä, joka on mahdollista löytää diagnoosilla. Tieteelliseen terveyteen nojautuneet jutut olivat yleisiä varsinkin toukokuussa, jolloin apinarokosta uutisoitiin paljon (kuvio 2). Tämä voi johtua siitä, että apinarokko oli tuolloin vielä verrattain tuore uutistapahuma. Näissä lukuisissa tieteelliseen terveyteen nojautuvissa jutuissa käytettiin usein neutraalia uutiskieltä, joka keskittyi apinarokon oireiden, tartuntatapojen ja hoidon kuluihin.

Apinarokkotartunnan saaneelle voi kehittyä vesirokkoa muistuttavia, rakkulamaisia ihomuutoksia erityisesti kasvoille, mutta niitä voi olla myös muualla keholla sekä sukuelinten alueella, Husin tiedotteessa kerrotaan. Kuumetta ja yleistä sairauden tunnetta saattaa esiintyä muutama päivä ennen ihottuman puhkeamista. (Helsingin Sanomat 25.5.2022a.)

Viittaus- ja pääsubjektijutuissa esiintyi usein myös yhteiskunnallista terveyttä, vaikka se ei ollut yhtä yleistä kuin tieteellinen terveys. Näissä jutuissa keskityttiin sairauden

vaikutuksiin yhteiskunnallisesti tai poliittisesti, mikä on Järven (2011) määrittelemän taloudellisen terveystjournalismin mukaista. Yhteiskunnallista terveyttä koskevissa jutuissa korostui myös terveiksi ja sairiksi määriteltyjen ihmisten jakamista erilaisiin sosiaalisiin rooleihin, joka on yksi sosiaalisen järjestyksen elementti. Aineistosta löytyi kuitenkin myös uutisia, jotka käsittelevät apinarokkoa sairastuneiden käytöksen ja sen ohjaamisen kautta. Uutisissa pohdittiin esimerkiksi sitä, miksi apinarokko on tarttunut tiettyjen ihmisryhmien joukossa ja miten näiden ihmisryhmien tulisi toimia, jotta apinarokko ei tartu pidemmälle. Tämä sairauden yhteiskunnallinen esittäminen tuli esille varsinkin jutuissa, joissa ilmeni seksuaalivähemmistöjen etäännyttämistä terveyskurin ja riskikansalaisuuden kautta.

Inhimillistä terveyttä esiintyi aineistossa harvoin. Apinarokkoon sairastuneet eivät päässeet jutuissa tyypillisesti ääneen, eikä apinarokkoa esitelty tyypillisesti muuten kuin lääketieteen auktoriteettien kautta. Joitakin poikkeuksia kuitenkin löytyi, sillä muutamissa pääsubjektijutuissa käsiteltiin apinarokkoon sairastuneiden yksilöiden kokemuksia.

Vaikka taulukossa 3 on tehty jaottelu kolmeen terveystjournalismin tyyppiin, se ei tarkoita, että jokainen juttu sisältäisi vain yhtä tyyppiä. Oli esimerkiksi tavanomaista, että samassa jutussa esiintyi sekä tieteelliseen että yhteiskunnalliseen terveyteen kuuluvaa aineistoa. Jutussa voitiin esimerkiksi kertoa hyvin kliinisesti sairauden oireista ja tieteellisestä prosessista, mutta siinä voitiin myös pureutua sairauden yhteiskunnallisiin seurauksiin. Seuraavissa alaluvuissa analysoidaan, millä tavoin seksuaalivähemmistöjä kuvattiin näissä eri terveystjournalismin tyyppeihin kuuluvissa jutuissa, ja miten niissä esiintyi sairauden etäännyttämistä, riskikansalaisuutta ja terveyskuria.

5.1.2 Apinarokkon etäännyttäminen

Tartuntataudeista kirjoitetaan journalismissa usein sairauden uhan ja hallinnan välisen tasapainon kautta. Toisin sanoen, kuten Torkkola (2008) ilmaisee asian, lukijalle kerrotaan yhtäältä taudin uhkasta, mutta samalla kerrotaan, että hänen ei tarvitse olla huolissaan. Hallinnan tunnetta luodaan etäännyttämällä tartuntatauti jonkin

kaukaisemman ihmisryhmän, eli toisten taudiksi. Tämä toisten ryhmä voi olla esimerkiksi lukijoista oletetusti etäämmät sosiaaliset ryhmät, kuten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt. (Torkkola 2008, 188–191.)

Tämän tutkimuksen laadullisessa aineistossa oli sairauden etäännyttämistä. Aineiston jutuista oli havaittavissa toistuva kaava, jossa apinarokon vaarallisuudesta kerrottiin yleistasolla esimerkiksi kuvailemalla sairauden oireita ja mahdollista vaaraa. Sen lisäksi jutuissa kerrottiin, että apinarokko koskee erityisesti seksuaalivähemmistöjä. Jutuissa siis kirjoitettiin apinarokon vaarasta, mutta samalla se etäännytetettiin seksuaalivähemmistöihin. Etäännyttämistä näkyi sekä viittaus- että pääsubjektijutuissa runsaasti. Tyypillinen esimerkki tällaisesta sairauden etäännyttämisestä oli *MTV Uutisten* julkaisema juttu, jossa samassa tekstijaksossa kuvailtiin ensin sairauden oireita, jonka jälkeen mainittiin, että sairaus on levinnyt vain ei-heteroseksisiä harrastavien ihmisten keskuudessa.

Apinarokko aiheuttaa yleensä kuumetta, imusolmukkeiden turvotusta, yleistä huonovointisuutta ja rakkulaista ihottumaa. Euroopassa rekisteröidyissä tapauksissa on raportoitu iho-ongelmista sukuelinten ja peräaukon ympärillä ja nivuissa. Potilaat, jotka ovat nyt sairastuneet, ovat saaneet tartunnan miesten välisessä seksissä. (MTV Uutiset 20.5.2022a.)

Apinarokon etäännyttäminen oli kohdistettu tyypillisesti miehiin, jotka harrastavat seksiä myös muiden kuin naisten kanssa. Tyypillisin ilmaisumuoto aineistossa oli *miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa*. Joissakin jutuissa käytettiin termiä *homo- ja biseksuaalit miehet*, ja joskus molemmat ilmaisumuodot esiintyivät yhtä aikaa.

Britannian terveystieteiden viranomaisien mukaan valtaosa tapauksista on havaittu homoseksuaaleilla tai biseksuaaleilla miehillä tai miehillä, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa. Viranomaiset kehottavat näitä ryhmiä varovaisuuteen. (Helsingin Sanomat 19.5.2022a.)

Paljon harvinaisempia olivat viittaukset seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin yhtenäisenä ryhmänä. Aineistosta löytyi vain yksi juttu, jossa viitattiin suoraan transihmisiin (Iltalehti 3.6.2022). Koska etäännyttämisen kohteena oli tyypillisesti miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa, voidaan sanoa, että apinarokon etäännyttäminen kohdistui *seksuaalivähemmistöihin kuuluviin miehiin*. Seksuaalivähemmistöihin kuuluvien miesten mainitsemista ei voi itsessään pitää esimerkkinä sairauden etäännyttämisestä.

Etäännyttäväksi se muuttuu vasta siinä vaiheessa, kun jutun rakenne muistuttaa Torkolan (2008) kuvailemaa tapaa rakentaa jutussa pelon ja hallinnan välistä vuoropuhelua.

Aineiston viittausjuttujen teemoittelun yhteydessä nousi esille useita tapoja, joissa apinarkkoa etäännytettiin seksuaalivähemmistöihin kuuluvien miesten sairaudeksi. Kaikki tutkimuksessa tarkastellut mediat käyttivät useita näistä tavoista, eikä aineistosta noussut esille, että jokin medioista olisi tukeutunut selvästi yhteen tapaan. Yksi tapa oli *epäsuorat viittaukset seksuaalivähemmistöihin*. Monissa viittausjutuissa käytettiin ilmauksia, joilla ei viitata seksuaalivähemmistöihin suoraan, mutta jotka voivat ohjata lukijaa ajattelemaan näitä vähemmistöjä. Näitä epäsuoria viittauksia käytettiin tyyppillisesti sairauden etäännyttämiseen ja hallitsemiseen. Epäsuora viittaus oli esimerkiksi ilmaisu, että ”apinarkon tarttuminen käyttää koskevan vain pientä osaa väestöstä” (Helsingin Sanomat 25.5.2022f). Vastaavanlainen epäsuora ilmaisu oli sanoa, että ”suomalaisilla ei kuitenkaan ole syytä pelätä apinarkon leviämistä” (Ilta-Sanomat 23.5.2022a). Monissa tapauksissa nämä epäsuorat viittaukset vähemmistöihin tulivat joko asiantuntijahaastattelulta tai muuten jutun lähteinä käytetyiltä asiantuntijoilta. ”Apinarkko tarttuu vain lähikontakteissa. Tavalliset ihmiset ei kannata sitä nyt alkaa pelätä’, Kantele korostaa” (Iltalehti 23.5.2022b).

Nämä epäsuorat viittaukset voivat olla esimerkkejä lukijoiden ennako-oletusten käytöstä tunteiden käytön strategiana. Jos jutussa ilmaistaan, että suomalaisilla ei ole syytä pelätä apinarkon leviämistä, voi herätä kysymyksiä, ketkä lasketaan suomalaisten sisäryhmään, ja ketkä jätetään sen ulkopuolelle. Ennako-oletusten käyttäminen seksuaalivähemmistöjen epäsuorissa viittauksissa näkyy myös *Yle Uutisten* jutussa rokotteista:

Kyseisellä rokotteella on kuitenkin enemmän sivuvaikutuksia, eikä sitä suositella HIV-positiivisille. He ovat osa noin 1,5 miljoonasta riskiryhmiin kuuluvista amerikkalaisista miehistä, joille apinarkkorokote halutaan antaa. (Yle Uutiset 15.7.2022.)

Kyseisessä Ylen jutussa oli mainittu aikaisemmin, että apinarkkoa on havaittu erityisesti seksuaalivähemmistöihin kuuluvien miesten keskuudessa. Tässä viittauksessa Hiv-

positiivisiin on saatettu käyttää lukijoiden ennako-oletusta, että Hiv on nähty erityisesti homomiesten sairautena.

Kaikissa epäsuorissa viittauksissa ei ole välttämättä viitattu juuri seksuaalivähemmistöihin. Epäsuorilla viittauksilla on saatettu myös tarkoittaa esimerkiksi runsaasti seksiä harrastavia ihmisiä, kun on puhuttu ”pienestä osasta väestöä”. Nämä epäsuorat viittaukset voivat kuitenkin tukea heteronormatiivista maailmankuvaa, jossa heteroseksuaalisuus nähdään oletusarvoisena ja luonnollisena seksuaalisuuden mallina (Rossi 2015, 15).

Toinen sairauden etäännyttämisen tapa olivat niin sanotut *pikaviittaukset seksuaalivähemmistöihin*. Tällöin viitattiin apinarokon ja seksuaalivähemmistöjen väliseen yhteyteen hyvin lyhyesti, korkeintaan kahdella virkkeellä. Usein näitä pikaviittauksia käytettiin sairauden etäännyttämiseen ja hallinnan tunteen luomiseen. Niitä oli jutuissa, joissa kerrotaan esimerkiksi apinarokon leviämisestä tai oireista yleisellä tasolla. Esimerkki tällaisesta pikaviittauksesta *Ilta-Sanomien* juttu, joka kertoi Suomen neljänestä löydetyistä apinarokkotartunnasta. Juttu käsitteli muuten apinarokon leviämistä ja oireita yleisellä tasolla, mutta sen lopussa oli pikaviittaus: ”Apinarokkoa ei ole todettu seksitaudiksi, mutta Euroopassa havaituissa tapauksissa on huomattu yhteys miesten väliseen seksiin” (Ilta-Sanomat 21.6.2022). Toisessa jutussa viitattiin vähemmistöihin yhdellä virkkeellä näin: ”Euroopan tautien ehkäisy- ja valvontakeskuksen (EDCD) mukaan virus näyttää levinneen ainakin Britanniassa toisten miesten kanssa seksiä harrastavien miesten seksuaalisessa kontaktissa” (MTV Uutiset 19.5.2022a). Monet pikaviittauksia sisältävistä jutuista toimisivat myös ilman niitä. Tuolloin nämä jutut olisi luokiteltu ei mainintaa -jutuiksi. Pikaviittauksia esiintyi usein tieteelliseen terveyteen (taulukko 1) nojautuvissa jutuissa, jotka keskittyivät mahdollisimman neutraaliin uutiskieleen.

Kolmas sairauden etäännyttämisen tapa viittausjutuissa oli *laajemmat viittaukset seksuaalivähemmistöihin*. Näillä tarkoitetaan apinarokkoa käsittelevissä jutuissa olleita suoria viittauksia seksuaalivähemmistöihin, jotka olivat selvästi pidempiä kuin vain yksi tai kaksi virkettä. Vähemmistöjä ei kuitenkaan nostettu näissä jutuissa pääsubjektin

tasolle, vaan maininnat pysyivät yhä viittaustasolla. Näissä jutuissa oli hajontaa, missä määrin apinarokkoa etäännytetttiin seksuaalivähemmistöihin. Monissa jutuissa etäännytytys toimii hyvin paljolti samoin tavoin kuin pikaviittauksissa, jolloin vähemmistöt mainittiin tautia etäännyttävänä elementtinä, mutta muuten maininta jäi pintapuoliseksi. Joissakin laajemmissa viittausjutuissa seksuaalivähemmistöistä puhuttiin myös tarkemmin niin, että tarkoituksena oli etäännyttää sairautta etenkin vähemmistöjen taudiksi. Terveyskurin ja riskikansalaisuuden käyttö näkyi paitsi pääsubjektijutuissa, myös laajemmissa viittausjutuissa. Laajemmissa viittausjutuissa oli hajontaa, kerrottiinko jutussa selkeästi, että apinarokko ei ole vain vähemmistöjen tauti. Joissakin jutuissa on selkeä maininta, että sairaus voi tarttua kenelle tahansa.

WHO:n seksuaalitautien ohjelman edustaja Andy Seale alleviivasi maanantaina, ettei apinarokko ole homoseksuaalien tauti. Hän painotti viruksen voivan tarttua minkä tahansa ryhmän keskuudessa läheisessä kontaktissa. (Helsingin Sanomat 31.5.2022.)

Laajoissa viittausjutuissa esiintyi kuitenkin myös juttuja, joissa tämänkaltaista selvennystä ei tehty (esimerkiksi Ilta-Sanomat 20.5.2022a). Melko tyypilliseksi osoittautui myös rakenne, jossa apinarokkoa etäännytetään ensin kohti seksuaalivähemmistöjä, jonka jälkeen mainittiin, että sairaus koskee myös muita.

Viittausjutuissa esiintyvät sairauden etäännyttämisen tavat voi siis jaotella kolmeen luokkaan, jotka on esitelty taulukossa 4. Yhdessä viittausjutussa voi kuitenkin esiintyä sekä laajoja viittauksia vähemmistöihin että myös erillisiä epäsuoria viittauksia. Pika-viittausjutut ovat yleensä erillään muista viittaustekniikoista.

Etäännyttämisen tapa	Miten etäännyttäminen tapahtui käytännössä
Epäsuorat viittaukset vähemmistöihin	Epäsuorien viittausten käyttö seksuaalivähemmistöihin. Lukijoiden ennakkoletusten käyttäminen.
Pikaviittaukset vähemmistöihin	Suorat, hyvin lyhyet viittaukset seksuaalivähemmistöihin.
Laajat viittaukset vähemmistöihin	Suorat viittaukset seksuaalivähemmistöihin, jotka ovat pidempiä kuin pikaviittaukset. Ei selkeää mallia, onko jutussa mainittu, että apinarokko ei ole vain vähemmistöjen tartuntatauti.

Taulukko 5: Sairauden etäännyttämisen tavat viittausjutuissa.

Edellä mainittujen etäännyttämisen tapojen lisäksi aineistosta nousi esille *epäsuorat viittaukset sairastuneiden seksuaaliseen suuntautumiseen*. Aineistossa kerrottiin harvoin suoraan sairastuneen suuntautumisesta. Viittauksia tehtiin kuitenkin useita kertoja epäsuorasti, esimerkiksi *Iltalehden* jutussa, jossa kerrottiin ensin sairastuneista näin: ”Suomessa on lääkirilehden mukaan tähän mennessä (4.8.2022) todettu 22 apinarokkotartuntaa, ja ne on kaikki todettu aikuisilla miehillä” (Iltalehti 4.8.2022). Myöhemmin samassa jutussa kerrottiin, että ”apinarokko on nykyisen epidemian yhteydessä tarttunut miesten välisessä seksissä” (Iltalehti 4.8.2022). Vaikka jutussa ei kerrottu suoraan, että sairastuneet kuuluvat seksuaalivähemmistöön, voi lukija tehdä johtopäätöksen, että asia on näin.

Tässä alaluvussa keskityttiin siihen, millä tavoin seksuaalivähemmistöihin viittaaminen on esimerkki sairauden etäännyttämisestä. Sairauden etäännyttämiseen kuuluu kuitenkin ajatus, että etäännyttämisen kohteena oleva ryhmä on toiminut jollain tavalla väärin, kuten esimerkiksi epähygieenisesti (Torkkola 2008, 190). Varsinkin laajoista viittausjutuista ja pääsubjektijutuista voi havaita elementtejä, joissa näkyy yhtenäisyyksiä tämän kaltaiseen toiseuttamiseen. Samalla nämä elementit viittaavat myös Järven

esittämään teoriaan riskikansalaisista sekä Mäki-Kuutin (2020) terveysturin teoriaan. Näitä käsitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

5.1.3 Terveysturin ja riskikansalaisuuden luominen

Viittaus- ja pääsubjektijutuista löytyi aineiston teemoittelun aikana viitteitä, että apinarokon tarttuminen seksuaalivähemmistöjen joukossa asetettiin näiden vähemmistöjen seksuaalikäyttäytymisen syyksi. Tällä tavoin apinarokkoa etäännytetettiin seksuaalivähemmistöjen asiaksi myös muuten kuin vain mainintojen ja viittausten tasolla. Tällainen etäännyttäminen sisälsi riskikansalaisuuden rakentamista uutisoinnissa. Riskikansalaisuudessa jokin ihmisryhmä esitetään vastuuttomasti käyttäytyvinä, jolloin he tarvitsevat yhteiskunnan väliintuloa, koska he eivät muuten toimi oikein (Järvi 2011, 172–173). Tällaiset riskikansalaiset ovat ”muita” suhteessa ”meihin”, jotka tavoittelevat mahdollisimman hyvää ja kokonaisvaltaista terveyttä (Järvi 2011, 172–173). Lisäksi tämä etäännytyks muistutti terveysturin luomista mediassa. Terveysturi yhdistää yhteiskunnallisesti hyväksyttävän terveyden tavoitteen yksilön henkilökohtaisen terveyden tavoitteeseen (Mäki-Kuutti 2012, 49).

Sairauden etäännyttäminen vähemmistöjen käyttäytymisen syyksi liittyi tyypillisesti seksuaalivähemmistöjen oletettuun seksikäyttäytymiseen. Jutuista löytyi useita suoria ja epäsuoria viittauksia, joissa apinarokon tarttuminen miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa oli jollain tavalla yhteydessä tämän ihmisryhmän aktiiviseen seksielämään. Näitä viittauksia löytyi sekä laajemmista viittausjutuista että pääsubjektijutuista. Riskikansalaisuuden luominen ei näkynyt aina suoraan, mutta samassa tekstikappaleessa saatettiin mainita sekä aktiivinen seksielämä että seksuaalivähemmistöt samassa yhteydessä: ”Ratkaisevana tekijänä oli runsas seksikontaktien määrä. Tartuntoja todettiin silloinkin erityisesti miehillä, joilla oli seksiä miesten kanssa” (Helsingin Sanomat 23.5.2022).

Joissakin tapauksissa apinarokon ja seksikäyttäytymisen yhteydestä kerrottiin ilman, että heti samassa kohtaa olisi mainittu seksuaalivähemmistöjä. Tästä esimerkkinä on *Iltä-Sanomien* uutinen, jossa vähemmistöjä ei mainittu samassa tekstikappaleessa

aktiivisen seksielämän kanssa: ”Ammonin mukaan on kuitenkin hyvin todennäköistä, että virus jatkaa leviämistä lähikontakteissa, kuten seksin välityksellä ihmisten joukossa, joilla on useampia seksikumppaneita” (Ilta-Sanomat 23.5.2022b). Samassa jutussa kerrottiin kuitenkin myöhemmin, että apinarokko on tarttunut erityisesti miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa. Lukijan voidaan tässä vaiheessa olettaa yhdistävän seksuaalivähemmistöt ja runsaan seksielämän toisiinsa.

Aineistosta löytyi myös juttuja, joissa yhteys apinarokkoon ja seksuaalivähemmistöjen oletettuun aktiiviseen seksielämään esitettiin suoraan. Esimerkki tästä oli *MTV Uutisten* juttu, jossa asiantuntija esitti väitteen miesten kanssa seksiä harrastavista miehistä: ”Miestenvälisessä seksissä on tyypillistä, että harrastetaan seksiä monien kanssa. Vaikuttaa siltä, että virus on levinnyt juuri tällaisissa tapauksissa, kuten tietyissä tapahtumissa” (MTV Uutiset 6.6.2022). Aineistossa esiintyvät viittaukset apinarokon ja seksuaalivähemmistöjen seksikäyttäytymisen välillä tulivat tyypillisesti joko haastateltavien asiantuntijoiden tai muuten lähteenä käytettyjen organisaatioiden tai ihmisten kautta.

Apinarokon yhdistäminen seksuaalivähemmistöjen oletettuun riskikansalaisuuteen näkyi myös muutamissa pääsubjektijutuissa, jotka käsittelivät apinarokkoon sairastuneita yksilöitä. Tällaisia juttuja julkaisi sekä *Iltalehti* että *MTV Uutiset*. Molemmissa jutuissa kerrottiin, miten apinarokkoon sairastunut ihminen oli käyttäytynyt jollain tavalla vastuuttomasti. *MTV Uutisten* tekemässä jutussa kerrottiin esimerkiksi, miten useaan tautiin yhtäaikaaisesti sairastunut ihminen ei ollut käynyt seksitautitesteissä:

Apinarokon lisäksi mies sairasti kuppaa sekä aidsiksi edennyttä hiv-infektiota. Mies kertoi, ettei ollut koskaan aiemmin käynyt seksitautitesteissä. Immuunika-toa aiheuttava hoitamaton hiv oli todennäköisesti syytä siihen, että apinarokko aiheutti miehelle vakavia oireita. (MTV Uutiset 18.8.2022.)

Iltalehden vastaavassa jutussa kerrottiin, miten sairastuneella miehellä ”todettiin koronan lisäksi myös apinarokko- ja HIV-tartunnat” (Iltalehti 26.8.2022). Molemmissa jutuissa sairastuneet oli jätetty etäisiksi. Sen sijaan jutuissa keskityttiin terveysalan asiantuntijoiden arvioihin näistä tapauksista. Kummassakaan jutussa ei kerrottu sairastuneen kuuluvan seksuaalivähemmistöön, mutta jutut oli julkaistu elokuussa, jolloin

apinarokosta oli uutisoitu jo useita kertoja erityisesti miesten kanssa seksiä harrastavien miesten sairautena. Jutuissa oli myös mainittu henkilön sairastuneen HI-virukseen, joka nähtiin aikaisemmin erityisesti homomiesten sairautena. On siksi mahdollista, että lukija on voinut tehdä ennako-olettamuksen, että näissä kahdessa jutussa kerrotut henkilöt kuuluvat myös seksuaalivähemmistöön.

Apinarokon tarttumisen esittäminen yhteydessä miesten kanssa seksiä harrastavien miesten seksikäyttäytymiseen oli tyypillisempää *Ilta-Sanomien*, *Iltalehden* ja *MTV Uutisten* jutuissa. Tämänkaltaista etäännyttämistä esiintyi silti myös *Helsingin Sanomien* ja *Yle Uutisten* jutuissa.

Vuonna 2022 Afrikan ulkopuolella todetuista tartunnoista valtaosa on saatu seksissä. Tartuntoja on todettu etenkin miehillä, joilla on seksiä miesten kanssa. THL:n mukaan on todennäköistä, että riski tartuntoihin kasvaa, jos seksikumppaneita on runsaasti. (Yle Uutiset 30.7.2022.)

Edellä mainitut esimerkit loivat ajatusta seksuaalivähemmistöistä riskikansalaisina, joiden aktiivinen seksielämä luo riskin apinarokon tartumisesta. Samalla saattoi syntyä mielikuva, että nämä ihmiset eivät ymmärrä omaa parastaan, ja heidän käytökseensä tulee puuttua. Nämä ovat elementtejä, joita yhdistetään riskikansalaisuuteen (Järvi 2011, 172–173). Samalla ne ovat myös esimerkkejä siitä, miten sairauden etäännyttämisessä sairastuneet ihmisryhmät kuvataan toimineen jollain tavalla väärin (Torkkola 2008, 190).

Aineistosta löytyi myös osioita, joissa asiantuntijat kehottavat seksuaalivähemmistöjä muuttamaan omaa seksikäyttäytymistään apinarokon takia. Nämä kehotukset voivat olla esimerkkejä terveyskurin luomisesta apinarokkoutisoinnissa.

WHO:n pääjohtaja Tedros Adhanom Ghebreyesus kehotti tällä viikolla miesten kanssa seksiä harrastavia miehiä harkitsemaan uusien seksikumppanien määrän vähentämistä sekä ottamaan uusien tuttavuuksien yhteystiedot talteen. (Helsingin Sanomat 30.7.2022.)

Jos ymmärrämme terveyskurin yhteiskunnallisesti hyväksytyn terveyden ja ihmisen henkilökohtaisen terveyden tavoitteen yhdistämisenä (Mäki-Kuutti 2012, 49), voi näitä asiantuntijoiden antamia kehotuksia seksuaalivähemmistöille muuttaa omaa

käytöstään nähdä esimerkkeinä terveysturin edistämisestä. Näitä kehotuksia oli kuitenkin vähemmän verrattuna seksuaalivähemmistöjen kuvauksiin riskikansalaisina. Yllä mainittua WHO:n pääjohtajan lausuntoa siteerattiin kuitenkin sellaisenaan myös toisessa jutussa (Iltalehti 1.8.2022b). Kaikki aineistosta löytyvät kehotukset seksuaalivähemmistöjen seksuaalikäyttäytymistä kohtaan eivät olleet yhtä helposti havaittavissa. Esimerkiksi toisessa *Iltalehden* jutussa erikoislääkäri ohjeistaa, että apinarokko-oireisten ei tule harrastaa seksiä (Iltalehti 23.5.2022b). Lisäksi hän mainitsee, että ”Nyt tarvitaan tervettä maalaisjärkeä, jotta vältetään lisätartunnat” (Iltalehti 23.5.2022b). Tässä jutussa apinarokon yhteys seksuaalivähemmistöihin mainitaan suoraan yhdessä virkkeessä, mutta lukija voi tehdä johtopäätöksen, että erikoislääkärin oheistus on kohdennettu seksuaalivähemmistöille.

Nämä kehotukset vähemmistöille ovat esimerkkejä terveysturin luomisesta, sillä yksi terveysturin diskursseista on ajatus alistumisesta lääketieteen auktoriteetille (Mäki-Kuutti 2012, 49–50). On mahdollista, että esimerkiksi WHO:n pääjohtajan ja erikoislääkärin lausumilla pyrittiin luomaan terveysturia tätä kautta.

Terveysturia voi jäsentää hallinnallisuuden, diskursiivisuuden, affektiivisuuden ja sukupuolittuneisuuden avulla (Mäki-Kuutti 2020, 53). Näistä neljästä jäsenyyksestä varsinkin affektiivisuus näkyy edellä mainituissa esimerkeissä sekä seksuaalivähemmistöjen kuvaamisessa riskikansalaisina että terveydenhuollon asiantuntijoiden kehotuksissa heitä kohtaan. Riskikansalaisuuden ja terveysturin luomisessa on saatettu esimerkiksi hyödyntää lukijoiden normatiivisia ennakko-oletuksia, joita avataan tarkemmin alaluvussa 5.2.2.

Tällaisella riskikansalaisuuteen ja terveysturiin perustuvalla etäännyttämisellä on myös yhtymäkohtia siihen, miten seksuaalivähemmistöistä kirjoitettiin Suomessa 1900-luvulla. Esimerkiksi aids-uutisoinnin alkuaikoina kirjoitettiin paljon homomiesten seksielämästä, ja miten aids voi levitä heistä muuhun väestöön (Huotari 1993, 84–91). Seksuaalivähemmistöistä kirjoitettiin myös jo 1950- ja 1960-luvuilla erinäisten stereotyyppien kautta, joista monet liittyivät seksikäyttäytymiseen (Juvonen 2002, 84–114). Tämän vuoksi on perusteltua arvioida, että mahdolliset kuvaukset ja arviot

seksuaalivähemmistöjen seksikäyttäytymisestä 2020-luvun uutisoinnissa voi myös tukeutua jo aiemmin rakennettuihin ennako-oletuksiin seksuaalivähemmistöjen seksikäyttäytymisestä, joka on nähty vastuuttomana ja luonnottomana. Tällä tunteiden käytön taktiikalla on voitu rakentaa terveyskuria affektiivisuuden kautta.

Tiivistetysti voi sanoa, että apinarokkoa etäännytetttiin osassa apinarokkouutisointia luomalla kuvaa seksuaalivähemmistöistä riskikansalaisina, joiden seksuaalikäyttäytymiseen tulee puuttua jollain tavalla. Samalla uutisoinnissa rakennettiin terveyskuria, jossa yhteiskunnallisen terveyden ihanne yhdistettiin yksilöiden tavoittelemaan terveyteen. Terveyskurin tavoitteena ei ole kuitenkaan, että kaikki yksilöt saavuttaisivat yhteiskunnallisen terveyden ihanteen. Median välittämään terveyskuriin tarvitaan myös ulkopuolisten ryhmä, niin sanotut terveyskurittomat (Mäki-Kuutti 2012, 55–56). Tästä näkökulmasta on mahdollista, että joiden seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kuvastaminen riskikansalaisina oli myös osa terveyskurin luomista. Vähemmistöjen kuvaaminen runsaasti seksiä harrastavina, vastuuttomasti toimivina ihmisinä voi osaltaan rakentaa terveyskurin ihannetta laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Terveyskuria ja riskikansalaisuutta ei esiintynyt kuitenkaan kaikkialla aineistossa, vaan se liittyi vain osaan viittaus- ja pääsubjektijuttuja. Huomattava osa viittaus- ja pääsubjektijuttuja olivat vain niin sanottuja pikaviittausjuttuja, joissa ei kommentoitu sen enempää vähemmistöjen seksuaaliterveyttä. Toisaalta on mahdollista, että myös osa näistä pikaviittaus- sekä epäsuoria viittauksia sisältävistä jutuista rakensi riskikansalaisuutta ja terveyskuria. On myös muistettava, että yli puolet jutuista oli luokiteltu ei mainintaa -jutuiksi, joissa ei viitattu vähemmistöihin ollenkaan. Seuraavassa alaluvussa esitellään vaihtoehtoista vähemmistöjen kuvaamisen tapaa, joka on ristiriidassa riskikansalaisuuteen ja terveyskuriin perustuvan etäännyttämisen kanssa.

5.2 Sairauden lähentäminen etäännyttämisen vastakohtana

Alaluvun 5.1 perusteella vaikuttaa siltä, että apinarokkoa etäännytetttiin seksuaalivähemmistöjen ongelmaksi. Aineistosta nousi kuitenkin esille myös huomioita, jotka ovat ristiriidassa tämän havainnon kanssa. Näissä tapauksissa korostettiin, että apinarokko

ei ole vain seksuaalivähemmistöjä koskeva tauti, ja että sairauden leimaaminen vähemmistöjen taudiksi on ongelma. Tällöin vähemmistöt esitettiin enemmän syrjinnän uhreina. Tällaista kuvausta esiintyi sekä viittaus- että pääsubjektijutuissa. Tämä kuvaustapa oli kuitenkin selvästi harvinaisempi kuin apinarokon etäännyttäminen. Tämä vaihtoehtoinen kuvaustapa ilmeni aineistossa kahdella eri tavalla: sairauden lähentämisenä sekä apinarokon ja syrjinnän välisen yhteyden kuvauksena.

5.2.1 Sairauden lähentäminen kaikkien ongelmaksi

Sairauden etäännyttämiseen kuuluu sairauden pelon ja hallinnan tasapaino uutisissa. Tätä tasapainoa luodaan etäännyttämällä sairaus esimerkiksi sosiaalisesti kaukaisemman ryhmän ongelmaksi (Torkkola 2008, 188–190). Alaluvussa 5.1 havaittiin, että sairauden etäännyttäminen oli yleistä. Aineiston viittausjutuissa esiintyi kuitenkin myös useita tapauksia, joissa korostettiin päinvastaista. Näissä jutuissa tuotiin esille, että vaikka apinarokko on tarttunut seksuaalivähemmistöjen keskuudessa, koskee sairaus kaikkia. Tällöin korostettiin, että sairautta ei voi etäännyttää vain vähemmistöjen ongelmaksi. Jos sairautta voidaan siis etäännyttää journalismissa, voi tällaista kuvaustapaa kutsua *sairauden lähentämiseksi*. Tällaisia mainintoja löytyi kaikista viidestä analysoidusta mediasta. Tyypillinen ilmaisutapa oli kertoa ensin viittausjutussa, että apinarokko on levinnyt miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa, jonka jälkeen muistutettiin, että sairaus koskee myös muuta väestöä. Sairautta siis ensin etäännytettiin tiettyyn ihmisryhmään, mutta samalla sitä lähennettiin muistuttamalla, että kyseessä on kaikkia koskeva sairaus.

Maassa on raportoitu runsaat tuhat apinarokkotartuntaa, mutta todellisen luvun arvioidaan olevan suurempi. Ne ovat peräisin miesten välisestä seksistä, mutta terveysviranomaiset painottavat, että tartunnan voi saada kuka tahansa. (Yle Uutiset 15.7.2022.)

”Myös ehdoton valtaosa maailman tapauksista on levinnyt miesten välisessä seksissä. Tehokkaimmin rokko tarttuu siis limakalvokontaktin kautta.” Apinarokko voi siis kuitenkin tarttua muutenkin kuin seksin välityksellä, eikä sen leviäminen liity seksuaaliseen suuntautumiseen tai seksikumppanin sukupuoleen. (Ilta-Sanomat 27.7.2022.)

Joissakin tapauksissa annettiin selityksiä, miksi apinarokkotartuntoja havaittiin juuri seksuaalivähemmistöjen keskuudessa. Tällaiset maininnat olivat kuitenkin selvästi harvinaisempia, ja niitä esiintyi vain muutamassa viittausjutussa. Selityksiin kuului esimerkiksi, että apinarokkoa havaittiin seksuaalivähemmistöjen keskuudessa, koska he suhtautuvat vastuullisesti seksitautitestaamiseen. Tämä on ristiriidassa terveystieteen ja riskikansalaisuuden kuvauksen kanssa.

Suurin osa diagnosoiduista tapauksista on todettu miehillä, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa, mutta poikkeuksiakin on. Taudin esiintymistä tässä ihmisryhmässä on selitetty sillä, että he hakeutuvat usein matalalla kynnyksellä terveydenhuollon piiriin. (Helsingin Sanomat 24.5.2022a.)

Sairauden lähentämistä ei tehty johdonmukaisesti. Kaikissa medioissa oli paljon viittausjuttuja, joissa sairautta etäännytetttiin seksuaalivähemmistöihin ilman minkäänlaista lähentämistä. Tuolloin jutuissa kerrottiin apinarokon koskevan seksuaalivähemmistöjä ilman, että olisi mainittu, että sairaus koskee myös muita ihmisryhmiä. Jutuista ei löytynyt selkeää kaavaa, millä perusteella sairautta on lähennetty joissakin jutuissa, kun taas joissakin se on jätetty pois. Samoin aineistossa ei ollut havaittavissa, että jokin media olisi käyttänyt lähentämistä johdonmukaisesti.

5.2.2 Apinarokko esimerkkinä syrjinnästä

Osassa aineistoa tuotiin esille, miten apinarokkoon liittyvät ennakkoluulot voivat lisätä seksuaalivähemmistöjen kohtaamaa syrjintää. Näissä tapauksissa apinarokko esitettiin esimerkkinä syrjinnästä sekä jatkumona esimerkiksi HI-virukseen liitettyihin ennakkoluuloihin. Näissä tapauksissa sairauden etäännyttäminen ja riskikansalaisuuskuvaus esitettiin vahingollisena vähemmistöille. Tällaista kuvausta esiintyi etenkin pääsubjektijutuissa. Jutuissa kerrottiin esimerkiksi siitä, miten vaarallisia apinarokkoon liittyvät ennakkoluulot voivat olla vähemmistöille.

Kupilan mukaan puhe apinarokosta ”homomiesten tautina” saattaa kasvattaa syrjintää ja ennakkoluuloja ja lisäksi kynnystä hakeutua hoitoon. Hän kertoo, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvat saattavat jo valmiiksi vältellä terveydenhuoltoon hakeutumista syrjinnän pelon vuoksi. (Yle Uutiset 16.8.2022.)

Usein tällaisesta syrjinnästä kertoi jutuissa joko apinarokkoon sairastuneet vähemmistöjen jäsenet tai seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liitetyt järjestöt. Aihetta kommentoivat esimerkiksi Setan, Hivpointin sekä Euroopan Priden edustajat. Aihetta kommentoi muutamissa jutuissa lääketieteelliset auktoriteetit, kuten WHO ja suomalaiset lääkärit.

Ainakin yhdessä jutussa suomalainen lääketiede esitettiin syrjinnän ja ennakkoluulojen lähteenä, vähemmistöjen vastavoimana. Tämä tuotiin esille jo jutun otsikossa: ”Mies kertoi matkasuunnitelmista – Husin lääkäri varoitti apinarokosta: ’Homomiesten ei pitäisi lähteä Berliiniin juhlimaan’” (Iltalehti 1.8.2022a). Tässä *Iltalehden* jutussa Suomessa toimiva lääkärin kerrottiin esittäneen homomiehiin kohdistuneita ennakkoluuloja liittyen apinarokkoon. Jutussa oli asetettu vastakkain suomalaiset terveydenhuollon auktoriteetit ja seksuaalivähemmistöt. Tällainen auktoriteettien haastaminen aineistossa oli muutoin hyvin harvinaista.

5.3 Tunteiden käytön strategiat

Aineistosta oli havaittavissa useita tunteiden käytön strategioita, mukaan lukien tunteiden ulkoistamista, ennako-olettamusten käyttöä, henkilökohtaista tarinankerrontaa sekä seikkailu-uutisten elementtejä. Nämä strategiat tukivat terveystjournalismin käytäntöjä, kuten esimerkiksi sairauden etäännyttämistä tai lähentämistä sekä tukeutumisesta lääketieteellisiin auktoriteetteihin.

5.3.1 Tunteiden ulkoistaminen haastateltaville

Tunteiden ulkoistaminen haastateltaville ja lähteille on yksi merkittävimmistä tunteiden käytön strategioista journalismissa. Kun tunteet siirretään haastateltavan nimiin, pitää toimittaja samalla kiinni jutun oletetusta objektiivisuudesta. (Wahl-Jorgensen 2019, 38–39). Laadullisessa aineistossa tunteiden ulkoistamista esiintyi kuitenkin melko harvoin. Tämä oli ilmeistä varsinkin jutuissa, jotka nojautuvat tieteelliseen terveyteen. Näissä jutuissa pääsivät usein ääneen vain lääketieteellisessä auktoriteetti- asemassa olevat ihmiset. Kun näitä ihmisiä haastateltiin tai siteerattiin jutuissa, oli pääpaino faktakeskeisessä, neutraalissa kielessä. Vaikka puhujan oma persoona tuli

joissakin sitaateissa esiin, olivat viittaukset tunteiden varsinaiseen ulkoistamiseen harvassa. Esimerkiksi oheinen sitaatti pysytteli faktakeskeisessä ilmaisussa, vaikka siinä oli arvottava termi ”hirvittävän pieni”:

”Oli oikeastaan vain ajan kysymys, että milloin on todennäköistä, että Suomestakin saattaa löytyä tapaus. Riski sille, että tauti uhkasi laajemmin ihmisiä, on hirvittävän pieni. En näe sellaista uhkaa, eikä näe Euroopan tautivirastokaan”, Järvinen sanoo. (Yle Uutiset 25.5.2022a.)

Tunteiden väistämisen taustalla saattoi olla ajatus, että terveysjournalismi kunnioittaa terveydenhuollon ammattilaisten auktoriteettia. Heidän valtaansa ei kyseenalaisteta ja uutisteksti pyritään pitämään mahdollisimman asiapitoisena (Torkkola 2008, 93–94). Tätä näkökulmaa vasten on mahdollista, että uutisoinnissa ei nähty tarvetta tuoda esille lääketiedettä edustavien haastateltavien tunnereaktioita. Aineistosta löytyi kuitenkin tapauksia, joissa tähän auktoriteettiryhmään kuuluva ihminen ilmaisi omia tunteitaan apinarokkotartunnoista joko toimittajan sanoin tai suoralla sitaatilla. Nämä havainnot olivat kuitenkin yksittäisiä, ja myös ne liittyivät asiatiedon kertomiseen.

EU:n terveystoimikunnan Stella Kyriakides sanoi olevansa huolissaan apinarokkotapausten kasvavasta määrästä. ”Seuraamme tilannetta tarkasti”, Kyriakides sanoi tiedotteessa. (Ilta-Sanomat 23.5.2022b.)

Tunteiden ulkoistamista esiintyi enemmän, jos haastateltava tai lähde oli muussa roolissa kuin lääketieteellisenä auktoriteettina. Esimerkiksi Yhdysvaltojen presidentti Joe Biden sai ilmaista apinarokkoon liittyviä tunteita (Ilta-Sanomat 25.5.2022b). Tunteita ulkoistettiin myös, jos haastateltava tai lähde edusti seksuaalivähemmistöille merkittävää järjestöä tai ryhmää. Näiden haastateltavien kohdalla näkyi myös esimerkkejä siitä, miten haastateltavat esittävät arvioita toisten ihmisten tai ihmisryhmien oletetuista tunnereaktioista. Tämä on yksi tunteiden ulkoistamisen tekniikoista journalismissa (Wahl-Jorgensen 2019, 47). Oheinen sitaatti kansalaisjärjestö Hivpointin edustajalta oli tästä esimerkki: ”Apinarokko ja erityisesti siihen liitetty uutisointi on aiheuttanut leimaantumisen, rasmin, syrjinnän ja epäasiallisen kohtelun pelkoa’, Pietilä toteaa” (Ilta-Sanomat 15.6.2022).

Kaikkein näkyvintä tunteiden ulkoistaminen oli tapauksissa, joissa ääneen päästettiin apinarokkoon sairastuneet ihmiset. Nämä jutut olivat kuitenkin hyvin harvinaisia, sillä niitä oli vain noin viisi kaikista 77:stä laadulliseen sisällönanalyysiin päätyneestä jutusta. Näissä jutuissa tunteiden ulkoistaminen haastateltaville sisälsi henkilökohtaiseen tarinankerrontaan liittyviä elementtejä.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että tunteiden ulkoistamista haastateltaville ja lähteille esiintyi harvoin. Se oli harvinaista etenkin, kun haastateltavana oli terveydenhuollon auktoriteetti. Tunteiden ulkoistamista esiintyi kuitenkin enemmän, mikäli haastateltava edusti jotain muuta viiteryhmää.

5.3.2 Lukijoiden normatiivisten ennako-oletusten käyttö

Yksi tunteiden käytön strategioista on lukijoiden normatiivisten ennako-oletusten käyttäminen. Jutussa ei tarvitse esimerkiksi kirjoittaa, että varastaminen on väärin. Sen sijaan tekstissä voidaan kuvailla varastamista, ja lukija tekee itse oletuksen, että varastaminen on väärin. Samoin toimittaja voi olettaa, että yleisö ei suhtaudu esimerkiksi rikoksen tekijään sympaattisesti. Kyse on siis toimittajan oletuksista siitä, mitkä ovat yleisön oletuksia. (Wahl-Jorgensen 2019, 46.)

Tässä tutkielmassa ei voida tehdä aukottomia päätelmiä, millaisia oletuksia apinarokkojuttujen toimittajilla oli yleisön oletuksista. Tämä alaluku on todennäköisesti koko tutkielman subjektiivisin. Tutkimuksen puitteissa tehdyn analyysin perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että aineistossa hyödynnettiin kahdenlaisia normatiivisia ennako-olettamuksia. Näistä ensimmäinen koskee lähes kaikkia juttuja, kun taas toinen vain osaa niistä.

Ensimmäinen ennako-oletus oli, että lukijoiden oletettiin pitävän apinarokkoon sairastumista epätoivottavana asiana. Tällöin jutuissa ei tarvinnut sanoittaa erikseen, että apinarokkoon ei kannata sairastua. Tämä oletus näkyi lähes kaikissa jutuissa. Tämän ennako-oletuksen toimintaa voi havainnoida esimerkiksi tieteelliseen terveyteen nojautuvissa jutuissa. Niissä voidaan kuvailla esimerkiksi apinarokon oireita neutraalisti, ilman että erikseen mainitaan, että oireet ovat epämiellyttäviä.

Kyseessä on rakkulamainen ihottuma, joka voi muistuttaa vesirokkoa, selvittää Lakoma. Hänen mukaansa rokko voi ilmetä ensin kasvoissa, kämmenissä ja jalkapohjissa ja levitä sieltä muualle kehoon. Lakoman mukaan Euroopassa todetuissa tapauksissa muutoksia on sattunut vain genitaalialueille. (Yle Uutiset 20.5.2022.)

Edellisessä alaluvussa todettiin, että jutuissa ei tyypillisesti ulkoistettu tunteita haasteltaville tai lähteille, jos he edustavat lääketieteellisiä auktoriteetteja. Tämä saattoi olla mahdollista tämän ennako-olettamuksen ansiosta. Jos lukijoiden oletetaan ajattelevan, että sairaustartunta on epämiellyttävä ja epätoivottava kokemus, myös neutraalisti kirjoitettuihin, tieteelliseen terveyteen nojautuviin juttuihin voidaan sisällyttää dramaattista jännitettä tämän näkökulman kautta.

Tähän olettamukseen oli kuitenkin yksittäisiä poikkeuksia, joissa sanottiin suoraan, että apinarokkoon sairastuminen oli epämiellyttävä kokemus. Näin kerrottiin yleensä jutuissa, joissa pääsee ääneen apinarokkoon sairastunut henkilö. Kyseessä oli tyypillisesti henkilökohtaiseen terveyteen nojautuvista jutuista. Näissä tapauksissa sairastunut antaa jonkinlaisen varoituksen: ”Voin kertoa, että tätä tautia ei halua kukaan – se on kivulias” (Iltalehti 5.8.2022c).

Toinen aineistossa käytetty ennako-olettamus oli, että runsas seksielämä, jossa altistuu sairaustartunnoille, on vastuutonta. Samalla lukijat voivat yhdistää vastuuttoman seksikäyttäytymisen miesten kanssa seksiä harrastaviin miehiin. Tämä ennako-olettamus näkyi pääasiallisesti jutuissa, joissa vähemmistöjä kuvattiin riskikansalaisuuden ja terveysturvan kautta. Terveysturva ja riskikansalaisuutta hyödyntävissä jutuissa apinarokkon kerrottiin tarttuvan erityisesti ihmisillä, jotka harrastavat aktiivisesti seksiä useiden eri kumppanien kanssa. Usein samassa yhteydessä mainittiin, että sairaus oli tarttunut seksuaalivähemmistöjen keskuudessa, jolloin lukija saattoi luoda mielessään yhteyden näiden tekijöiden välillä. Jutuissa myös esiintyi lääketieteellisen auktoriteetin edustajia, jotka ohjeistivat riskialttiisti käyttäytyviä vähemmistöjä muuttamaan käytöstään.

Uudet apinarokkotartunnat on lähes kaikki saatu seksissä. Tartuntoja on todettu etenkin miehillä, joilla on seksiä miesten kanssa. On todennäköistä, että riski tartuntoihin kasvaa, jos seksikumppaneita on runsaasti. (Iltalehti 15.6.2022.)

Lukija saattaa suhtautua negatiivisemmin apinarokkoon sairastuneeseen ihmiseen, jos sairastumisen syyksi kerrotaan sairastuneen vastuuton käytös. Toimittajat voivat luottaa lukijan oletettuun reaktioon jostain ihmisestä ilman että sitä kirjoitetaan auki tekstiin (Wahl-Jorgensen 2019, 46).

Tämän ennakko-olettamuksen pääperustelu on, että seksuaalivähemmistöistä oli uutisoitu Suomessa vastuuttomasti käyttäytyvinä ja jopa rikollisina vuosikymmenien ajan ennen apinarokkouutisoitua. Esimerkiksi 1950- ja 60-luvulla homoseksuaalisuudesta kirjoitettiin Suomessa yhteiskunnallisena uhkana, jossa vähemmistöt viekoittelivat ja turmelivat heteroita, ja homous yhdistettiin esimerkiksi pedofiliaan (Juvonen 2002, 84–114). Aids-uutisoinnin alkuaikoina spekulointiin vähemmistöjen seksikäyttäytymisellä, ja se yhdistettiin tartuntoihin (Huotari 1993, 84–85). Yhä 2000-luvulla homoseksuaalisuus esitettiin etäisesti ja heteroseksuaalisuutta alempiarvoisena (Juvonen 2004, 40–41). On todennäköistä, että tämä vuosikymmeniä jatkunut kirjoittelun tapa on voinut vaikuttaa ihmisten mielikuviin vähemmistöistä. Mediaesitykset voivat muuttaa todellisuutta (Fairclough 1997, 136). On epätodennäköistä, että vuoden 2022 uutisointi apinarokosta olisi syntynyt täysin historiattomassa tyhjiössä – aiemmilla mediaesityksillä on voinut olla vaikutuksia sekä toimittajien että lukijoiden tiedostettuihin tai tiedostamattomiin ennakko-olettamuksiin, vaikka seksuaalivähemmistöjen oikeudet ovat parantuneet merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana.

5.3.3 Henkilökohtainen tarinankerronta yksilötarinoissa

Henkilökohtaiseen tarinankerrontaan liittyy ajatus, että tunteita herätetään kertomalla jonkin juttuun liittyvän henkilön henkilökohtaisista kokemuksista, ja samalla annetaan kasvot jollekin laajemmalle yhteiskunnalliselle ilmiölle (Wahl-Jorgensen 2019, 49–51). Henkilökohtaista tarinankerrontaa esiintyi laadullisessa aineistossa verrattain harvoin. Suurimmassa osassa juttuja ei käytetty henkilökohtaista tarinankerrontaa missään muodossa. Tämä voi selittyä sillä, että valtaosa aineistoa käsitteli apinarokkoa tieteellisen terveyden näkökulmasta. Jutuissa käytettiin haastateltavina enimmäkseen lääketieteellisiä auktoriteetteja, joiden haastatteluissa ei esiintynyt heidän henkilökohtaisten kokemusten tai mielipiteiden esittelyä. Aineistosta nousi esille kuitenkin muutama

pääsubjektijuttu, joissa käytettiin henkilökohtaista tarinankerrontaa. Vaikka tämä oli melko vähäinen määrä juttuja, oli kyseessä kuitenkin yli kolmannes kaikista pääsubjektijutuista. Nämä jutut olivat samalla esimerkkejä inhimillisestä terveydestä (taulukko 1), jossa apinarokkoa kuvattiin inhimillisen terveysjournalismin ja kokijan potemuksen kautta. *Ilta-Sanomilta* ja *MTV Uutisilta* löytyi jokaiselta yksi juttu, jossa käytettiin henkilökohtaista tarinankerrontaa tällä tavalla, kun taas *Yle Uutisilta* ja *Iltalehdeiltä* löytyi kaksi. *Helsingin Sanomat* oli ainoa media, jonka viittaus- ja pääsubjektijutuissa ei esiintynyt henkilökohtaista tarinankerrontaa ollenkaan.

Henkilökohtaisen tarinankerronnan käyttö jakaantui kahden yhteiskunnallisen ilmiön esittämiseen. Ensinnäkin apinarokkoon sairastuneet kertoivat omista sairauskokemuksistaan. Niistä kerrottiin esimerkiksi oireiden kautta. Lisäksi sairastuneet kuvailivat, miten sairaus vaikutti heidän käyttökseen ja ajatuksiinsa. Näissä tapauksissa henkilökohtaisella tarinankerronnalla annettiin ihmiskasvot ja samaistumiskohta apinarokon oireille ja siihen sairastumiselle.

”Huomasin pari näppylää, joita en ollut aiemmin huomannut”, Ford kuvasi CNN:lle etäyhteydellä; mies on Los Angelesissa kotonaan. Fordista näppylät näyttivät finneiltä tai sisään kasvaneilta karvoilta. Hän päätti kuitenkin hakeutua apinarokkotestiin. (MTV Uutiset 27.7.2022.)

Louis kertoo varoittaneensa kaikkia, joiden kanssa oli ollut kontaktissa. ”Ole varovainen, minuun on tarttunut jotain kummallista”, Louis kertoo varoittaneensa. Louis ei ollut vakuuttunut saamastaan diagnoosista, vaan soitti lääkärille uudelleen. (Ilta-Sanomat 15.6.2022.)

Toinen yhteiskunnallinen ilmiö, jota esitettiin henkilökohtaisen tarinankerronnan kautta, oli seksuaalivähemmistöjen kohtaamat ennakkoluulot ja syrjintä. Haastateltavat kertoivat, miten apinarokkodiagnoosista kertominen julkisesti tarkoittaisi samalla sen myöntämistä, että kuuluu seksuaalivähemmistöön.

”Olen joutunut valehtelemaan, miksi en päässyt töihin. Jos minun pitäisi puhua tästä esimerkiksi tutuilleni, jotka eivät ole kovin läheisiä, se tuntuisi erittäin hankalalta”, Janne kertoo. Apinarokkoon liittyvässä keskustelussa Janne näkee yhtäläisyyksiä HIV-epidemiaan, jonka varjolla lietsottiin aikoinaan pelkoa ja asetettiin etenkin homomiehet tikunnokkaan. (Yle Uutiset 16.8.2022.)

Toisessa esimerkissä jutun henkilökohtaista tarinankerrontaa sisältävällä aloituksella näytettiin, miten lääkärit voivat antaa mahdollisesti ennakkoluulojen värittämiä neuvoja apinarokon varjolla: ”Lääkäri oli suositellut, ettei ’homomiesten pitäisi lähteä Berliiniin juhlimaan, koska apinarokkoa on liikkeellä paljon, eikä sitä haluta Suomeen’” (Iltalehti 1.8.2022a). Nämä havainnot seksuaalivähemmistöjen kokeman syrjinnän esittämisestä viittaavat siihen, että seksuaalivähemmistöjä kuvattiin myös muilla tavoin kuin vastuuttomasti käyttäytyvinä riskikansalaisina.

Vaikka henkilökohtaista tarinankerrontaa käytettiin syrjintäkokemusten esittämiseen, ei tämä tarkoita, että näissä jutuissa ei olisi näkynyt myös esimerkkejä terveysturvan ja riskikansalaisuuden luomisesta. Esimerkiksi yllä olleessa *Iltä-Sanomien* jutussa esiintynyt Louis kertoi varoittaneensa kaikkia, joiden kanssa hän oli ollut jonkinlaisessa kontaktissa. Terveysturvan rakentuminen ei ollut näissä esimerkeissä yhtä selvää kuin aiemmin esitellyissä tapauksissa, jossa terveysturva rakennettiin alistamalla terveysturvan auktoriteetin mielipiteeseen. Terveysturva voidaan avata myös affektiivisuuden kautta (Mäki-Kuutti 2020, 80). On mahdollista, että henkilökohtainen tarinankerronta tunteiden käytön strategiana voi auttaa tässä terveysturvan rakentumisessa.

Tiivistetysti voi sanoa, että henkilökohtaista tarinankerrontaa käytettiin jutuissa harvoin. Tämä tukee ajatusta, että suurin osa analysoiduista jutuista tukeutuivat lääketieteelliseen auktoriteettiin, eikä sairastuneen kokemuksiin. Henkilökohtaista tarinankerrontaa esiintyi kuitenkin suhteellisen usein pääsubjektijutuissa. Sitä käytettiin taudin sairauskokemusten sekä vähemmistöjen kokeman syrjinnän kuvaamiseen. Joissakin sairastuneista yksilöistä kertovissa jutuissa ei käytetty henkilökohtaista tarinankerrontaa. Kahdessa pääsubjektijutussa (MTV Uutiset 18.8.2022 ja Iltalehti 26.8.2022), joissa sairastunut oli etäännytetty jutusta, eikä hänen kokemuksiaan kuvattu. Sen sijaan näissä jutuissa henkilöt esitettiin selkeämmin riskikansalaisuuden ja terveysturvan näkökulmasta.

Henkilökohtaista tarinankerrontaa käyttävissä ei myös aina kerrottu suoraan, että sairastunut kuului seksuaalivähemmistöön. Osassa jutuista asia kerrottiin kiertelemättä (esim. Yle Uutiset 16.8.2022, Iltalehti 1.8.2022a ja Iltä-Sanomat 15.6.2022). Sen sijaan

yhdessä jutussa sairastuneesta kerrottiin vain aikuisviihdenäyttelijän titteli (Iltalehti 5.8.2022c). Henkilön nimen Google-haulla kuitenkin selvisi, että tämä on näytellyt ainakin seksuaalivähemmistöillä suunnatussa aikuisviihteessä. Kahdessa muussa jutussa (Yle Uutiset 27.7.2022 ja MTV Uutiset 27.7.2022) on käytetty lähteenä samaa henkilöä, mutta *MTV Uutisten* tekstissä hänen kokemuksensa on liitetty suuremmin seksuaalivähemmistöihin.

Vain kaksi näistä yksilöjutuista käsittelivät Suomessa asuvaa apinarokkoon sairastunutta (Yle Uutiset 16.8.2022 ja Iltalehti 1.8.2022a). Muissa tapauksissa sairaustarinat tulivat ulkomailta. Kun otetaan huomioon, että koko laadullisen sisällönanalyysin aineisto oli 77 juttua ja koko tutkimusaineisto 199 juttua, olivat suomalaiset apinarokkoon sairastuneet esillä erittäin harvoin.

5.3.4 Seikkailu-uutisten ilmentyminen

Aineistosta löytyy runsaasti viitteitä, että niissä käytettiin seikkailu-uutisten elementtejä kärsimyksen kuvaamiseen ja etäännyttämiseen. Chouliaraki (2006) käytti jaottelua televisiouutisissa näytettyjen kaukaisen kärsimyksen kuvaamiseen (Chouliaraki 2006, 8). Tästä huolimatta myös apinarokkoutisoinnissa näkyi viitteitä tästä jaottelusta. Viitatusjutuissa, joissa apinarokosta kerrotaan tieteellisen terveyden, eli lääketieteellisen tautisuuden ja tieteellisen terveystjournalismin kautta, näkyi elementtejä seikkailu-uutisista. Apinarokkotartunnan saaneet kuvattiin näissä jutuissa usein lukumäärinä. Tapauksista kerrotaan mahdollisimman asiapitoisesti ja myös eri tartunta-alueet kuvataan listamaisesti.

Suomessa on viimeisen kahden viikon aikana todettu neljä uutta apinarokkotartuntaa, kertoo Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) lääkäri Katja Kotkavaara. Tähän mennessä Suomessa on todettu yhteensä 17 apinarokkotartuntaa. (Helsingin Sanomat 21.7.2022.)

Ensimmäinen apinarokkotartunta varmistui Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä toukokuussa. Neljäs tartunta varmistui 17. kesäkuuta. (Iltä-Sanomat 21.6.2022.)

Apinarokko jatkaa leviämistään. Tuoreimmat tapaukset ovat Saudi-Arabiasta ja Intiasta. Molemmat tartunnat on saatu ulkomailta, kertovat Reuters ja AFP. (Yle Uutiset 15.7.2022.)

Seikkailu-uutisten esiintyminen tieteelliseen terveyteen nojautuvissa jutuissa on loogista. Lääketieteelliseen tautisuuteen kuuluu sairauden ymmärtäminen biologisena ilmiönä, joka löytyy diagnoosin kautta (Torkkola 2008, 108). Tieteelliseen terveysjournalismiin kuuluu taas keskittyminen sairauksien tutkimukseen, tieteellisyyteen ja tutkijoiden haastatteluihin (Järvi 2011, 141). Ei ole ihme, että tämän tyyppisessä kerronnassa sairastuneet jätettiin etäisiksi, eikä heidän kärsimystensä tuotu lähelle lukijaa.

Seikkailu-uutisten elementit eivät näkyneet kaikissa jutuissa. Sairastuneiden kärsimys tuotiin lähelle lukijoita esimerkiksi yksilön sairaustarinaa keskittyvissä jutuissa. Näissä jutuissa käytettiin henkilökohtaista tarinankerrontaa. Sairastuneet eivät jääneet myös kaukaiseksi ja epäinhimilliseksi ryhmäksi myöskään jutuissa, joissa käytettiin riskikansalaisuuden ja terveyskurin kuvausta, sillä näissä pohdittiin vähemmistöjen käyttäytymistä tarkemmin. Seikkailu-uutisten elementtejä näkyi lähinnä jutuissa, joissa apinarokkoa käsitellään tieteellisen terveyden näkökulmasta. Sen sijaan pääsubjektijuutissa seikkailu-uutisten elementtejä näkyi vähemmän.

5.4 Seksuaalivähemmistöjen kuvaamisen kolme luokkaa

Luvuissa 5.1–5.3 esiteltiin tutkimuksen luokittelun aikana syntyneitä havaintoja, miten tutkimuksen teoreettinen viitekehys esiintyi laadullisessa aineistossa. Seuraavissa alaluvuissa esitellään syntyneet luokittelut, jotka perustuvat näihin havaintoihin. Ensimmäinen luokittelu tarkastelee, miten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt esitettiin apinarokkojutuissa. Tyypillisesti kyseessä oli miesten kanssa seksiä harrastavien seksien kuvauksesta. Analyysissa erottui kolme luokkaa – *kaukaisesti sairastuneet*, *riskikansalaiset* ja *stigman uhrit*. Nämä luokat on esitelty taulukossa 6. Nämä luokat eivät olleet mediasidonnaisia, vaan kaikissa tarkastelluissa medioissa esiintyi jokaista luokkaa. Luokat ovat määrittäneet sitä kautta, millä tavoin apinarokkoa etäännytetään tai lähennettiin seksuaalivähemmistöihin.

Luokka	Kaukaiset sairastuneet	Riskikansalaiset	Stigman uhrit
Miten vähemmistöt kuvataan	Kasvottomina sairastuneiden ryhmänä	Omalla käytöksellään tartunnan saaneina	Homofobian ja muun syrjinnän uhreina
Miten esiintyy viittaus- ja pääsubjektijutuissa	Vain viittausjutut	Viittaus- ja pääsubjektijutut	Viittaus- ja pääsubjektijutut
Olelliset terveysjournalismin käytännöt	Tieteellinen terveys, sairauden etäännyttäminen, terveysauktoriteettien rooli.	Tieteellinen ja yhteiskunnallinen terveys, sairauden etäännyttäminen, terveyskuri, riskikansalaisuus	Tieteellinen ja yhteiskunnallinen terveys ja inhimillinen terveys, koki- ja potemus
Olelliset tunteiden käytön strategiat	Seikkailu-uutiset	Lukijoiden ennakkooletukset	Henkilökohtainen tarinankerronta

Taulukko 6: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kuvaamisen tavat apinarokkoutisissa.

Yhdessä jutussa voi olla elementtejä useasta luokasta. Samassa jutussa voi olla esimerkiksi viitteitä sekä kaukaiset sairastuneet- että riskikansalaiset -luokkiin. Samassa jutussa voi olla myös sekä riskikansalaisuus- että stigman uhrit -kuvausta. Esimerkki tästä on *Iltalehden* pääsubjektijuttu, jossa kerrottiin sairauden ja vähemmistöjen aktiivisen seksielämän välistä yhteydestä, mutta myös kritisoitiin ennakkoluulojen aiheuttamaa syrjintää (Iltalehti 15.6.2022).

5.4.1 Kaukaiset sairastuneet

Ensimmäinen luokka on seksuaalivähemmistöjen kuvaaminen *kaukaisina sairastuneina*. Tällöin seksuaalivähemmistöt esitettiin etäisenä ryhmänä. Jutuissa kerrottiin esimerkiksi yksittäisillä lauseilla, että apinarokkoa esiintyi erityisesti miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa. Apinarokon ja vähemmistöjen välistä yhteyttä ei avattu sen tarkemmin, vaan jutut keskittyivät muihin asioihin. Vaikka vähemmistöt

mainittiin näissä jutuissa lyhyesti, oli kyseessä sairauden etäännyttämisestä oletetuista lukijoista sosiaalisesti kaukaisempaan ihmisryhmään.

Kaukaiset sairastuneet -luokkaa esiintyi tyypillisesti viittausjutuissa, jotka nojautuvat tieteelliseen terveyteen (taulukko 1). Sairaus esitettiin biologisena ilmiönä oireiden kautta, ja uutiset keskittyivät sairauden ja sen hoidon mahdollisimman faktapohjaiseen selittämiseen. Näissä uutisissa käytettiin lähteinä terveysjournalismin auktoriteetteja, kuten lääkäreitä ja terveysorganisaatioiden edustajia. Tunteiden käytön strategiat olivat harvinaisia tässä kuvaustavassa seikkailu-uutisia lukuun ottamatta, mikä voi johtua tieteellisen terveyden logiikan käyttämisestä. Sairastuneiden kärsimyksen kuvaaminen seikkailu-uutisten etäännyttävällä logiikalla on kuitenkin esimerkki tunteiden käyttämisestä.

Samalla kun seksuaalivähemmistöt jäivät tässä kuvausluokassa etäiseksi, myös apinarkkoon sairastuneet esitettiin kollektiivisesti kasvottomana, persoonattomana ryhmänä. Heidät kuvattiin Chouliarakin (2006) seikkailu-uutisia muistuttavalla tavalla lähinnä lukuina ja tilastoina. Sairastuneiden kärsimys oli etäällä lukijoista, eikä tarkoituksena ollut luoda sympatiaa sairastuneita kohtaan.

Pääsubjektijutuissa ei esiintynyt seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kuvaamista kaukaisina sairastuneina. Tämä luokka koski juttuja, joissa vähemmistöt on mainittu vain lyhyesti, kun taas pääsubjektijutuissa heille on annettu merkittävämpi rooli.

5.4.2 Riskikansalaiset

Toinen luokka on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kuvaaminen *riskikansalaisina*. Tässä luokassa vähemmistöjen kuvattiin olevan jollain tasolla syyllisiä apinarokkotartuntaan. Luokkaa esiintyy sekä viittaus- että pääsubjektijutuissa. Samoin sitä esiintyi uutisissa, jotka käsittelivät apinarokkoa sekä tieteellisen että yhteiskunnallisen terveyden kautta. Seksuaalivähemmistöjä esitettiin tässä luokassa riskikansalaisuuden (Järvi 2011, 172–173) sekä terveysturin (Mäki-Kuutti 2012, 49) kautta. Apinarokkotartunta yhdistettiin miesten kanssa seksiä harrastavien miesten seksikäyttäytymiseen. Samoin

seksuaalivähemmistöjen ja tavallista aktiivisemmän seksielämän välille luotiin yhteyksiä.

Apinarokkotartuntojen asettaminen seksuaalivähemmistöjen aktiivisen seksielämän syyksi ei ollut yhtä näkyvää kuin mitä se oli 1980-luvun alun aids-uutisoinnissa. Tuolloin miesten kanssa seksiä harrastavat miehet esitettiin seksuaalisesti erittäin aktiivisina, heillä kerrottiin olevan paljon sukupuolitauteja ja heidän elämäntavoistansa esitettiin arvauksia (Huotari 1993, 84–91). Tähän verrattuna apinarokon riskikansalaisuus -kuvaus oli paljon hienovaraisempaa.

Riskikansalaisuus -luokassa rakennettiin yhteiskunnallista terveyskuria kertomalla, millä tavoin vähemmistöjen tulee muuttaa omaa käytöstään, jotta apinarokko ei leviä laajemmin. Näitä ohjeita antoivat terveysalan auktoriteetit, kuten lääkärit ja WHO. Yksi terveyskurin teorian ajatuksista on alistuminen terveysalan auktoriteetin lausumiin (Mäki-Kuutti 2012, 49–50). Terveyskuria rakennettiin myös affektiivisuuden, eli tunteiden käytön strategioiden kautta. Ilmeisin riskikansalaisuus -luokituksessa käytetyistä tunteiden strategioista olivat lukijoiden normatiiviset ennako-olettamukset. Seksuaalivähemmistöistä kerrottiin aiempina vuosikymmeninä epätoivottavana nähdyn aktiivisen seksikäyttäytymisen kautta (esimerkiksi Huotari 1993, Juvonen 2002). Vaikka jutuissa ei olisi kerrottu suoraan, että seksuaalivähemmistöjen oletettu aktiivinen seksielämä on syy apinarokkotartuntaan, on näissä jutuissa saatettu käyttää lukijoiden mahdollisia ennako-olettamuksia, että suojaamaton seksi on vastuutonta.

Samoin kuin kaukaiset sairastuneet -luokassa, myös riskikansalaisuuden kuvaamisessa oli esillä sairauden etäännyttäminen jutun lukijasta. Etäännyttäminen on mahdollisesti riskikansalaiset -luokassa voimakkaampaa, sillä näissä jutuissa tuotiin selvemmin esiin, että apinarokko tarttuu, koska jokin ihmisryhmä on käyttäytynyt jollain tavalla väärin.

5.4.3 Stigman uhrin

Kolmas luokka on *stigman uhrin*, jossa seksuaalivähemmistöt esitettiin homofobian ja muunlaisen syrjinnän uhreina. Apinarokko ja yhteiskunnan reaktio sairauteen kuvattiin esimerkkinä laajemmasta vähemmistöjä koskevasta yhteiskunnallisesta ilmiöstä.

Luokan keskiössä on ajatus, että apinarokko on kaikkia ihmisiä koskeva tauti, ja on väärin, että sairaus on etäännytetty seksuaalivähemmistöjen ongelmaksi.

Tämä kuvaustapa näkyi sairauden lähentämisenä. Tällöin mainittiin, että apinarokko ei ole ainoastaan seksuaalivähemmistöjä koskeva tauti, vaan tarttuu myös muiden ihmisryhmien keskuudessa. Tämän tyyppisiä mainintoja näkyi tieteellistä terveyttä koskevista uutisista, joissa vähemmistöt esitettäisiin muuten kaukaisina sairastuneina. Joissakin jutuissa vähemmistöjen kokemasta stigmosta kerrottiin laajemmin. Jutuissa voitiin kertoa siitä, miten apinarokon etäännyttäminen voi lisätä syrjintää. Tästä kerrottiin joko yksilön kokemusten tai laajemmin yhteiskunnan toiminnan kautta.

Vähemmistöjen kuvaaminen stigman uhreina näkyi sekä viittaus- että pääsubjektijutuissa. Samalla sitä esiintyi tieteelliseen, yhteiskunnalliseen ja inhimilliseen terveyteen (taulukko 1) perustuvissa jutuissa. Aineiston pääsubjektijuttuihin kuului useita juttuja, joissa kerrottiin yksilön sairaus- ja sairaalakokemusten kautta, millaista syrjintää seksuaalivähemmistöt olivat kokeneet apinarokkotartunnan takia. Näissä yksilötarinoissa käytettiin henkilökohtaista tarinankerrontaa tunteiden välittämiseen.

5.5 Aineiston luokittelu: tiedetarinoista yksilötarinoihin

Apinarokkoa käsittelevät jutut on mahdollista jakaa erilaisiin luokkiin ja alaluokkiin. Kyse on ainoastaan niiden juttujen luokittelusta, joita käsiteltiin aineiston laadullisessa sisällönanalyysissä. Tämä luokittelu on samalla koko analyysin yhteenveto, sillä tämä luokittelu perustuu analyysin edellisissä alaluvuissa tehtyihin havaintoihin ja johtopäätöksiin.

Analyysin aikana kävi selväksi, että alustava jaottelu viittaus- ja pääsubjektijuttuihin oli osuva. Tämän vuoksi viittaus- ja pääsubjektijutut ovat pysyneet pääluokkina. Kumpankin pääluokkaan kuuluu kaksi alaluokkaa. Viittausjuttujen alaluokkia ovat *tiedetarinat* ja *yhteiskuntatarinat*, kun taas pääsubjektijuttujen alaluokkia ovat *kollektiivitarinat* ja *yksilötarinat*. Luokittelu on esitetty taulukossa 7.

Viittausjutut		Pääsubjektijutut	
Tiedetarinat	Yhteiskuntatarinat	Kollektiivitarinat	Yksilötarinat

Taulukko 7: Laadullisen sisällönanalyysin aineiston jakautuminen luokkiin.

Viittausjuttujen alaluokat on esitelty taulukossa 8. Tiedetarinoissa jutut keskittyvät apinarokon esittämiseen lääketieteellisenä ilmiönä, kun taas yhteiskuntatarinat keskittyvät sairauden yhteiskunnallisiin syihin ja seurauksiin.

Alaluokka	Tiedetarinat	Yhteiskuntatarinat
Mihin jutut keskittyvät?	Apinarokon esittämiseen lääketieteellisenä ilmiönä	Apinarokon yhteiskunnallisiin syihin ja seurauksiin
Merkittävimmät vähemmistöjen kuvaustavat	Kaukaiset sairastuneet, pikaviittaukset vähemmistöihin	Riskikansalaiset, kaukaiset sairastuneet, stigman uhrin, laajat viittaukset vähemmistöihin
Olellaiset terveysjournalismin käytännöt	Tieteellinen terveys, sairauden etäännyttäminen	Tieteellinen ja yhteiskunnallinen terveys, riskikansalaisuus, terveyskuri
Olellaisimmat tunteiden käytön strategiat	Seikkailu-uutiset	Ennako-oletusten käyttö

Taulukko 8: Viittausjuttujen alaluokkien olennaisia elementtejä

Pääsubjektijuttujen alaluokat on esitelty taulukossa 9. Kollektiivitarinat keskittyvät seksuaalivähemmistöihin ryhminä ja yksilötarinat seksuaalivähemmistöihin yksilöinä.

Alaluokka	Kollektiivitarinat	Yksilötarinat
Mihin jutut keskittyvät?	Seksuaalivähemmistöihin ryhmänä	Seksuaalivähemmistöihin yksilöinä
Merkittävimmät vähemmistöjen kuvaustavat	Riskikansalaiset, stigman uhrit	Stigman uhrit, riskikansalaiset
Olelliset terveysjournalismin käytännöt	Yhteiskunnallinen terveys, riskikansalaisuus, terveyskuri	Henkilökohtainen terveys
Olellisimmat tunteiden käytön strategiat	Lukijoiden normatiiviset ennako-oletukset	Henkilökohtainen tarinankerronta

Taulukko 9: Pääsubjektijuttujen alaluokkien olennaisia elementtejä.

Jotkin aineiston jutut voidaan sijoittaa useampaan kuin yhteen alaluokkaan. Yhteiskuntatarinassa voi olla esimerkiksi elementtejä tiedetarinasta ja yksilötarinassa voi olla viittauksia kollektiivitarinoin.

5.5.1 Tiedetarinat

Ensimmäinen viittausjuttujen alaluokka on *tiedetarinat*, joissa apinarokkoa käsiteltiin mahdollisimman neutraalisti lääketieteellisenä sairautena ja ilmiönä. Jutut käsittelivät esimerkiksi apinarokon oireita, tartuntatapoja ja leviämistä. Jutuissa keskityttiin paljon vähemmän sairauden yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen. Jutut tukeutuivat tieteellisen terveyteen (taulukko 1), ja asiat esitettiin mahdollisimman faktapohjaisesti sekä neutraalilla uutiskielellä. Tämä näkyi esimerkiksi sairauden oireiden kuvailussa. Tiedetarinoita julkaistiin eniten toukokuussa, joka oli myös apinarokkoutisoinnin vilkkaain kuukausi (kuvio 2). Tiedetarinoiden keskittyminen toukokuulle voi johtua siitä, että kyseessä oli ensimmäinen uutisointikuukausi. Tuolloin apinarokko oli lukijoille vielä tuntematon tauti.

Tieteelliseen terveyteen ja sairauden neutraaliin kuvaamiseen tukeutuminen näkyi myös haastattelu- ja lähdevalinnoissa. Tiedetarinoissa haastateltiin lähes pelkästään lääketieteellisiä auktoriteetteja, kuten lääkäreitä ja terveysjärjestöjä. Vähemmistöt

kuvattiin tyypillisesti kaukaisesti sairastuneina, eikä heitä päästetty jutuissa ääneen. Vähemmistöihin viitattiin usein pikaviittauksilla, joiden tarkoitus oli etäännyttää sairautta lukijoista. Samalla tiedetarinoissa hyödynnettiin seikkailu-uutisten elementtejä, jolloin apinarokkoon sairastuneisiin viitattiin lähinnä lukuina ja tilastoina. Tiedetarinoissa myös hyödynnettiin lukijoiden ennako-oletusta, että apinarokkoon sairastuminen on epätoivottava asia.

Vaikka kaukaisesti sairastuneet oli tyypillisin tapa kuvata vähemmistöjä tiedetarinoissa, näkyi niissä myös elementtejä sekä riskikansalaisuus- että stigman uhrit kuvauksesta. Riskikansalaisuus näkyi esimerkiksi lyhyinä mainintoina aktiivisen seksielämän ja apinarokon välisestä yhteydestä osassa jutuissa. Stigman uhrit -kuvausta näkyi tiedetarinoissa lähinnä silloin, kun sairautta lähennettiin lyhyillä maininnoilla, että apinarokko on myös muita kuin seksuaalivähemmistöjä koskeva tauti.

5.5.2 Yhteiskuntatarinat

Toinen viittausjuttujen alaluokka on *yhteiskuntatarinat*. Niissä käsiteltiin apinarokon laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Nämä jutut eivät kuitenkaan nostaneet vähemmistöjä päätoimijan asemaan, mikä erotti yhteiskuntatarinat pääsubjektijutuista. Yhteiskuntatarinat käsittelivät usein jotain apinarokkoon liittyvää uutistapahtumaa, jolla oli laajempia yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia. Esimerkkejä tällaisista uutistapahtumista olivat WHO:n päätös julistaa apinarokko kansainväliseksi terveysuhaksi (esimerkiksi Iltalehti 23.7.2022), tiedot rokotteiden tilaamisesta ja saatavuudesta (esimerkiksi Helsingin Sanomat 21.7.2022) ja eri maissa tehdyt toimenpiteet epidemian taltuttamiseksi (esimerkiksi Iltalehti 23.5.2022a).

Yhteiskuntatarinoissa esiintyi sekä tieteellisen että yhteiskunnallisen terveyden elementtejä. Monissa yhteiskuntatarinoissa keskityttiin tiedetarinoiden tapaan kuvaamaan apinarokkoa lääketieteellisenä ilmiönä. Sen rinnalla esiintyi myös sosiaaliseen järjestykseen ja taloudelliseen terveysjournalismisiin liittyviä elementtejä. Tällöin myös kuvattiin, millaisia rooleja yhteiskunta antoi apinarokon riskiryhmään kuuluville ihmisille.

Belgia on ensimmäisenä maana päättänyt määrätä apinarokkoon sairastuneet pakolliseen karanteeniin. Jokainen tartunnan saanut joutuu 21 päivää kestävään karanteeniin, mikä perustuu taudin itämisaikaan, joka on 5–21 päivää. (Iltalehti 23.5.2022a.)

Yhteiskuntatarinoissa korostui vähemmistöjen kuvaaminen riskikansalaisina. Jutuissa näkyi yhä vähemmistöjen kuvaamista kaukaisesti sairaina, mutta sitä esiintyi vähemmän kuin tiedetarinoissa. Jutuissa käytiin enemmän läpi kysymyksiä siitä, miksi apinarokkoa esiintyi vuonna 2022 erityisesti miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa. Samalla luotiin kuvaa seksuaalivähemmistöistä riskikansalaisina, joihin pitää kohdistaa terveysturva. Yhteiskuntatarinoissa oli näkyvillä myös hieman Stigman uhrit -kuvausta, vaikkakin vähemmän kuin kahta muuta luokkaa. Tämä näkyi esimerkiksi samalla tavalla kuin tiedetarinoissa, eli kertomalla lyhyesti, että apinarokko ei ole vain vähemmistöjen sairaus. Joissakin yhteiskuntatarinoissa asiaa avattiin myös kertomalla, että vähemmistöjen syrjintä apinarokon takia on väärin, tai että sairautta on havaittu enemmän vähemmistöjen keskuudessa, koska he käyvät herkemmin seksitautitesteissä.

Vaikka seksuaalivähemmistöjä kuvattiin yhteiskuntatarinoissa muutenkin kuin vain kaukaisina sairastuneina, ei vähemmistöille annettu näissä jutuissa usein omaa ääntä. Juttujen haastateltavat ja lähteet olivat yhä lähinnä lääketieteen auktoriteetteja. Lääketieteelliset auktoriteetit eivät olleet kuitenkaan enää ainoita lähteitä, vaan mukana oli myös esimerkiksi vähemmistöihin liittyviä järjestöjä, kuten esimerkiksi Hivpoint.

Yhteiskuntatarinoissa käytettiin useita tunteiden strategioita. Jutuissa esiintyy esimerkiksi hieman tunteiden ulkoistamista haastateltaville ja lähteille. Samoin muutamissa tapauksissa haastateltavat ja lähteet tekevät arvioita kokonaisista ihmisryhmistä, tyypillisesti miesten kanssa seksiä harrastavien miesten seksikäyttäytymisestä. Jutuissa, joissa esiintyy riskikansalaisuuskuvasta, näkyi lukijoiden ennako-oletusten käyttöä.

Yhteiskuntatarinat ovat laaja ja monimuotoinen alaluokka. Sen sisällä yhdistyy useita eri terveystjournalismin ja vähemmistöjen kuvaamisen tapoja. Merkittävin ero tiede- ja yhteiskuntatarinoiden välillä on, että tiedetarinat keskittyivät sairauden kuvaamiseen

lääketieteellisenä ilmiönä ja prosessina, kun taas yhteiskuntatarinat tarkastelivat laajemmin apinarokon yhteiskunnallisia syitä ja selityksiä.

5.5.3 Kollektiivitarinat

Myös pääsubjektijutut jakaantuvat kahteen alaluokkaan. Näistä ensimmäinen on vähemmistöjä koskevat *kollektiivitarinat*. Nämä jutut käsittivät noin puolet kaikista 13 pääsubjektijutusta. Nimensä mukaisesti vähemmistöt esitettiin näissä jutuissa jollain tavalla ryhmänä. Kyseessä voi olla joko kaikista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvista ihmisistä yhtenä joukkona, tai sitten pienemmästä ryhmästä ihmisiä, kuten vaikka apinarokkoon sairastuneista vähemmistön jäsenistä. Apinarokkoa käsiteltiin kollektiivitarinoissa tyypillisesti yhteiskunnallisen terveyden kautta. Kuten yhteiskuntatarinat, myös kollektiivitarinat käsittelivät sairautta yhteiskunnallisten vaikutusten kautta.

Vähemmistöt kuvattiin näissä tarinoissa tyypillisesti riskikansalaisina, mutta mukana oli myös stigman uhrin kuvausta. Joskus molempia kuvaustapoja esiintyi samassa jutussa. Riskikansalaisuutta korostavissa kollektiivitarinoissa esiintyi ajatus, että apinarokko on tarttunut juuri miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa. Samalla tuotiin esille, että tartunnat ovat liittyneet aktiiviseen seksielämään. Jutuissa oli lääketieteen auktoriteetteja, jotka kertovat, miten vähemmistöjen kuuluisi toimia.

Esimerkki tällaisesta kollektiivitarinasta oli *Helsingin Sanomien* 28.7.2022 julkaisema juttu, jossa WHO:n pääjohtaja kertoi, että miesten kanssa seksiä harrastavien miesten kannattaa vähentää uusien seksikumppaneiden määrää sekä ottaa heidän yhteystietonsa talteen. Jutussa ei kerrottu, että apinarokko koskee myös muita väestöryhmiä. Toinen vastaava juttu oli uutistoimisto STT:n kirjoittama juttu, jossa kerrottiin, miten apinarokko on levinnyt Euroopassa seksuaalivähemmistöjen suosiman fetissifestivaalien ja espanjalaisen saunan kautta (Ilta-Sanomat 20.5.2022b). Sairaus yhdistettiin jutussa runsaaseen seksielämään, ja siinä kerrottiin ohjeista, miten esimerkiksi kyseisille fetissifestivaaleilla osallistuneiden ihmisten kuuluu toimia (Ilta-Sanomat 20.5.2022b).

Stigman uhrit -kuvausta koskevissa kollektiivitarinoissa korostettiin, että seksuaalivähemmistöt voivat kokea apinarokkoon liittyvien ennakkoluulojen vuoksi syrjintää. Esimerkki tällaisesta uutisoinnista oli *Helsingin Sanomien* 27.5.2022 julkaissut juttu:

”Homoseksuaalisuuteen ja miesten väliseen seksiin liittyy tänäkin päivänä vielä stigma ja ihmiset kokevat syrjintää. On tärkeää, että tätä tilannetta ei käytetä aseena leimata ihmisryhmiä”, Tigerstedt sanoo. (*Helsingin Sanomat* 27.5.2022c.)

Näissä stigman uhrit -kuvauksissa pääsi ääneen myös muut kuin lääketieteen auktoriteetit. Esimerkiksi yhdessä *Iltalehden* kollektiivitarinassa (*Ilta-lehti* 15.6.2022) on päästetty ääneen Euroopan pride -järjestön edustaja.

Joissakin kollektiivitarinoissa näkyi merkkejä sekä riskikansalaisuus että stigman uhrit -kuvauksesta. Esimerkiksi edellä mainitussa STT:n jutussa mainittiin muutaman kerran, että apinarokko on myös muiden kuin vain seksuaalivähemmistöjen tauti. Samoin *Helsingin Sanomien* homomiesten syrjintää käsittelevässä jutussa oli kerrottu tarkasti, miten apinarokkotartuntoja on yhdistetty erityisesti homomiesten tapahtumiin (*Helsingin Sanomat* 27.5.2022c).

Tunteiden käytön strategioista nousi kollektiivitarinoissa eniten esille lukijoiden ennako-oletusten käyttö. Tämä näkyi varsinkin riskikansalaisuutta koskevissa jutuissa, joissa apinarokkotartunnat yhdistetään aktiiviseen seksielämään. Näissä juttujen lukijoiden on saatettu olettaa, että runsas seksielämä on vastuutonta.

5.5.4 Yksilötarinat

Toinen pääsubjektijuttujen alaluokka on vähemmistöjen *yksilötarinat*, joissa kerrotaan vähemmistöön kuuluvasta, apinarokkoon sairastuneesta ihmisestä. Näitä juttuja oli kollektiivitarinoiden tapaan noin puolet kaikista 13 pääsubjektijutusta. Jutuissa ei oltu johdonmukaisia sairastuneen seksuaalisesta suuntautumisesta kertomisen kanssa. Joissakin jutuissa kerrottiin suoraan, että jutun päähenkilö on miesten kanssa seksiä harrastava mies (esimerkiksi *Yle Uutiset* 16.8.2022 ja *Ilta-Sanomat* 15.6.2022). Toisissa tapauksissa suuntautumista kerrottiin mahdollisesti epäsuorasti. Esimerkiksi yhdessä jutussa kerrottiin apinarokkoon sairastuneen olleen myös hiv-positiivinen. Lukijalla voi

olla ennakko-oletus, että hiv on tyypillisempi seksuaalivähemmistöjen keskuudessa (esimerkiksi Iltalehti 26.8.2022).

Apinarokkoa käsiteltiin näissä tarinoissa inhimillisen terveyden (taulukko 1) kautta. Sairastuneet kuvailivat oireitaan sekä apinarokkoon sairastumisesta syntyneitä tuntemuksia. Tämä oli ainoa alaluokka, jossa sairautta käsitellään sairastuneen näkökulmasta. Samalla yksilötarinat olivat ainoa luokka, jossa seksuaalivähemmistöt pääsivät näkyvästi esille. Tätä voi verrata kaikkiin muihin luokkiin, joissa haastateltavat ja muut tietolähteet olivat pääasiallisesti lääketieteellisiä auktoriteetteja. Yksilötarinat olivat myös ainoa alaluokka, jossa tyypillisimmäksi vähemmistöjen kuvaustavaksi nousi stigman uhrit. Yksilö kertoivat useissa jutuissa, miten apinarokkoon liittyvät ennakkoluulot ja yhteiskunnan reaktiot aiheuttavat syrjintää.

Yksilötarinoissa esiintyi silti myös riskikansalaisuuden kuvauksia. Näissä tapauksissa yksilöä ei päästetty ääneen, vaikka hän oli periaatteessa jutun pääosassa. Sen sijaan uutisissa keskityttiin sairastuneen yksilön oireiden tai muiden sairauksien läpikäymiseen niin, että sairastunut jäi anonymiksi henkilöksi. Tapausesimerkki tästä oli *MTV Uutisten* 18.8.2022 julkaiseva juttu, jossa kuvailtiin sairastuneen oireita yksityiskohtaisesti tekstillä ja kuvin ilman, että sairastunut itse päästettiin ääneen. Yksityiskohtaisella kuvailulla luotiin terveyskuria riskikansalaiseksi määritettyä ihmistä kohtaan.

Tapaus todistaa, että vakaviakin apinarokkotapauksia voi esiintyä erityisesti ihmisillä, joiden puolustuskyky on heikentynyt. Lisäksi se alleviivaa säännöllisten seksitautitestien merkitystä erityisesti heillä, jotka harrastavat seksiä uusien kumppanien kanssa. (MTV Uutiset 18.8.2022.)

Vaikka jutussa ei kerrottu sairastuneen olevan seksuaalivähemmistön jäsen, saattoi lukija tehdä oletuksen henkilön HI-tartunnan perusteella, että hän voi kuulua todennäköisemmin tähän ryhmään. Lisäksi juttu julkaistiin elokuussa 2022, jolloin kaikissa tarkastelluissa medioissa oli julkaistu jo runsaasti juttuja, joissa apinarokko oli yhdistetty seksuaalivähemmistöihin.

Yksilötarinoissa käytettiin runsaammin erilaisia tunteiden käytön strategioita verrattuna muihin luokkiin. Useissa jutuissa käytettiin henkilökohtaista tarinankerrontaa.

Vastaavasti riskikansalaisuutta koskevilla jutuilla oli saatettu käyttää lukijoiden ennakko-oletuksia. Oheinen *MTV Uutisten* esimerkki on voinut luoda lukijoissa tunnereaktioita kuvailemalla sairauden oireita hyvin yksityiskohtaisesti.

Tiivistetysti voidaan todeta, että pääsubjektijutut jakautuivat sen mukaan, onko jutun pääsubjektina seksuaalivähemmistöt kollektiivina vai yksilönä. Kollektiivitarinoiden teemat olivat lähempänä viittausjuttujen yhteiskuntatarinoita, kun taas yksilötarinat olivat hyvin omalaatuinen luokka.

Luvussa 5.5 esitelty luokittelu vahvistaa tutkielman koko analyysissä saatuja tuloksia. Analyysin yhteenvedona voidaan todeta, että apinarokkoutisoinnissa näkyi useita terveysjournalismin käytäntöjä. Niistä merkittävin oli sairauden etäännyttämistä seksuaalivähemmistöjen ongelmaksi. Osana etäännyttämistä oli havaittavissa seksuaalivähemmistöjen kuvaamista riskikansalaisuuden ja terveyskurin kautta. Tämä ei pätenyt kuitenkaan kaikissa aineiston jutuissa, sillä tekstissä oli myös havaittavissa päinvastaista sairauden lähentämistä. Sairauden etäännyttämisen lisäksi jutuissa tukeuduttiin lääketieteellisten auktoriteettien sanomisiin, eikä niitä kyseenalaistettu. Aineistossa havaitut tunteiden käytön strategiat tukivat terveysjournalismin käytäntöjä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA PÄÄTELMÄT

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin kesän 2022 apinarokkouutisoitua *Helsingin Sanomissa*, *Yle Uutisissa*, *MTV Uutisissa*, *Ilta-Sanomissa* ja *Ilta-lehdessä*. Analyysin kohteena oli, miten apinarokosta uutisoitiin suhteessa seksuaalivähemmistöihin. Uutisoitua tarkasteltiin terveysjournalismin käytäntöjen, tunteiden käytön strategioiden sekä seksuaalivähemmistöjen toiseuttamisen kautta.

Apinarokko on tyypillisesti Keski- ja Länsi-Afrikassa esiintyvä infektio tauti (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a). Apinarokkotartunnat lisääntyivät huomattavasti kesällä 2022 Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa erityisesti miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b). Suomessa tartuntoja havaittiin lopulta vain 42 kappaletta, joista suurin osa oli saatu ulkomailta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b).

6.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkielmassa vastattiin yhteen päätutkimuskysymykseen ja kahteen alakysymykseen.

Tutkielman pääkysymys on: *Miten suomalainen journalismi uutisoi apinarokosta suhteessa seksuaalivähemmistöihin kesällä 2022?*

Ensimmäinen alakysymys on: *Miten tunteiden käytön strategiat ja terveysjournalismin käytännöt näkyvät apinarokkouutisoinnissa kesällä 2022?*

Toinen alakysymys on: *Millä tavoin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt kuvattiin näissä uutisissa, ja näkyikö kuvauksessa toiseuttamista?*

Seksuaalivähemmistöt esiintyivät apinarokkouutisoinnissa melko usein, mutta sekä sairauden että vähemmistöjen kuvaaminen ei ollut johdonmukaista. Uutisointi nojautui vahvasti lääketieteelliseen auktoriteettiin, eivätkä muut näkökulmat saaneet yhtä paljon näkyvyyttä. Apinarokkoa etäännyttiin vähemmistöjen sairaudeksi, mutta osassa juutuista tiedostettiin, että etäännyttäminen voi johtaa toiseuttamiseen ja heteronormatiivisen maailmankuvan luomiseen. Osana etäännyttämistä esiintyi vähemmistöjen

kuvaamista riskikansalaisina ja terveysturvan kohteina. Aineistossa käytetyt tunteiden käytön strategiat pääasiallisesti tukivat valittuja terveysturvan käytäntöjä.

Tutkimuksen määrällisestä sisällönanalyysistä nähdään, että apinarokosta uutisoitiin kohtuullisen paljon touko-elokuussa 2022 tarkastelluissa medioissa. Aineistoa kertyi yhteensä 199 julkaistua juttua, sisältäen muutamia uutistoimisto STT:n useammassa mediassa julkaistuja juttuja. Vilkkainta uutisointi oli toukokuussa, jolloin julkaistiin 80 juttua. Tämä on huomionarvoista, etenkin kun uutisointi alkoi pääsääntöisesti vasta 19.5.2022. Merkittävä osa jutuista julkaistiin toukokuun lopulla, jonka jälkeen uutisoinnin tahti hidastui. Juttujen määrä pysyi tasaisena kesä- ja heinäkuussa, mutta elokuussa niiden määrä laski taas. Elokuun 2022 jälkeen aiheesta julkaistiin enää muutama juttu kuukaudessa tai vähemmän. Syynä uutisoinnin tyrehtymisellä voi olla esimerkiksi, että apinarokko ei lopulta kehittynyt Suomessa merkittäväksi epidemiaksi.

Yli kolmasosa tarkastelluista jutuista vähintään viittasi seksuaalivähemmistöihin. Tämä on huomattava määrä, mutta kertoo myös siitä, että vähemmistöjä ei mainittu yli puolessa jutuista. *Ilta-Sanomat*, *Iltalehti* ja *MTV Uutiset* viittasivat vähemmistöihin jutuissa enemmän kuin *Helsingin Sanomat* ja *Yle Uutiset*, mutta *Iltalehti* oli ainoa media, jonka jutuista yli puolessa mainittiin vähemmistöt. Erot medioiden välillä eivät olleet kuitenkaan valtavia. Suurin osa laadullisessa analyysissä tehdyistä havainnoista koski kaikkia tarkasteltuja medioita.

Apinarokkouutiset, joissa seksuaalivähemmistöt esiintyivät jollain tavalla, voidaan jakaa kahteen pääluokkaan: *viittausjuttuihin* ja *pääsubjektijuttuihin*. Viittausjutuissa vähemmistöihin viitattiin, mutta he eivät olleet jutun pääosassa. Pääsubjektijutuissa seksuaalivähemmistöt olivat vähintään yksi pääsubjekteista. Koko aineistosta löytyi 77 juttua, joista viittausjuttuja oli 64 ja pääsubjektijuttuja 13. Nämä pääluokat voidaan jakaa alaluokkiin. Viittausjuttujen alaluokkia ovat *tiedetarinat* ja *yhteiskuntatarinat*. Tiedetarinoissa apinarokko esitettiin lääketieteellisenä ilmiönä, ja sairauden vaikutukset sekä yhteiskuntaan että vähemmistöihin esitettiin etäisesti. Tiedetarinat tukeutuivat neutraaliin uutiskieleen ja lääketieteellisten auktoriteettien käyttöön tiedonlähteinä.

Yhteiskuntatarinat keskittyvät apinarokon yhteiskunnallisten vaikutusten kuvaamiseen. Vähemmistöt kuvattiin yhteiskuntatarinoissa moninaisemmin kuin tiedetarinoissa.

Pääsubjektitarinat jakoutuivat myös kahteen alaluokkaan, *kollektiivitarinoihin* ja *yksilötarinoihin*. Kollektiivitarinat keskittyivät seksuaalivähemmistöihin ryhmänä. Niissä käytiin läpi, miksi apinarokko tarttui erityisesti seksuaalivähemmistöjen keskuudessa ja millaisia negatiivisia vaikutuksia apinarokkoon liittyvillä ennakkoluuloilla saattoi olla. Yksilötarinat käsittelivät yksittäisen vähemmistöön kuuluvien ihmisten, tyyppillisesti apinarokkoon sairastuneiden, tarinoita. Jutuissa käsiteltiin sairastumiskokemuksia sekä vähemmistöjen kohtaamia ennakkoluuloja.

Seksuaalivähemmistöjen kuvaaminen apinarokkouutisissa voidaan jakaa kolmeen luokkaan. Ensimmäinen on *etäisesti sairastuneet*, jossa seksuaalivähemmistöt kuvattiin kaukaisena sairastuneiden ryhmänä. He esiintyvät jutuissa lähinnä lyhyinä mainintoina, tilastolukuina ja etäännyttämismielessä. Toinen kuvausluokka on *riskikansalaiset*, jossa vähemmistöt kuvattiin joko suorasti tai epäsuorasti syyllisinä apinarokkotartuntaan. Vähemmistöt yhdistettiin aktiiviseen seksielämään, joka taas kuvattiin apinarokkotartunnan syyksi. Kolmas kuvausluokka on *stigman uhrit*, jossa vähemmistöt kuvattiin ennakkoluulojen ja homofobian uhreina. Apinarokko kuvattiin tällöin esimerkkinä laajemmasta yhteiskunnallisesta ongelmasta.

Sairauden etäännyttäminen oli hyvin yleistä aineistossa. Sitä näkyi etenkin sekä kaukaiset sairastuneet että riskikansalaiset -kuvauksissa. Apinarokkoon liittyvää epävarmuutta ja huolta lievennettiin kertomalla lukijoille, että sairaus koski pääasiallisesti vain yhtä sosiaalisesti kaukaisempaa ihmisryhmää, miesten kanssa seksiä harrastavia miehiä. Kaukaiset sairastuneet -kuvauksissa etäännyttämisen tavat jäivät tyyppillisesti yksittäisten mainintojen tai epäsuorien viittausten tasolla. Riskikansalaiset -kuvauksessa etäännyttämisessä hyödynnettiin sekä riskikansalaisuuden että terveyskurin käsitteitä, joilla pyritään ylläpitämään yhteiskunnalle suotuisia terveyden standardeja. Etäännyttämisen rinnalla vaikutti olevan myös tietoisuus siitä, että sairauden asettaminen vain yhden ihmisryhmän ongelmaksi ei kuitenkaan välttämättä vastaa todellisuutta. Uutisoinnissa näkyi etäännyttämisen rinnalla sairauden lähentämistä. Tällöin kerrottiin, että kyseessä on

myös muita kuin seksuaalivähemmistöjä koskeva sairaus. Joissakin tapauksissa muistutettiin, että apinarokon etäännyttäminen voi synnyttää ennakkoluuloja ja syrjintää vähemmistöjä kohtaan. Tätä näkyi stigman uhrit -kuvausluokassa.

Kaikki tutkimuksessa tarkastellut mediat sekä etäännyttivät että lähensivät sairautta. Useissa uutisissa näkyi elementtejä molemmista näkökulmista. Medioilla ei vaikuttanut olevan selkeää linjaa siitä, miten apinarokosta tulisi kirjoittaa suhteessa seksuaalivähemmistöihin. Etäännytetäänkö sairaus vähemmistöihin, vai kerrotaanko, että kyseessä on kaikkia koskevasta sairaudesta? Nämä päätökset vaikuttivat olevan juttukohtaisia. Ainoa viite median sisäiseen linjaan oli yksi *Yle Uutisten* juttu, josta poistettiin uutistoimisto STT:n tekemä viittaus seksuaalivähemmistöihin etäännyttämistarkoituksessa (Yle Uutiset 27.5.2022b). Tämäkään ei vaikuta kuitenkaan olleen yhtenäinen käytäntö, sillä toisissa Ylen jutuissa esiintyi viittauksia vähemmistöihin etäännyttämistarkoituksessa.

Sairauden etäännyttämistä koskevat johtopäätökset ovat yhtenäisiä aiempien terveysjournalismia koskevien tutkimusten kanssa. Yksi ilmeinen vertailukohta on aids-uutisointi 1980-luvulla, jolloin sairautta etäännytettiin homomiesten sairaudeksi muun muassa Suomessa (Huotari 1993, 84–91), Britanniassa (Allan 2002, 131–132) ja Yhdysvalloissa (Allan 2002, 122–129). Ebolan uutisoinnissa tehtiin sairauden etäännyttämistä niin sanotun *mutaatio-tartunta-tulkinnan* kautta, jossa sairaudesta kirjoitettiin ensin pelottelemalla ja sitten etäännyttäen (Ungar 1998, 48–53). Samoin brittiläisissä sanomalehdissä sarsia etäännytettiin vuonna 2003 kiinalaisten sairaudeksi (Washer 2004, 2568).

Tämän työn puitteissa ei voi tehdä johtopäätöksiä siitä, oliko sairauden etäännyttäminen vähemmistöryhmään oikein tai väärin. Apinarokko tarttui vuonna 2022 pääasiallisesti miesten kanssa seksiä harrastavien miesten keskuudessa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b). Kun sairaus tarttui erityisesti tietyn ihmisryhmän keskuudessa, oli tästä perusteltua kertoa, sillä tuolloin nämä vähemmistöt voivat varautua sairautta vastaan. Asian piilottaminen ei olisi palvellut uutisoinnin todenmukaisuutta. Apinarokkouutisoinnissa näkyneet tavat etäännyttää sairautta loivat kuitenkin ihmisten jakamista sisäryhmään ja ulkoryhmään. Tämä jako voi olla esimerkiksi oikein käyttäytyvät terveyskansalaiset ja väärin käyttäytyvät riskikansalaiset (vrt. Järvi 2011, 172–173). Tässä

kontekstissa se rakensi myös heteronormatiivista yhteiskuntaa, jossa yhteiskunnan sosiaaliset säännöt suosivat heteroseksuaalisuutta (Rossi 2015, 15). Heteroseksuaalisuus kuvastuu riskikansalaisten kuvauksessa *turvallisempana* seksuaalisuuden muotona. Vaikuttaa myös siltä, että apinarokon yhdistäminen vähemmistöjen riskikansalaisuuteen ja terveyskuriin on myös esimerkki seksuaalivähemmistöjen toiseuttamisesta. Jos toiseuttamiseen kuuluu ajatus tiettyjen ihmisryhmien kuvaaminen alempiarvoisempina kuin toiset (vrt. Löytty 2005, 162–163), voidaan sairastumisen syyn asettaminen ihmisryhmän käytökselle sanoa olevan esimerkki tästä.

Kysymys sairauden etäännyttämisestä ja riskikansalaisuuden luomisesta on olennainen, koska se liittyy kysymyksiin representaatiosta ja median vallankäytöstä. Mediaesitykset voivat muuttaa todellisuutta, ei ainoastaan heijastaa sitä (Fairclough 1997, 136). Representaatioon kuuluu myös poliittinen ulottuvuus, sillä toimittajien tekemät valinnat voivat johtaa tietynlaiseen esitykseen (Seppänen ja Väliverronen 2012, 94–95). Samoin ihmisten jakaminen meihin ja muihin on yksi median vallankäytön muotoja, jonka kautta rakentuu käsityksiä siitä, mikä on toivottavaa ja hyväksyttävää yhteiskunnassa (Kivikuru 2002, 56–57). Vaikka tässä tutkimuksessa ei tehdä arviota, oliko sairauden etäännyttäminen oikea tai väärä journalistinen ratkaisu, kannattaa toimittajien pohtia tätä kysymystä. Journalistin ohjeissa sanotaan, että ihmisen seksuaalista suuntautumista tai siihen verrattavaa ominaisuutta ei pidä tuoda esille asiaankuulumattomasti tai halventavasti (Julkisen sanan neuvosto 2024). Noudattivatko kaikki seksuaalivähemmistöjä koskevat maininnat ja viittaukset tätä journalistin ohjeiden kohtaa? Tämän tutkimuksen puitteissa ei tähän voida vastata tyhjentävästi. Kysymys median vallankäytöstä ei liity kuitenkaan vain apinarokkoon ja seksuaalivähemmistöihin, vaan sitä voi soveltaa myös muista sairauksista uutisointiin. Koronaviruspandemia, ja miten sitä kehystettiin ensin Kiinasta tulleen sairautena, on yksi esimerkki.

Median vallankäyttöön liittyvät kysymykset näkyivät myös siinä, ketkä pääsettiin apinarokkojutuissa ääneen. Uutisointi tukeutui yleensä lääketieteellisiin auktoriteetteihin. Jutuissa haastateltiin tai käytettiin lähteinä tyypillisesti lääkäreitä tai terveysalan järjestöjä, kuten THL:ää ja WHO:ta. Näiden lähteiden lausuntoja ja mielipiteitä ei

kyseenalaistettu, vaan ne esitettiin faktatietona. Taustalla saattoi olla ajatus, että terveysjournalismin koetaan vaikuttavan ihmisten terveyskäyttäytymiseen, ja lääketieteellinen tieto mielletään faktatiedoksi, jolla ei ole yhteyttä vallankäyttöön (Torkkola 2008, 93–94). Ääneen pääsivät jonkin verran muiden alojen auktoriteetit, kuten esimerkiksi poliitikot ja erilaisten kansalaisjärjestöjen edustajat. He näkyivät jutuissa kuitenkin selvästi vähemmän kuin lääketieteen edustajat. Kaikkein vähiten ääneen pääsivät apinarokkoon sairastuneet. Heitä näkyi käytännössä vain pääsubjektijuttujen yksilötarinoissa. Tämä on linjassa aiemman ajatuksen kanssa, jonka mukaan potilaita käytetään harvoin juttujen lähteenä, koska heidät koetaan epäluotettaviksi lähteiksi (Järvi 2011, 89–90). Kun sairastuneet eivät päässeet jutuissa ääneen, niin samalla myös seksuaalivähemmistöt eivät saaneet ääntä kuuluviin. Laadullisesta aineistosta löytyi kaksi juttua, jossa oli subjektina yksi tai useampi suomalaiseksi profiloitu seksuaalivähemmistöön kuuluva ihminen. Vain toisessa näistä jutuista oli henkilölle annettu suoria sitaatteja. Vähemmistöjen ääni tuli esille eniten jutuissa, joissa oli haastateltu heille läheisiä kansalaisjärjestöjä, kuten Setaa, Hivpointia ja kansainvälisiä Pride-järjestöjä.

Lääketieteellisten auktoriteettien vahva edustus uutisoinnissa oli esimerkki median vallankäytöstä ja siitä, kenen sanomisia kohdellaan faktatietona. Samalla se voi olla esimerkki terveyskurin hallinnallisuudesta (vrt. Mäki-Kuutti 2020, 78–81). Tämän työn tarkoituksena ei ole kuitenkaan sanoa, että esimerkiksi lääkäreiden lausuntoihin tai lääketieteelliseen tietoon nojautuminen olisi ollut väärin apinarokkouutisoinnissa. Se herättää kuitenkin kysymyksiä – miksi apinarokkoon sairastuneet suomalaiset ja seksuaalivähemmistöt ylipäätään päästettiin niin harvoin ääneen? Juttujen monimuotoisuuden kannalta olisi ollut hyvä, jos esimerkiksi Suomessa asuville seksuaalivähemmistöille olisi annettu enemmän toimijuutta. Samalla jutuissa esitetyt väitteet esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen ja aktiivisen, kenties holtittoman seksielämän välisestä yhteydestä olisi voitu kyseenalaistaa.

Edeltävät johtopäätökset terveysjournalismin käytännöistä voi tiivistää siis seuraavasti. Uutisoinnissa keskityttiin tieteelliseen ja yhteiskunnalliseen näkökulmaan. Jutuissa tukeuduttiin lääketieteellisiin auktoriteetteihin, kun taas esimerkiksi sairastuneet ja

vähemmistöt saivat äänensä kuuluviin vain harvoin. Apinarokkoa etäännytettiin vähemmistöä koskevaksi sairaudeksi, mutta tämän rinnalla kulki myös ajatus sairauden lähentämisestä ja vähemmistöjä koskevan syrjinnän tuomitsemisesta.

Aineistossa havaitut tunteiden käytön strategiat tukivat edellä mainittuja terveysjournalismin käytäntöjä. Tunteiden ulkoistaminen haastateltaville ja lähteille oli verrattain harvinaista. Ulkoistaminen oli lähes olematonta silloin, kun jutun lähteenä oli lääketieteellinen auktoriteetti. Tämä voi liittyä edellä mainittuihin havaintoihin, että lääketiedettä edustavan tahon sanomiset mielletään faktatiedoksi. Tunteiden ulkoistamista sallittiin enemmän muita auktoriteetteja edustaville lähteille, kuten esimerkiksi poliitikoille sekä vähemmistöjä lähellä olevien järjestöjen edustajille.

Vaikka tunteiden ulkoistamista esiintyi vähän, näkyi aineistossa muita Wahl-Jorgensenin (2019) kuvailemia tunteiden käytön strategioita. Viittaus- ja pääsubjektijutuissa oli käytetty hyväksi lukijoiden mahdollisia normatiivisia ennako-olettamuksia. Näihin oletuksiin kuului, että apinarokkoon sairastuminen on epätoivottava asia. Samoin lukijoiden oletettiin yhdistävän seksuaalivähemmistöt riskialttiiseen seksikäyttäytymiseen, ja näkevän tämän käytöksen olevan vastuutonta. Tämä näkyi erityisesti riskikansalaisuutta hyödyntävässä kuvauksessa. Neutraaliin ilmaisuun pyrkivissä jutuissa esiintyi myös elementtejä Chouliarakin (2006) kuvailemista seikkailu-uutisista. Tällöin sairastuneet kuvattiin kaukaisina tilastolukuina, eikä lukijalle annettu mahdollisuutta empatiaan sairastuneen kärsimystä kohtaan. Tämä oli olennainen elementti kaukaiset sairastuneet -kuvauksessa. Pääsubjektijuttujen yksilötarinoissa näkyi enemmän tunteiden käytön strategioita, kuten esimerkiksi henkilökohtaista tarinankerrontaa ja tunteiden ulkoistamista haastateltaville. Tämä alaluokka oli kuitenkin poikkeus muuhun aineistoon nähden.

Tämän tutkimuksen tiedonintressi on emansipatorinen. Siksi on tarpeen pohtia, millä tavoin journalismi alana voi kehittyä tartuntatauti-uutisoinnissa. Tämän tutkimuksen johdopäätösten perusteella journalismi voi kehittyä ottamalla johdonmukaisemman otteen siihen, miten se kirjoittaa rajatuista ihmisryhmistä uuden tartuntataudin yhteydessä. Nyt apinarokkouutisoinnissa ei vaikuttanut olevan selvää linjaa, milloin sairautta etäännytettiin ja lähennettiin. Suomalainen journalismi voi pyrkiä myös monimuotoisempaan

haastateltavien kirjoon tartuntatautiutisissa. Apinarokkoutisissa näkyi erittäin vahva tukeutuminen lääketieteellisiin auktoriteetteihin, kun taas tautiin sairastuneita suomalaisia esiintyi vain kahdessa jutussa.

6.2 Vertailu aids- ja apinarokkoutisoinnin välillä

Tutkimuksessa tehtyjä johtopäätöksiä voidaan verrata aids-uutisoinnin alkuvuosiin 1980-luvulla. Näiden kahden tapauksen vertailu sitoo apinarokkoutisoinnin historialliseen kontekstiin, ja antaa paremman käsityksen journalististen käytäntöjen jatkuvuudesta. Merkittävin samankaltaisuus aids-uutisoinnin alkuvuosien ja apinarokkoutisoinnin välillä oli, että sairaus etäännytettiin seksuaalivähemmistöihin. Aids esitettiin 1980-luvun alussa homomiesten tautina esimerkiksi Suomessa (Huotari 1993, 84–85), Britanniassa (Watney 1997, 12) ja Yhdysvalloissa (Allan 2002, 124). Apinarokkoutisoinnissa sairauden etäännyttäminen seksuaalivähemmistöihin näkyi varsinkin riskikansalaisuus-kuvauksessa. Sairauden etäännyttäminen apinarokkoutisoinnissa asettui aids-uutisoinnin yhtäläisyyksien lisäksi pidempään historialliseen jatkumoon, jossa homoseksuaalisuutta on esitetty journalismissa jollain asteella vaarallisena ja tavallisesta poikkeavana. Tällaisesta etäännyttämisestä on näkynyt suomalaisessa mediassa jo 1950-luvulta lähtien (Juvonen 2002, 84–114).

Toinen samankaltaisuus aids- ja apinarokkoutisoinnin välillä oli vähemmistöjen kuvaaminen riskikansalaisina. Aids-uutisoinnin alkuaikoina homomiehet esitettiin seksuaalisesti erittäin aktiivisina, ja heillä kerrottiin olevan paljon sukupuolitauteja (Huotari 1993, 84–85). Uutisoinnissa esitettiin arvailuja ja pohdintoja homomiesten elintavoista (Nikkanen ja Järvi 2014, 35). Samalla tavoin esimerkiksi Britanniassa aidsista luotiin kuva, jossa sairaus johtuu homoseksuaalisesta halusta ja seksiaktista (Watney 1997, 12). Apinarokkoutisoinnissa tällainen spekulointi ei ollut yhtä näkyvää, mutta riskikansalaisuuskuvaukseen kuului apinarokkotartunnan yhdistäminen vähemmistöjen oletettuun runsaaseen seksielämään, sekä kehotuksiin hillitä käytöstä. Kolmas samankaltaisuus oli sairastuneiden rajattu näkyvyys uutisoinnissa. Apinarokkoutisiin kuului vain muutamia juttuja, joissa oli nostettu pääsubjektiksi apinarokkoon sairastunut ihminen. Näistä jutuista vain kahdessa oli pääosassa Suomessa asuva tai suomalaisiksi profiloitu

apinarokkoon sairastunut ihminen. Tätä voi verrata aids- uutisoinnin alkuvuosiin. Esimerkiksi Britanniassa sairastuneita homomiehiä ei päästetty ääneen, eikä lukijoille annettu mahdollisuutta samaistua heihin (Watney 1997, 12). Suomessa ensimmäinen hiv-positiivinen tuli omilla kasvoillaan julkisuuteen vasta loppuvuodesta 1986, yli kolme vuotta ensimmäisen Suomessa tehdyn diagnoosin jälkeen (Nikkanen ja Järvi 2014, 61).

Vaikka apinarokko- ja aids- uutisoinnissa näkyi samankaltaisuuksia, oli niissä myös eroja. Apinarokosta ei puhuttu esimerkiksi ruttona, joka oli yleinen sairauden metafora aids- uutisoinnin aikoihin. Ruttometaforiin kuuluu usein ajatus siitä, että sairaus on yhteiskunnalle annettu tuomio ja jollekin ihmisryhmälle kohdistunut rangaistus (Sontag 1991, 142). Tällaista retoriikkaa ei esiintynyt apinarokkoutisissa. Yksi merkittävä eroavaisuus oli, miten apinarokkoutisoinnissa korostettiin syrjinnän ja ennakkoluulojen vääryyttä vähemmistöjä kohtaan. Tätä esiintyi pääasiallisesti stigman uhrit -kuvauksessa, mutta myös lyhyemmissä sairautta lähentävissä maininnoissa. Tällaista uutisointia näkyi myös aids- uutisoinnin alkuaikoina ainakin Suomessa, jolloin muistutettiin, että aidsin leimaaminen homotaudiksi ei vastaa todellisuutta (Huotari 1993, 87). Monissa maissa tehtiin aidsin alkuvuosina kuitenkin erottelua ”viattomien” ja ”syyllisten” uhrien välillä, jossa homomiehet laskettiin syyllisiksi (Allan 2002, 132). Tällaista erottelua ei näkynyt apinarokkoutisoinnissa. Toinen ero liittyi siihen, miten uutisoinnissa kerrottiin sairauden etenemisestä ulkomailla. Suomalaisessa aids- uutisoinnissa korostui jutut siitä, miten vähemmistöjen ja aidsiin sairastuneiden elämää on rajoitettu tai aiotaan rajoittaa ulkomailla (Huotari 1993, 88). Nämä uutiset kirjoitettiin Huotarin mukaan vähemmistöjä syyllistävästi. Sen sijaan apinarokkoutisoinnissa keskityttiin vähemmän tällaisiin uutisiin. Aihetta sivuttiin muutamia kertoja, kuten esimerkiksi jutussa, jossa kerrottiin Belgian asettavan ihmisiä karanteeniin (Iltalehti 23.5.2022a).

Aids- uutisoinnin alkuvuosia ja apinarokkoutisointia yhdistää sairauden etäännyttäminen vähemmistöihin sekä riskikansalaisuuden luominen vähemmistöjä kohtaan. Apinarokkoutisissa korostettiin kuitenkin myös, että sairaus koskee myös muita ihmisryhmiä. Näiden eroavaisuuksien ja samankaltaisuuksien kanssa on huomioitava, että apinarokko ja aids ovat erilaisia tauteja. Aids johti 1980-luvun alkupuolella lähes varmaan

kuolemaan, kun taas apinarokko on paljon lievempi sairaus. Apinarokkoon on myös olemassa rokote, kun taas vastaavaa hoitokeinoa aidsiin ei ollut 1980-luvun alussa. Näiden sairauksien uutisointia ei voi siksi täysin verrata keskenään, sillä nämä tekijät ovat saattaneet vaikuttaa siihen, miten sairauksista uutisoitiin.

6.3 Jatkotutkimusaiheet ja itsereflektio

Aiheen tutkimista on mahdollista jatkaa useilla eri jatkotutkimusaiheilla. Yksi niistä olisi tarkastella, millä tavoin apinarokkoa käsittelevissä uutisissa käsiteltiin rodullistettuja ihmisryhmiä. Apinarokosta uutisoitiin vuonna 2022 myös sen nimen mahdollisten rasististen ja syrjivien yhteyksien vuoksi (esimerkiksi Helsingin Sanomat 16.8.2022). Toisaalta uutisissa käytettiin jonkin verran kuvituksena kuvia tummaihoisista ihmisistä (esimerkiksi Helsingin Sanomat 21.5.2022). Olisi kiinnostava tutkia, esiintyikö rodullistettujen ihmisryhmien kuvauksessa toiseuttamista apinarokkojutuissa. Tämä tutkielma ei käsitellyt aihetta, koska se olisi laajentanut tutkimusta niin paljon, että se olisi ollut liian suuri toinen pro gradu -tutkielmaksi. Aihe on silti kiinnostava.

Toinen jatkotutkimuksen aihe on tarkastella, esiintyykö muiden yleisölle entuudestaan tuntemattomien tartuntatautiin uutisoinnissa samanlaista jakoa vähemmistöjen kuvaamisessa kuin mitä tässä tutkimuksessa havaittiin. Yksi mahdollisuus olisi tutkia koronaviruspandemiasta uutisoinnin ensikuukausia. Näkyikö kiinalaisten kuvaamisessa tuolloin samanlaista jakoa kaukaisesti sairastuneisiin, riskikansalaisiin ja stigman uhreihin? Käytettiinkö sairastuneiden kuvaamisessa elementtejä seikkailu-uutisista ja muista tunteiden käytön strategioista? Suomessa ja maailmalla on ollut vuosikymmenien saatossa useita eri epidemioita ja pandemioita, joita voisi tutkia.

Kolmas jatkotutkimuksen aihe on tutkia, miten seksuaalivähemmistöjen kuvaaminen esimerkiksi kaukaisesti sairastuneina tai riskikansalaisina apinarokkouutisoinnissa vaikutti kyseisiin ryhmiin. Setan puheenjohtaja Sakris Kupila sanoi Ylen uutisessa, että apinarokosta uutisoiminen vähemmistöjen tautina voi kasvattaa syrjintää ja ennakkoluuloja (Yle Uutiset 16.8.2022). Millaisia psykologisia vaikutuksia tällaisella uutisoinnilla on

voinut olla ihmisryhmiin? Tällainen tutkimus ei olisi kuitenkaan enää ainoastaan journalistin tutkimusta, vaan liittyisi myös muihin aloihin, kuten psykologiaan.

Tämän tutkielman tekstistä on pyritty pääasiallisesti häivyttämään tutkijan presens, mutta teen poikkeuksen viimeisellä sivulla, jossa pohdin työhön liittyvää itsereflektiota. Ajatukset työstä ja sen tuloksista ovat pääasiallisesti positiivisia. Ennen työn aloittamista olin huolissani, löytyykö aiheesta tarpeeksi aineistoa. Apinarokosta uutisoitiin vain muutamien kuukauden ajan. Apinarokko ei myöskään edennyt suureksi epidemiaksi Suomessa, vaan täällä havaittiin vain 42 tartuntaa vuonna 2022 (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2023b). Olin siksi huolissani, löytyykö aiheesta tarpeeksi materiaalia. Pelko osoittautui turhaksi, sillä uutisia löytyi runsaasti. Analyysin tulokset olivat mielekkäitä. Oli kiinnostavaa, että vähemmistöt oli mainittu alle puolessa kaikista aineiston jutuista. Ennakko-oletukseni oli, että tämä osuus olisi ollut paljon suurempi. Tutkimuksen aikana muodostuneet luokittelut seksuaalivähemmistöjen kuvausten tavoista sekä apinarokko-utisten erilaisista funktioista tuntuvat myös mielekkäiltä. Näistä havainnoista voisi olla tulevaisuudessa hyötyä esimerkiksi seuraavan kerran, kun journalismi uutisoi jostain tartuntataudista. Jos olisin aloittanut työn nyt, olisin rajannut tutkimuksen aihetta enemmän, sillä nyt aihe oli melko laaja pro gradu -tutkielmaksi.

Haluan kiittää työn ohjaajaa Katja Lehtisaarta rakentavasta ja monipuolisesta avusta koko tutkimusprosessin ajan. Lisäksi haluan kiittää graduseminaarissa mukana olleita Hanna Eskelistä ja Eli Harjua monipuolisesta ajatusten vaihdosta, arvokkaista ehdotuksista ja sparrauksesta koko seminaarivuoden ajan. Lopuksi haluan kiittää lukuisia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä, joiden kanssa olen jutellut ja pohtinut tätä tutkimusaihetta sekä ennen tutkimusprosessia että sen jälkeen.

LÄHTEET

Allan, Stuart. 2002. *Media, Risk and Science*. Buckingham: Open University Press.

Alma Media. 2024. *Iltalehti*. Luettu: 30.3.2024. <https://www.almamedia.fi/mainostajat/mediat-ja-palvelut/valtakunnalliset/iltalehti/>.

Avdi, Evrinomy, Irini Kadianaki, Ifgeneia Koutri, Anna Mylona, Alina Pop, Alessia Rochira, Gordon Sammut ja Rozlyn R. Redd. 2020. "LGBT." Teoksessa *Media and Social Representations of Otherness – Psycho-Social-Cultural Implications*, toimittanut Man-narini, Terri, Sergio Salvatore ja Giuseppe A. Veltri, 83–102. New York: Springer Link.

Bauman, Zygmunt. 1997. *Sosiologinen ajattelu*. Suomentanut Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.

Braun, Virginia ja Victoria Clarke. 2006. "Using thematic analysis in psychology." *Qualitative research in psychology* 2006 3 (2): 77–101.

Chouliaraki, Lilie. 2006. *The Spectatorship of Suffering*. Lontoo: Sage Publications.

Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vas-tapaino.

Fairclough, Norman. 1997. *Miten media puhuu*. Suomentaneet Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart. 1997. "The Work of Representation." Teoksessa *Representation – Cultural Representations and Signifying Practices*, toimittanut Stuart Hall, 13–74. Lontoo: Sage Publications.

Hautamäki, Tiina. 2002. *Tuberkuloosin ja aidsin kulttuuriset merkitykset*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Havula, Pipsa. 21.1.2020. ”Millaisia oireita Kiinan mysteerivirus aiheuttaa? 4 kysymystä ja vastausta uudesta viruksesta.” *Iltä-Sanomat*. Luettu: 31.10.2023.

<https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006379294.html>.

Huotari, Kari. 1993. *Aids-kysymyksen muotoutuminen kansallisessa kirjoittelussa*. Rovaniemi: Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Julkisen sanan neuvosto. 2024. *Journalistin ohjeet*. Luettu: 27.4.2024.

<https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/>.

Juvonen, Tuula. 2002. *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*. Väitöskirja. Tampere: Vastapaino.

Juvonen, Tuula. 2004. *Nyt se näkyy, nyt taas ei. Heteronormatiivisuus ja homoseksuaalisuuden esillepano Helsingin Sanomissa*. Tiedotustutkimus 27 (2): 34–55.

Järvi, Ulla. 2011. *Media terveyden lähteillä – Miten sairaus ja terveys rakentuvat 2000-luvun mediassa*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kivikuru, Ullamaija. 2002. ”Toiseus mediassa.” Teoksessa *Mediaetiikan kipupisteet*, toimittanut Kaarle Nordenstreng ja Ari Heinonen, 55–60. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Kivelä, Pia. 2023. *HIV-infektio ja AIDS*. Duodecim terveyskirjasto. Luettu: 7.10.2023.

<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01190>.

Kolehmainen, Tommi. 10.9.2016. ”Vuoteen 1999 asti Suomessa pyrittiin rajoittamaan homoseksuaalien sananvapautta – tästä ”kehotuskiellossa” oli kyse.” *Helsingin Sanomat*. Luettu: 7.10.2023. <https://www.hs.fi/lehdistonvapaus/art-2000002920244.html>.

Konijn, Elly A ja Jelte M ten Holt. 2012. ”From noise to nucleus: emotion as key construct in processing media messages.” Teoksessa *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*, toimittanut Katrin Döveling, Christian von Scheve ja Elly A. Konijn, 37–59. Lontoo: Routledge.

Lehtonen, Jukka. 2003. *Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa – näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset*. Helsinki: Helsinki University Press.

Löytty, Olli. 2005. "Toiseus." Teoksessa *Suomalainen vieraskirja*, toimittanut Anna Rastas, Laura Huttunen ja Olli Löytty, 161–189. Tampere: Vastapaino.

Mannila, Simo. 2020. *Syrjintä Suomessa 2017–2019: Tietoraportti*. Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-847-9>.

Mäki-Kuutti, Anna-Maria. 2012. "Terveyskuri television lääkärisarjoissa." *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 49 (1): 44–59.

Mäki-Kuutti, Anna-Maria. 2020. *Terveyskuri mediayhteiskunnassa – Populaari terveysviestintä toimijuuden ja hallinnan kenttänä*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Nikkanen, Hanna ja Antti Järvi. 2014. *Karanteeni – kuinka aids saapui Suomeen*. Helsinki: Siltala.

Oikeusministeriö. 2023. *Sateenkaarisanasto*. Luettu: 2.11.2023. <https://oikeusministerio.fi/sateenkaarisanasto>.

Pantti, Mervi. 2012. "Disaster news and public emotions." Teoksessa *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*, toimittanut Katrin Döveling, Christian von Scheve ja Elly A. Konijn, 221–236. Lontoo: Routledge.

Reunanen, Esa, Noora Alanne, Timo Huovinen, Ulla Järvi, Riina Nevalainen, Risto Puolimatka ja Veera Vehkasalo. 2023. *Uutismedia verkossa 2023. Reuters-instituutin Digital News Report – Suomen maaraportti*. Tampereen yliopisto. Luettu: 30.3.2024. https://www.mediaalantutkimussaatio.fi/wp-content/uploads/Reuters_Uutismedia-verkossa-raportti_2023.pdf.

Richardson, John E. 2007. *Analysing Newspapers – An Approach from Critical Discourse Analysis*. New York: Palgrave Macmillan.

Rossi, Leena-Maija. 2015. *Muuttuva sukupuoli – seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikka*. Helsinki: Gaudeamus.

Sanoma. 2024a. *Iltta-Sanomat*. Luettu: 30.3.2024. <https://media.sanoma.fi/suunnittelijan-tyokalut/mediatiedot/ilta-sanomat>.

Sanoma. 2024b. *Helsingin Sanomat*. Luettu: 30.3.2024. <https://media.sanoma.fi/suunnittelijan-tyokalut/mediatiedot/helsingin-sanomat>.

Saarinen, Sonja. 25.8.2022. ”Roope Salmisen suku törkeän ilkeiden kohteena – varastetusta arkusta luvassa tuntuva löytöpalkkio.” *Iltalehti*. Luettu: 24.1.2024
<https://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/a/7fb0e6ab-0a27-4cc3-beca-19d59d6f9df6>.

Sarajärvi, Anneli ja Jouni Tuomi. 2017. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Seppänen, Janne. 2005. *Visuaalinen kulttuuri – Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkit-sijalle*. Tampere: Vastapaino.

Seppänen, Janne ja Esa Väliverronen. 2012. *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.

Sontag, Susan. 1991. *Sairaus vertauskuvana & Aids ja sen vertauskuvat*. Kääntänyt Osmo Saarinen. Helsinki: Love Kirjat.

Stupart, Richard. 2021. ”Feeling Responsible: Emotion and Practical Ethics in Conflict Journalism.” *Media, war & conflict* 2021 14 (3): 268–281.

Tajfel, Henri. 1981. *Human Groups & Social Categories*. Cambridge: Cambridge University Press.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023a. *Apinarokko*. Luettu: 17.10.2023.
<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/apinarokko>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023b. *Apinarokon esiintyvyys Suomessa*. Luettu: 17.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/apinarokko/apinarokon-esiintyvyys-suomessa>.

Timonen, Jenny. 15.6.2023. "Tämä dokumentti oli esityskiellossa Yleisradiossa 30 vuotta – nyt se on julkaistu Areenaan." *Yle Elävä arkisto*. Luettu: 7.10.2023. <https://yle.fi/aihe/a/20-10004998>.

Torkkola, Sinikka. 2008. *Sairas juttu. Tutkimus terveystjournalismin teoriasta ja sanomalehden sairaalasta*. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Treichler, Paula A. 1999. *How to Have Theory in an Epidemic: Cultural Chronicles of AIDS*. Lontoo: Duke University Press.

Ungar, Sheldon. 1998. "Hot crises and media reassurance: a comparison of emerging diseases and Ebola Zaire." *The British Journal of Sociology* 49 (1): 36–56.

Wahl-Jorgensen, Karin. 2019. *Emotions, Media and Politics*. UK: Polity.

Washer, Peter. 2004. "Representation of SARS in the British newspapers." *Social Science & Medicine* 59 (12): 2561–2571.

Watney, Simon. 1997. *Policing Desire: Pornography, AIDS and the Media*. USA: University of Minnesota Press.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. 2023. *Seksuaalivähemmistöt ja yhdenvertaisuus*. Luettu: 17.10.2023. <https://syrjinta.fi/seksuaalivahemmistot>.

Yleisradio. 2023. *Ylen vuosikertomus 2022*. Luettu: 30.3.2024. https://drive.google.com/file/d/1nUbeqk1lGhC80y9es56rm6-T5ugwjC_H/view.

LIITE 1: TUTKIMUSAINEISTO

Ohessa tutkimusta varten kerätty tutkimusaineisto. Niiden juttujen kohdalle, jotka on luokiteltu joko viittausjutuksi tai pääsubjektijutuksi, on merkitty mukaan perustelut luokitukselle. Ei mainintaa -jutuiksi luokiteltujen juttujen kohdalla ei ole kirjoitettu erillisiä perusteluja.

Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomat. 19.5.2022a. *Harvinainen apinarokko levinnyt Eurooppaan, myös Ruotsissa yksi tapaus – tällaisesta taudista on kyse.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008827286.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan homo- ja biseksuaalit miehet apinarokkon kontekstissa. Lisäksi maininta miehistä, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 19.5.2022b. *Voisiko harvinainen apinarokko levitä Suomeen? THL:n tutkijalääkäri ei näe laajan epidemian riskiä.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008828653.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 21.5.2022. *Apinarokosta ei ole tulossa maailmanlaajuisia pandemioita, arvioi professori – Osalla väestöstä voi edelleen olla rokotesuojaa virusta vastaan.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008833672.html>.

Helsingin Sanomat. 22.5.2022. *Norjan kansanterveyslaitos ilmoitti mahdollisista apinarokkotapauksista – myös Itävallassa todettiin ensimmäinen tartuntaepäily.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008834689.html>.

Helsingin Sanomat. 23.5.2022. *Apinarokkovirus näyttää löytäneen uuden tavan levitä ihmisten välillä, laaja leviäminen epätodennäköistä.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000008835849.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 24.5.2022a. WHO: *Ei akuuttia tarvetta rokotuksille apinarokkoa vastaan Afrikan ulkopuolella.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008838084.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 24.5.2022b. *Apinarokkon muuntumisesta herkemmin tarttuvaksi on viitteitä – Virologi sanoo suhtautuvansa merkkeihin vakavasti.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/turku/art-2000008838689.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 25.5.2022a. *Hus: Suomessa todennäköisesti ensimmäinen apinarokkotartunta.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008841662.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 25.5.2022b. *Suomeen levinnyt apinarokko on todennäköisesti peräisin ”supertartuntaketjusta” – Näin uusi virus voi tarttua.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008842134.html>.

Viittausjuttu: Useita mainintoja, että apinarokon tarttuminen koskee vain pientä osaa väestöstä. Vähemmistöihin ei viitata suoraan.

Helsingin Sanomat. 25.5.2022c. *Ministeri Lindén: Apinarokon vuoksi tuskin joudutaan ottamaan käyttöön rajoituksia.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008842160.html>.

Helsingin Sanomat. 25.5.2022d. *Apinarokko kasvattaa tanskalaista lääkeyhtiötä.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/talous/art-2000008842276.html>.

Helsingin Sanomat. 25.5.2022e. *Toisilla on suojaa apinarokkoa vastaan, toiset tulleet uudelleen alttiiksi – Varastossa olevilla isorokkorokotteilla ei tee välttämättä mitään.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008841710.html>.

Helsingin Sanomat. 25.5.2022f. *Apinarokon leviäminen koskee tällä hetkellä vain harvoja – Tämä uudesta viruksesta tulee tietää.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008842849.html>.
Viittausjuttu: Maininta, että apinarokko koskee vain pientä osaa väestöstä. Vähemmistöjä ei mainita suoraan.

Helsingin Sanomat. 25.5.2022g. *Maailmalla jopa yli 200 apinarokkotartuntaa, ja niistä suurin osa on Euroopassa.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008841756.html>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 26.5.2022. *Koronaviruspandemia herkisti tautipeloille.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000008841235.html>.

Helsingin Sanomat. 27.5.2022a. *Suomen ensimmäinen apinarokkotapaus herättää huolta Hus-alueella.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008845178.html>.

Helsingin Sanomat. 27.5.2022b. *Suomen ensimmäinen apinarokkotapaus vahvistettu.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008845103.html>.

Helsingin Sanomat. 27.5.2022c. *Apinarokko ei ole seksitauti eikä heterous suojaa tartunnalta, sanovat asiantuntijat – ”On sattumaa, että se on levinnyt miesten bileissä”.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000008845445.html>.
Pääsubjektijuttu: Artikkelissa käsitellään apinarokkoa erityisesti seksuaalivähemmistöjen näkökulmasta.

Helsingin Sanomat. 28.5.2022. *Asiantuntijat vetoavat: Hallitusten ja WHO:n ei tulisi toistaa apinarokon kanssa virheitä, jotka auttoivat koronavirusta leviämään pandemiaksi.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008848457.html>.

Helsingin Sanomat. 31.5.2022. *WHO: Vielä ei ole huolta, että apinarokko olisi kehittymässä pandemiaksi.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008853311.html>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 1.6.2022. *Husissa toinen todennäköinen apinarokkotartunta.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008857687.html>.

Helsingin Sanomat. 5.6.2022. *WHO: Maailmalla on todettu 780 varmistettua apinarokkotapausta maissa, joissa tautia ei yleensä esiinny.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008865898.html>.

Helsingin Sanomat. 7.6.2022. *Apinarokko on saattanut tarttua ihmisten välillä jo kauan ennen vahvistettuja tartuntoja.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008870780.html>.

Helsingin Sanomat. 9.6.2022. *Suomessa todettu kolmas apinarokkotartunta*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008874907.html>.

Helsingin Sanomat. 14.6.2022a. *EU ostaa 110 000 apinarokkorokotetta*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008884275.html>.

Helsingin Sanomat. 14.6.2022b. *WHO pohtii apinarokon nimen vaihtamista ja taudin julistamista kansainväliseksi kansanterveysuhaksi*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008885712.html>.

Helsingin Sanomat. 26.6.2022. *WHO: Apinarokko ei ole tällä hetkellä kansainvälinen kansanterveysuhka*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008907649.html>.

Helsingin Sanomat. 29.6.2022. *WHO: Apinarokko saattaa levitä myöhemmin riskiryhmiin*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008915790.html>.

Helsingin Sanomat. 30.6.2022. *Apinarokko lisätään Suomessa valvottaviin tartuntatauteihin*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008917922.html>.

Helsingin Sanomat. 21.7.2022. *Suomi varautuu apinarokkoon ostamalla rokotteita, ensimmäiset saapuvat maahan lähipäivinä*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008957864.html>.
Viittausjuttu: Haastateltava korostaa, että valtaväestölle riski sairastumiseen on todella pieni. Vähemmistöihin ei viitata suoraan.

Helsingin Sanomat. 22.7.2022. *Euroopan lääkevirasto suosittelee isorokkorokotteen käyttöä apinarokkoon*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008961674.html>.

Helsingin Sanomat. 23.7.2022. *WHO julisti apinarokon kansainväliseksi kansanterveysuhaksi*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008963117.html>.

Helsingin Sanomat. 25.7.2022. *Apinarokosta tuli kansainvälinen kansanterveysuhka, mutta Suomessa WHO:n julistus ei aiheuta uusia toimia*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008964575.html>.

Helsingin Sanomat. 28.7.2022. *Jo yli 18 000 apinarokko-tapausta – WHO kehottaa miehiä vähentämään uusien seksikumppaneidensa määrää*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008970849.html>.

Pääsubjektijuttu: Yksi jutun pääsubjekteista ovat miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 30.7.2022. *Euroopassa raportoitu mahdollisesti ensimmäiset apinarokkoon liittyvät kuolemantapaukset: Espanjassa kuollut kaksi tartunnan saanutta*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008975494.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 31.7.2022. *CNN: New Yorkin kaupunki julisti kansanterveydellisen hätätilan apinarokon takia*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008976539.html>.

Helsingin Sanomat. 4.8.2022. *Yhdysvallat julisti apinarokon kansalliseksi terveysuhaksi*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008986094.html>.

Helsingin Sanomat. 5.8.2022. *Apinarokkorokotukset etenevät liian hitaasti, ja asiantuntijan mukaan maailma on toistamassa saman virheen kuin koronapandemiassa*. Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008986761.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Helsingin Sanomat. 10.8.2022. *Uutissuomalainen: apinarokkorokotteen saaminen Suomeen viivästyy.* Luettu: 27.4.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008994739.html>.

Helsingin Sanomat. 13.8.2022. *Suomeen tulee ensi viikolla yli 1 400 apinarokkorokotetta osana EU:n rokotushjelmaa.* Luettu: 20.1.2024. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009002328.html>.

Helsingin Sanomat. 16.8.2022. *WHO pyysi yleisöltä ehdotuksia apinarokkoviruksen uudeksi nimeksi.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000009008587.html>.

Helsingin Sanomat. 17.8.2022. *WHO kertoo uusimmat tiedot apinarokosta, Suomi saanut 1 400 rokotetta tautia vastaan.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009010612.html>.

Helsingin Sanomat. 18.8.2022. *Apinarokko on tarttunut ensimmäistä kertaa ihmisestä koiraan – Tartunta kotieläimeen ei herätä vielä huolia mutaatiosta.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009011523.html>.

Helsingin Sanomat. 30.8.2022. *WHO kertoi Euroopan apinarokkotilanteesta.* Luettu: 27.1.2024. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009036186.html>.

Yle Uutiset

Yle Uutiset. 20.5.2022. *Harvinainen apinarokko leviää Euroopassa – lue, mistä taudissa on kyse ja miksi se tarttuu juuri nyt.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12454556>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Yle Uutiset. 23.5.2022. *Apinarokosta ei tule toista koronaa – isorokkorokote tepsii ja Suomellakin on sitä varastossa.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12457156>.

Yle Uutiset. 24.5.2022a. *Apinarokko ei huolestuta sairaanhoitopiirejä – johtajaylilääkäri: "Se ei leviä lainkaan samalla tavalla kuin korona".* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12459782>.

Yle Uutiset. 24.5.2022b. *Tutkijat ennustivat jo viime vuonna apinarokon leviämisen, ja samalla he havaitsivat vakavan puutteen.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12457949>.

Yle Uutiset. 25.5.2022a. *Suomessa on todennäköisesti todettu ensimmäinen apinarokkotartunta – HUSin Järvinen: "Riski taudin leviämiseen on hirvittävän pieni".* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12460738>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Yle Uutiset. 25.5.2022b. *Johtajaylilääkäri: Pirkanmaalla valmistellaan toimenpiteitä apinarokon diagnosoimiseksi.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12461014>.

Yle Uutiset. 25.5.2022c. *Apinarokkoon varaudutaan myös Keski-Suomessa – ensimmäinen tapaus ehkä Uudellamaalla.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12461070>.

Yle Uutiset. 27.5.2022a. *HUSin Asko Järvinen apinarokosta: Tauti ei vertaudu koronaan tai vastaaviin vakaviin pandemioihin.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12463118>.

Yle Uutiset. 27.5.2022b. *Suomen ensimmäinen apinarokkotapaus varmistui – potilas on kotihoidossa suhteellisen hyvässä kunnossa.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12462910>.

Yle Uutiset. 30.5.2022. *Kanta-Hämeen keskussairaala pitää apinarokon epäilykynnystä matalalla, vaikka suuret tapausmäärät ovatkin epätodennäköisiä.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12464032>.

Yle Uutiset. 31.5.2022. *WHO: Vielä ei ole huolta, että apinarokko olisi kehittymässä pandemiaksi.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12467637>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Yle Uutiset. 1.6.2022. *Suomessa on todettu todennäköisesti toinen apinarokkotartunta.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12470953>.

Yle Uutiset. 2.6.2022. *Suomen toinen apinarokkotartunta on vahvistunut, kertoo HUS.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12472218>.

Yle Uutiset. 7.6.2022. *Apinarokkoon liittyviä valheellisia väitteitä leviää verkossa – osa liittyy tiiviisti koronapandemiaan.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12480893>.

Yle Uutiset. 9.6.2022. *Kolmas apinarokkotartunta Suomessa on varmistunut.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12484361>.

Yle Uutiset. 13.6.2022. *Turun yliopistollisella keskussairaалalla valmius aloittaa apinarokkotestit lähiaikoina.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12490350>.

Yle Uutiset. 23.6.2022. *WHO miettii apinarokon julistamista kansanterveydelliseksi uhaksi – kysimme asiantuntijalta, mitä siitä seuraisi.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12505976>.

Yle Uutiset. 26.6.2022. *WHO:n lausunto: Apinarokko ei tällä hetkellä ole kansainvälinen kansanterveysuhka.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12510945>.

Yle Uutiset. 4.7.2022. *Pohjois-Karjalassa on varmistettu apinarokkotapaus – työikäinen potilas sairastaa kotona.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12522172>.

Yle Uutiset. 15.7.2022. *Apinarokko levinnyt jo yli 60 maahan – WHO pohtii uudestaan taudin julistamista kansainväliseksi kansanterveysuhaksi.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12537643>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Yle Uutiset. 23.7.2022. *WHO julisti apinarokon maailmanlaajuiseksi terveysuhaksi.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12548500>.

Yle Uutiset. 25.7.2022a. *Suomeen tulee pian noin tuhat annosta apinarokkorokotetta – vain harva voi saada.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12549937>.

Yle Uutiset. 25.7.2022b. *Apinarokosta on muodostunut uudenlainen seksitauti, sanoo HUSin Asko Järvinen – tätä tarkoittaa WHO:n linjaus terveysuhasta.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12549321>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Yle Uutiset. 26.7.2022. *Onko apinarokko sittenkään vain seksitauti? Esitimme tämän ja kahdeksan muuta kysymystä virologille.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12551225>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan useita kertoja miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Yle Uutiset. 27.7.2022. *Apinarokon leviäminen laajemmalle väestöön aiheuttaa huolta maailmalla – moni maa varautuu jo rokottamalla kansalaisiaan.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12553388>.

Pääsubjektijuttu: Jutun toisen puoliskon pääsubjektina ovat seksuaalivähemmistöt.

Yle Uutiset. 28.7.2022. *Apinarokko ei ole levinnyt vielä pohjalaismaakuntiin.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12554504>.

Yle Uutiset. 30.7.2022. *Euroopan ensimmäiset apinarokkoon liittyvät kuolemat Espanjassa – HUSin Lasse Lehtonen: Rokotuksen kohdentamista on syytä miettiä.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12557250>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Yle Uutiset. 10.8.2022. *Suomeen ei ole vielä tullut yhtään apinarokkorokotetta – THL: Saatavuus on ainakin alkuvaiheessa rajallinen.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12570057>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan homo- ja biseksuaalit miehet sekä miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Yle Uutiset. 16.8.2022. *Janne sairasti apinarokon ja valehteli, miksi ei päässyt töihin – Seta: Puhe "homojen taudista" lisää syrjintää.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12574844>.
Pääsubjektijuttu: Seksuaalivähemmistöt ovat jutun pääsubjekti.

Yle Uutiset. 27.8.2022. *Todetut apinarokkotartunnat kääntyivät laskuun – WHO:n mukaan käänne saat-taa olla tapahtunut.* Luettu: 28.1.2024. <https://yle.fi/a/3-12595684>.

MTV Uutiset

MTV Uutiset. 19.5.2022a. *Erittäin harvinainen apinarokko rantautui Ruotsiin – uuden havainnon alkuperää ei tiedetä.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/erittain-harvinainen-apinarokko-rantautui-ruotsiin-uuden-havainnon-alkuperaa-ei-tiedeta/8430914#gs.3v7tu3>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 19.5.2022b. *THL: Harvinainen apinarokko voi levitä myös Suomeen – Euroopassa havaittu jo kymmeniä tapauksia.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/thl-harvinainen-apinarokko-voi-levita-myos-suomeen-euroopassa-havaittu-jo-kymmenia-tapauksia/8431388#gs.3v7tu0>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan homo- ja biseksuaalit miehet sekä miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 20.5.2022a. *Ruotsi julisti apinarokon yleisvaaralliseksi taudiksi – WHO järjesti tänään hätäkokouksen viruksen leviämisestä.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/ruotsi-julisti-apinaruton-yleisvaaralliseksi-taudiksi-who-pitaa-hatakokouksen-tanaan-viruksen-leviamisesta/8432348#gs.3v51sw>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 20.5.2022b. *Belgian apinarokkotapaukset yhdistetty fetissifestivaaleihin, kertovat tapahtuman järjestäjät.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/belgian-apinarokkotapaukset-yhdistetty-fetissifestivaaleihin-kertovat-tapahtuman-jarjestajat/8432668#gs.3v519l>.
Pääsubjektijuttu: Juttu käsittelee Darklands -festivaalia, joka on suunnattu seksuaalivähemmistöille. Samalla jutussa mainitaan, että apinarokko tarttuu homo- ja biseksuaalien miesten sekä miesten, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa keskuudessa.

MTV Uutiset. 21.5.2022a. *Madridissa suljettiin sauna apinarokkotartuntojen takia.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/madridissa-suljettiin-sauna-apinarokkotartuntojen-takia/8432686#gs.3v7tza>.
Pääsubjektijuttu: Jutun pääsubjektina seksuaalivähemmistöjen käyttämä Paraiso-sauna ja Darklands-festivaali. Vähemmistöihin ei kuitenkaan viitata suoraan muuten kuin viimeisessä virkkeessä.

MTV Uutiset. 21.5.2022c. *On hyvin mahdollista, että apinarokkoa tulee ilmaantumaan myös Suomessa – "Ei koronaviruksen kaltaista pandemiaa".* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/on-hyvin-mahdollista-etta-apinarokkoa-tulee-ilmaantumaan-myos-suomessa-ei-ole-tulossa-koronaviruksen-kaltaista-pandemiaa/8432978#gs.3v5e1j>.

MTV Uutiset. 22.5.2022. *Apinarokkooalto levinnyt uusiin maihin Euroopassa, Belgia ottaa käyttöön 3 viikon karanteenin – lue lista varmistetuista maista.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/apinarokkooalto-levinnyt-uusiin-maihin-euroopassa-belgia-ottaa-kayttoon-3-viikon-karanteenin-lue-lista-varmistetuista-maista/8433650#gs.3v5url>.

MTV Uutiset. 24.5.2022a. *Apinarokkoa on nyt ainakin 20 maassa Afrikan ulkopuolella – lähes kaikki tartuntatapaukset suhteellisen lieviä.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/apinarokkoa-on-nyt-ainakin-20-maassa-afrikan-ulkopuolella-lahes-kaikki-tartuntatapaukset-suhteellisen-lievia/8436102#gs.3v5dsu>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan homo- ja biseksuaalit sekä miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 24.5.2022b. *Millainen tauti on apinarokko? Tartunnan voi saada lakanoista – oireet saattavat hämätä.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/millainen-tauti-on-apinarokko-tartunnan-voi-saada-lakanoista-oireet-saattavat-hamata/8434242#gs.3v5e79>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 25.5.2022a. *HUS: Suomessa todennäköisesti todettu ensimmäinen apinarokkotartunta.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/hus-suomessa-todennakoisesti-todettu-ensimmainen-apinarokkotartunta/8436564#gs.3v5dwq>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 25.5.2022b. *Miksi apinarokko on noussut maailmanlaajukseksi uutiseksi? Tarttumatapa kiinnitti huomion: "Pandemian jälkeen tällaiset asiat kiinnostavat paljon".* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/miksi-apinarokko-on-noussut-maailmanlaajukseksi-uutiseksi-tarttumatapa-kiinnitti-huomion-pandemian-jalkeen-tallaiset-asiat-kiinnostavat-paljon/8437036#gs.3v5ef6>.

MTV Uutiset. 25.5.2022c. *Suomessa hyvin todennäköisesti ensimmäinen apinarokkotapaus – HUSin Asko Järvinen perustelee, miksei tauti aiheuta Suomeen laajempaa riskiä.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomessa-hyvin-todennakoisesti-ensimmainen-apinarokkotapaus-husin-asko-jarvinen-perustelee-miksei-tauti-aiheuta-suomeen-laajempaa-riskia/8436664#gs.3v5eaa>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 27.5.2022. *Suomen ensimmäinen apinarokkotapaus on varmistunut – Husin mukaan potilas on toipumassa.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomen-ensimmainen-apinarokkotapaus-on-varmistunut/8438508#gs.3v5eu5>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 28.5.2022. *Asiantuntijat varoittavat apinarokon leviämisestä lemmikkeihin: Riskinä infektiokierre villieläimiin ja ihmiseen.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/asiantuntijat-varoittavat-apinarokon-leviamisesta-lemmikkeihin-riskina-infektiokierre-villielaimiin-ja-ihmiseen/8439302#gs.3v5eyl>.

MTV Uutiset. 31.5.2022. *WHO: Vielä ei ole huolta, että apinarokko olisi kehittymässä pandemiaksi.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/who-viela-ei-ole-huolta-etta-apinarokko-olisi-kehittymassa-pandemiaksi/8441320#gs.3v5f71>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 1.6.2022. *Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä toinen todennäköinen apinarokkotartunta.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/helsingin-ja-uudenmaan-sairaanhoitopiirissa-todettu-toinen-todennakoinen-apinarokkotartunta/8442686#gs.3v6966>.

MTV Uutiset. 2.6.2022. *Miksi apinarokko leviää juuri miesten välisessä seksissä? Infektiolääkäri kertoo, mitä kaikkien pitäisi nyt muistaa.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/miksi-apinarokko-leviaa-juuri-miesten-valisessa-seksissa-infektiolaakari-kertoo-mita-kaikkien-pitaisi-nyt-muistaa/8443424#gs.3v9glq>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan useita kertoja miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa. Vähemmistöt eivät nouse kuitenkaan yhdeksi jutun pääsubjekteista.

MTV Uutiset. 5.6.2022. *WHO: 780 apinarokkotapausta maissa, joissa sitä ei yleensä esiinny.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/who-780-apinarokkotapausta-maissa-joissa-sita-ei-yleensa-esiinny/8445122#gs.3v9gma>.

MTV Uutiset. 6.6.2022. *Apinarokko voi jäädä kiertämään seksitautina – "Merkittävä kysymys on, tuleeko Suomeen enemmän kuin yksittäistapauksia".* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/apinarokko-voi-jaada-kiertamaan-seksitautina-merkittava-kysymys-on-tuleeko-suomeen-enemman-kuin-yksittaistapauksia/8445744#gs.3v9gox>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 7.6.2022. *Voiko apinarokosta tulla kansantauti Suomessa? Infektiolääkäri Asko Järvinen vastaa.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/voiko-apinarokosta-tulla-kansantauti-suomessa-infektiolilaakari-asko-jarvinen-vastaa/8445868#gs.3v9gqz>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 9.6.2022a. *Suomessa todettu kolmas apinarokkotartunta.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/demokraatti-suomessa-todettu-kolmas-apinarokkotartunta/8447826#gs.3v9h3y>.

MTV Uutiset. 9.6.2022b. *Salaliittoteoreetikot ovat löytäneet apinarokon – tässä 4 väitettä: Mukana niin AstraZeneca kuin Wuhankin.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/salaliittoteoreetikot-ovat-loytaneet-apinarokon-tassa-4-vaitetta-mukana-niin-astrazeneca-kuin-wuhankin/8447452#gs.3v9pdp>.

MTV Uutiset. 14.6.2022. *WHO pitää ensi viikolla hätäkokoituksen apinarokon leviämisen takia.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/salaliittoteoreetikot-ovat-loytaneet-apinarokon-tassa-4-vaitetta-mukana-niin-astrazeneca-kuin-wuhankin/8447452#gs.3v9pdp>.

MTV Uutiset. 15.6.2022a. *Apinarokon DNA:ta löytyi siemennesteestä.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/apinarokon-dna-ta-loytyi-siemennesteesta/8451908#gs.3v9hdn>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 15.6.2022b. *WHO tiedotti apinarokosta Euroopassa – massarokotukset eivät tarpeellisia, virus tarttuu lähikontaktissa seksin välityksellä ja pisaratartuntana.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/live-klo-12-who-kertoo-apinarokkotilanteesta-euroopassa-mtv-seuraa/8451972#gs.3v9h9n>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa. Jutussa on myös mainittu Pride-yhteisöt.

MTV Uutiset. 18.6.2022. *WHO järjestää ensi viikolla hätäkokoituksen apinarokosta – maita ei eritellä taudin suhteen enää endeemisiin ja ei-endeemisiin.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/who-jarjestaa-ensi-viikolla-hatakokoituksen-apinarokosta-maita-ei-eritella-taudin-suhteen-ena-endeemisiin-ja-ei-endeemisiin/8454124#gs.3v9uib>.

MTV Uutiset. 26.6.2022. *WHO: Apinarokko ei tällä hetkellä ole kansainvälinen kansanterveysuhka: "Moni asia on vielä epäselvä ja aineistossa on aukkoja".* Luettu: 28.1.2024.

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/who-apinarokko-ei-talla-hetkella-ole-kansainvalinen-kansanterveysuhka-moni-asia-on-viela-epaselva-ja-aineistossa-on-aukkoja/8458222#gs.3v9u7r>.

MTV Uutiset. 30.6.2022. *Apinarokko lisätään Suomessa valvottaviin tartuntatauteihin – tartuntoja todettu viisi*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/apinarokko-lisataan-suomessa-valvottaviin-tartuntatauteihin-tartuntoja-todettu-viisi/8461090#gs.3v9v8h>.

MTV Uutiset. 4.7.2022. *Suomessa on todettu yhteensä kymmenen apinarokkotartuntaa – määrä tuplaantunut viime päivinä*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomessa-on-todettu-yhteensa-kymmenen-apinarokkotartuntaa-maara-tuplaantunut-viime-paivina/8463224#gs.3vd9gg>.

MTV Uutiset. 8.7.2022. *THL: Apinarokko tarttunut nyt myös Suomessa – uusia tapauksia 3, tartuntoja yhteensä 13*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/thl-apinarokko-tarttunut-nyt-myos-suomessa-uusia-tapauksia-3-tartuntoja-yhteensa-13/8465980>.

MTV Uutiset. 14.7.2022. *WHO kutsuu toistamiseen koolle hätäkokouksen apinarokon leviämisen takia*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/who-kutsuu-toistamiseen-koolle-hatakokouksen-apinarokon-leviamisen-takia/8469588#gs.3vda0a>.

MTV Uutiset. 17.7.2022. *USA:n tartuntatautiasiantuntija Fauci huolestui apinarokosta – "Raportoitujen tapausten määrä on vain jäävuoren huippu"*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/usa-n-tartuntatautiasiantuntija-fauci-huolestui-apinarokosta-raportoitujen-tapausten-maara-on-vain-jaavuoren-huippu/8471148#gs.3vd9wo>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 20.7.2022. *WHO: Apinarokkoon sairastunut 14 000 ihmistä eri puolilla maailmaa – Afrikassa viisi kuollutta*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/who-apinarokkoon-sairastunut-14-000-ihmistä-eri-puolilla-maailmaa-afrikassa-viisi-kuollutta/8473918>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 22.7.2022. *Euroopan lääkevirasto suosittelee apinarokkoon isorokkorokotetta*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/euroopan-laakevirasto-suosittelee-apinarokkoon-isorokkorokotetta/8475114#gs.3vdaq1>.

MTV Uutiset. 23.7.2022. *WHO julisti apinarokon kansainväliseksi kansanterveysuhaksi*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/who-on-julistanut-apinarokon-kansainvaliseksi-kansanterveysuhaksi/8475530#gs.3vdcai>.

MTV Uutiset. 27.7.2022. *Apinarokkoon sairastunut Matt kertoo, millainen tauti on: "Ette halua tätä"*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/apinarokkoon-sairastunut-matt-kertoo-millainen-tauti-on-ette-halua-tata/8477408#gs.3vdaor>.

Pääsubjektijuttu: Jutun aiheena apinarokkoon sairastunut mies. Sairastuneen seksuaaliseen suuntautumiseen ei tehdä suoraa viittautusta, mutta jutussa tehdään vertauksia HI-virukseen ja aidsiin.

MTV Uutiset. 30.7.2022. *Kansainvälinen terveysuhka: Espanjassa raportoitu toinen apinarokkoon liittyvä kuolema*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/kansainvalinen-terveysuhka-espanjassa-apinarokkoon-liittyva-kuolema/8479308>.

MTV Uutiset. 31.7.2022. *New Yorkin kaupunki julisti kansanterveydellisen hätätilan apinarokon takia*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/new-yorkin-kaupunki-julisti-kansanterveydellisen-hatatil-an-apinarokon-takia/8479730#gs.3vdbow>.

MTV Uutiset. 2.8.2022. *Suomeen tuodaan apinarokkorokotteita – HUS kertoo, kenelle niitä jaetaan ensimmäisenä: "Kohdennetaan altistuneille"*. Luettu: 28.1.2024.

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomeen-tuodaan-apinarokkorokotteita-hus-kertoo-kenelle-niita-jaetaan-ensimmaisena-kohdennetaan-altistuneille/8481064#gs.3vewbq>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

MTV Uutiset. 4.8.2022. *Apinarokko julistettiin kansanterveydelliseksi hätätilanteeksi Yhdysvalloissa*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/apinarokko-julistettiin-kansanterveydelliseksi-hata-tilanteeksi-yhdysvalloissa/8482448#gs.3vewyn>.

MTV Uutiset. 10.8.2022. *USU: Apinarokkorokotteet saapuvat Suomeen arvioitua myöhemmin*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/usu-apinarokkorokotteet-saapuvat-suomeen-arvioitua-myohemmin/8485232#gs.3vewsc>.

MTV Uutiset. 17.8.2022a. *Koira sai apinarokon omistajaltaan – tiettävästi ensimmäinen tapaus*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/koira-sai-apinarokon-omistajaltaan-tiettavasti-ensimmainen-tapaus/8489722#gs.3vexd4>.

MTV Uutiset. 17.8.2022b. *Apinarokkorokotteet saapuivat nyt Suomeen – THL linjaa suosituksen rokotettavista kohderyhmistä lähiaikoina*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/apinarokkorokotteet-saapuivat-nyt-suomeen-thl-linjaa-suositusten-rokotettavista-kohderyhmista-lahiaikoina/8489788#gs.3vex55>.

MTV Uutiset. 18.8.2022. *Miehen "auringonpolttama" muuttui mustaksi – seksitautitesti paljasti karmean totuuden*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/miehen-auringonpolttama-muuttui-mustaksi-seksitautitesti-paljasti-karmean-totuuden/8490282#gs.3vex6d>.

Pääsubjektijuttu: Juttu käsittelee apinarokkoon sairastunutta miestä. Sairastuneen seksuaaliseen suuntautumiseen ei viitata suoraan, mutta hänen kerrotaan olevan HI-positiivinen. Lisäksi jutussa kerrotaan, että apinarokko liittyy erityisesti miesten väliseen seksiin.

MTV Uutiset. 30.8.2022. *WHO: Apinarokko-epidemia hidastuu Euroopassa – näin taudista voidaan päästä kokonaan eroon*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/who-apinarokko-epidemia-hidastuu-euroopassa-nain-taudista-voidaan-paasta-kokonaan-eroon/8498428#gs.3vexly>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat

Ilta-Sanomat. 8.5.2022. *Britanniassa todettu harvinainen apinarokkotapaus*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008801311.html>.

Ilta-Sanomat. 19.5.2022a. *Harvinaisia apinarokkotapauksia havaittu ympäri Eurooppaa, Yhdysvalloissa ensimmäinen tapaus – tällainen tauti se on*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008827278.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan homo- ja biseksuaalit sekä miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 19.5.2022b. *Harvinainen apinarokko on levinnyt Eurooppaan*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008833070.html>.

Ilta-Sanomat. 20.5.2022a. *WHO: Apinarokkotartuntoja ihmisillä jo 11 maassa, jossa tautia ei tavallisesti ole*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008833070.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan homo- ja biseksuaalit sekä miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 20.5.2022b. *Madridissa suljettiin sauna ilmenneiden apinarokkotartuntojen takia, Belgian tautitapaukset yhdistetty fetissifestivaaleihin.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008833142.html>.

Pääsubjektijuttu: Juttu keskittyy Paraiso-saunaan ja Darklands-festivaaliin, jotka ovat suunnattu seksuaalivähemmistöille. Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa useita kertoja.

Ilta-Sanomat. 21.5.2022. *Harvinaista apinarokkoa havaittu nyt myös Ruotsissa – onko Suomessa syytä huoleen?* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-200008832335.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 22.5.2022a. *Yksi vahvistettu apinarokkotartunta Norjassa vierailleella ulkomaalaisella – WHO uskoo tautitapauksia ilmenevän maailmalla lisää.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008834341.html>.

Ilta-Sanomat. 22.5.2022b. *Biden maailmalla leviävästä apinarokosta: Jokaisen pitäisi olla huolissaan.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008834512.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 22.5.2022c. *Apinarokko jatkaa leviämistään: Uudet maat kertoneet sairastuneista.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008834816.html>.

Ilta-Sanomat. 22.5.2022d. *Venäjän media väittää apinarokon levinneen Suomeen – ”Venäjää eivät piiritä vain Naton tukikohdat”.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008835020.html>.

Ilta-Sanomat. 22.5.2022e. *Belgia asettaa apinarokkoon sairastuneet karanteeniin.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008835313.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan, että Antwerpenin festivaali oli suunnattu seksuaalivähemmistöille.

Ilta-Sanomat. 23.5.2022a. *Pääkirjoitus: Apinarokosta ei ole koronan kaltaiseksi vitsaukseksi – taudin leviämiseen on silti syytä varautua huolellisesti.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/paakirjoitus/art-200008836794.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 23.5.2022b. *Euroopan tautiviranomainen: Apinarokon laaja leviäminen epätodennäköistä.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008838055.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 24.5.2022a. *WHO: Ei akuuttia tarvetta rokotuksille apinarokkoa vastaan Afrikan ulkopuolella.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008838077.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 24.5.2022b. *Onko apinarokosta syytä huolestua? 9 kysymystä ja vastausta uudesta vitsauksesta.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-200008836408.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 24.5.2022c. *Lähtikö apinarokko leviämään kahdesta viruslingosta?* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-200008840691.html>.

Pääsubjektijuttu: Jutussa keskitytään siihen, millaisissa tapahtumissa apinarokko on lähtenyt leviämään. Seksuaalivähemmistöihin ei viitata muuten kuin ingressissä, mutta epäsuorat viittaukset ovat vahvoja läpi jutun.

Ilta-Sanomat. 25.5.2022a. *Hus: Suomessa todennäköisesti ensimmäinen apinarokkotartunta.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-200008841676.html>.

Ilta-Sanomat. 25.5.2022b. *Apinarokko saapui Suomeen – ylilääkäri vastaa polttaviin kysymyksiin*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008841693.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 25.5.2022c. *Ministeri Lindén: Apinarokko tuskin johtaa rajoituksiin – yksi piirre tartunnoissa ”pikkuisen huolestuttava”*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/politiikka/art-2000008843070.html>.

Ilta-Sanomat. 26.5.2022. *4 isoa syytä, miksi apinarokko ei voi olla uusi korona*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008843065.html>.

Ilta-Sanomat. 27.5.2022. *Suomen ensimmäinen apinarokkotapaus on varmistunut*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008845185.html>.

Ilta-Sanomat. 28.5.2022. *Asiantuntijat varoittavat: Apinarokon kanssa ei pidä toistaa korona-ajan virheitä*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008848726.html>.

Ilta-Sanomat. 29.5.2022. *Seppo Varjuksen kolumni: Apinarokko oli viikon sana – näin taudit rankaisevat ihmiskuntaa*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008841390.html>.

Viittausjuttu: Jutussa viitataan epäsuorasti seksuaalivähemmistöihin tekemällä rinnastus apinarokon ja aidsin aiheuttaman stigman välille.

Ilta-Sanomat. 31.5.2022. *WHO: Vielä ei ole huolta, että apinarokko olisi kehitymässä pandemiaksi*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008853306.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan seksuaalivähemmistöt sekä miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 1.6.2022. *Husissa todettu toinen todennäköinen apinarokkotartunta*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008857770.html>.

Ilta-Sanomat. 2.6.2022. *WHO varoittaa apinarokon ”nopeasta leviämisestä”*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008859657.html>.

Ilta-Sanomat. 5.6.2022. *WHO: Maailmalla todettu 780 varmistettua apinarokkotapausta maissa, joissa sitä ei yleensä esiinny*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008865889.html>.

Ilta-Sanomat. 9.6.2022. *Suomessa todettu kolmas apinarokkotartunta*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008875130.html>.

Ilta-Sanomat. 14.6.2022. *WHO hätäkokoukseen apinarokon leviämisen takia – ”Epätavallista ja huolestuttavaa”*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008885929.html>.

Ilta-Sanomat. 15.6.2022. *WHO: Apinarokossa yksi huolestuttava piirre – Louis, 29, soitti lääkärille huomattuaan jotain ”inhottavaa”*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008888583.html>.

Pääsubjektijuttu: Yhtenä jutun pääsubjekteista on apinarokkoon sairastunut mies, jonka seksuaalinen suuntautuminen kerrotaan selkeästi.

Ilta-Sanomat. 21.6.2022. *Suomessa todettu neljäs apinarokkotartunta*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008899891.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 23.6.2022. *WHO harkitsee apinarokon ”syrjivän ja leimaavan” nimen vaihtamista*. Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008905869.html>.

Ilta-Sanomat. 24.6.2022. *WHO kertoo tänään, luokitellaanko apinarokko globaaliksi kansanterveysuhaksi.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008906271.html>.

Ilta-Sanomat. 4.7.2022. *THL: Suomessa todettu yhteensä 10 apinarokkotartuntaa.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008924165.html>.

Ilta-Sanomat. 8.7.2022. *THL: Suomessa kolme uutta apinarokkotapausta.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008933525.html>.

Ilta-Sanomat. 22.7.2022. *Euroopan lääkevirasto suosittelee isorokkorokotteen käyttöä apinarokkoon.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008961607.html>.

Ilta-Sanomat. 23.7.2022. *WHO julisti apinarokon kansainväliseksi kansanterveysuhaksi.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008963114.html>.

Ilta-Sanomat. 24.7.2022. *Kahdella lapsella todettu apinarokkotartunta Yhdysvalloissa.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008963546.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 27.7.2022. *WHO julisti apinarokon maailmanlaajuisesti uhaksi – Suomessa rokotukset aiotaan kohdistaa kolmeen ryhmään.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008967643.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 28.7.2022. *Jo yli 18 000 apinarokkotapausta – WHO kehottaa miehiä vähentämään uusien seksikumppaneidensa määrää.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008970878.html>.

Pääsubjektijuttu: Yksi jutun pääsubjekteista ovat miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 30.7.2022a. *Ensimmäinen apinarokkokuolema raportoitu Euroopassa.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008975489.html>.

Ilta-Sanomat. 30.7.2022b. *Toinen apinarokkoon liittyvä kuolema raportoitu Espanjassa.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008976115.html>.

Ilta-Sanomat. 31.7.2022. *CNN: New Yorkin kaupunki julisti kansanterveydellisen hätätilan apinarokon takia.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008976546.html>.

Ilta-Sanomat. 4.8.2022a. *Yhdysvallat julisti kansanterveydellisen hätätilanteen apinarokosta.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000008986105.html>.

Ilta-Sanomat. 4.8.2022b. *Suomessa on todettu 22 apinarokkotartuntaa.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008985429.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan, että apinarokon leviäminen laajemmin väestöön on pieni, koska valtaosa tartunnoista on saatu seksissä. Suoraa viittausta seksuaalivähemmistöihin ei tehdä.

Ilta-Sanomat. 10.8.2022. *Uutissuomalainen: apinarokkorokotteen saaminen Suomeen viivästyy.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008994710.html>.

Ilta-Sanomat. 30.8.2022. *WHO: Apinarokko-epidemia hidastuu Euroopassa – lisätoimia tarvitaan taudin eliminoimiseksi.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000009037480.html>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-Sanomat. 31.8.2022. *WHO: Maailmassa todettu yli 50 000 apinarokkotapausta.* Luettu: 28.1.2024. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000009040486.html>.

Iltalehti

Iltalehti. 19.5.2022a. *Apinarokko leviää useassa Euroopan maassa – Yhdysvalloissa vahvistettu ensimmäinen tartuntatapaus.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/c0bcd109-7bcc-401d-8394-9dbc5615d9b7>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan homo- ja biseksuaalit sekä miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Iltalehti. 19.5.2022b. *Apinarokko levisi Ruotsiin - tällaiset ovat oireet.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/15e88eec-0f68-487a-99a3-368a9828ff26>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan homo- ja biseksuaalit.

Iltalehti. 20.5.2022. *Tältä Euroopassa leviävä apinarokko näyttää – THL seuraa tilannetta Suomessa.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/a303af67-5237-478e-a0b9-f2c0415ef027>.

Iltalehti. 23.5.2022a. *Belgia teki järeän päätöksen: apinarokkoon sairastuneet määrätään kolmeksi viikoksi karanteeniin.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/c902e04e-3d52-4dc6-a5ff-f45fc95b859a>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan, että Darklands-festivaali on suunnattu seksuaalivähemmistöille.

Iltalehti. 23.5.2022b. *Apinarokko tuli Suomeen – ”Nyt tarvitaan tervettä maalaisjärkeä”.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/terveysuutiset/a/4cba30ea-7149-4aac-874b-8f6647ecb7ed>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Iltalehti. 23.5.2022c. *Apinarokko aiheuttaa outoja oireita: 10 tärkeää faktaa taudista.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/terveysuutiset/a/f599d86d-1f3c-40a7-8f3a-21fbd2517021>.

Viittausjuttu: Jutussa on useita mainintoja miehistä, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Iltalehti. 25.5.2022. *Suomessa todettu ”hyvin todennäköisesti” ensimmäinen apinarokkotartunta.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/b9c986b0-fca5-4521-8d63-5c7c5c1b34a8>.

Iltalehti. 26.5.2022b. *Pääkirjoitus: Apinarokosta ei onneksi ole tulossa toista koronaa.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/paakirjoitus/a/d4fcd1c0-35a8-44bb-893d-3e43216a4b0d>.

Iltalehti. 27.5.2022. *Varmistus: Suomessa on todettu ensimmäinen apinarokkotartunta.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/bff2dadd-298f-4b81-9277-c357d608ea8d>.

Iltalehti. 30.5.2022. *Uutta tietoa apinarokosta: riski levitä lemmikkeihin.* Luettu: 29.1.2024.

<https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/1ab149ac-b7b4-426d-b178-8a10ae1bc4f9>.

Viittausjuttu: Maininta, että tavallisten ihmisten ei tarvitse pelätä apinarokkoa. Seksuaalivähemmistöihin ei viitata suoraan.

Iltalehti. 1.6.2022. *Suomessa todettu toinen apinarokkotartunta – jälleen Husissa.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/f4e09267-8f66-4541-aba6-ce36062b4928>.

Iltalehti. 3.6.2022. *Apinarokko on levinnyt jo kymmenissä maissa – WHO yrittää pysäyttää huolestuttavan kehityksen.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/ff5d2a0d-7bd1-48bd-be10-ec5cc751297>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten tai transtaustaisten ihmisten kanssa.

Iltalehti. 8.6.2022. *Salaliittoteoriakoneisto sylkee apinarokkonalheita jo täyttää häkää – nämä 3 väitettä eivät pidä paikkansa.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/37745fb3-3f7a-4185-ae2a-907e0fcf0201>.

Iltalehti. 14.6.2022. *EU aikoo ostaa 110 000 apinarokolta suojaavaa rokotetta.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/f507e751-a3e9-41ca-ab42-ef0fff12fea6>.

Iltalehti. 15.6.2022. *WHO: Apinarokossa huolestuttava piirre – ”Tauti koskee kaikkia”.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/terveysuutiset/a/c4adcdf6-a118-4aab-a15e-38aaaa2b4f2f>.
Pääsubjektijuttu: Jutussa käsitellään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kokemaa syrjintää apinarokosta.

Iltalehti. 23.6.2022. *Apinarokko voi saada pian uuden nimen.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/e7c51bc9-3739-4a82-bb8b-1486c68dedde>.

Iltalehti. 8.7.2022. *THL: Suomessa kolme uutta apinarokkotapausta – levinnyt myös kotimaassa.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/93b5ba13-9847-4c1d-952b-52dcb05e994e>.

Iltalehti. 15.7.2022. *WHO järjestää uuden hätäkokouksen apinarokosta – levinnyt jo yli 60 maahan.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/1e1a9876-678d-4bb5-9765-91e7eef692b2>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan useita kertoja miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Iltalehti. 23.7.2022. *WHO julisti apinarokon kansainväliseksi terveysuhaksi – matkustusrajoituksia suositellaan oireileville.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/8f1e1689-f631-4c46-91b1-f8869d9fd44d>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Iltalehti. 25.7.2022. *THL:n Salminen ja Nohynek: Tätä WHO:n apinarokkojulistus tarkoittaa.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/4cf662d7-b498-4a6c-95a7-9568e151548c>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Iltalehti. 27.7.2022. *Japanissa ensimmäinen varmistettu apinarokkotartunta – WHO: ”Potentiaali kansainväliselle leviämiselle on todellinen.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/7d8b11f4-59fb-4a8c-9cb6-fc75be03adec>.

Iltalehti. 28.7.2022. *Tällainen on apinarokkorokote, jonka suomalaiset saavat.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/terveysuutiset/a/3dc8dd46-6413-43e9-a740-63216bbc617d>.

Iltalehti. 30.7.2022. *Apinarokko vaatinut ensimmäiset kuolonuhrit Euroopassa.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/67471580-bbea-4913-a8d1-b70a0fee18d6>.

Iltalehti. 1.8.2022a. *Mies kertoi matkasuunnitelmista – Husin lääkäri varoitti apinarokosta: ”Homomiesten ei pitäisi lähteä Berliiniin juhlimaan”.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/0c37855f-8761-4508-b9b8-0d1d07b344d0>.
Pääsubjektijuttu: Juttu käsittelee apinarokkoa erityisesti seksuaalivähemmistöjen näkökulmasta.

Iltalehti. 1.8.2022b. *Suomessa 21 apinarokkotapausta – näin sairaanhoitopiirit varautuvat.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/59717ea7-73e1-4b00-a1cf-be6973b4c11b>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan useita kertoja miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Iltalehti. 4.8.2022. *Lehti: Tietynlainen ihottuma voi ollakin apinarokkoa – muistuttaa yleisen virustaudin oireita.* Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/terveysuutiset/a/188a10b8-20c0-48fa-add1-302a6e297962>.
Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-lehti. 5.8.2022a. *USA on julistanut apinorokon kansalliseksi terveysuhaksi*. Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/36f439ae-0664-4bd4-96d3-367f2a4bbc37>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-lehti. 5.8.2022b. *Loukkaako apinorokko-nimi? Enää se ei kelpaisi uuden taudin nimeksi*. Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/terveysuutiset/a/da113f4e-490c-49ff-af74-091f58bcfeb2>.

Ilta-lehti. 5.8.2022c. *”Tätä tautia ei halua kukaan” – amerikkalaismies julkaisi varoittavan videon apinorokon oireistaan*. Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/iltvuutiset/a/e91a6890-e980-4881-a0e8-8b5a14596536>.

Pääsubjektijuttu: Jutun pääsubjekti on apinorokkoon sairastunut aikuisviihdetähti. Sairastuneen seksuaaliseen suuntautumiseen ei viitata suoraan, mutta lyhyellä Google-haulla voi selvittää, että kyseinen henkilö on esiintynyt miesten välistä seksiä sisältävässä aikuisviihteessä.

Ilta-lehti. 16.8.2022. *Omistajalla oli apinorokko, sitten sairastui vinttikoiira*. Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/terveysuutiset/a/ea0076b4-737c-484d-bb64-ba8da6780de8>.

Viittausjuttu: Jutussa mainitaan miehet, jotka harrastavat seksiä miesten kanssa.

Ilta-lehti. 17.8.2022. *Erä apinorokkorokotteita saapui Suomeen*. Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/846bd84f-c927-4583-b3ce-852f443f2465>.

Ilta-lehti. 26.8.2022. *Italialaismies sairastui samanaikaisesti apinorokkoon, koronaan ja HI-virukseen*. Luettu: 29.1.2024. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/e697860c-0a4d-4eb7-ba06-a72f3d65b5e6>.

Pääsubjektijuttu: Jutun pääsubjektina mies, joka sairastui apinorokkoon. Jutussa ei viitata suoraan henkilön seksuaaliseen suuntautumiseen, mutta hänellä kerrottiin olevan myös Hiv-tartunta.

LIITE 2: LAADULLISEN SISÄLLÖNANALYYSIN AINEISTO

Tässä liitteessä on taulukoitu kaikki aineiston laadulliseen sisällönanalyyysiin mukaan otetut viittaus- ja pääsubjektijutut. Taulukoinnin tavoitteena on poistaa eri medioiden välillä olevat päällekkäisyydet, jotka johtuvat esimerkiksi samojen STT:n julkaisemien juttujen käytöstä. Kun päällekkäisyydet on poistettu, on laadullisen sisällönanalyysin kokoyhteensä 77 juttua (13 pääsubjektijuttua ja 64 viittausjuttua).

Taulukon ensimmäiseen sarakkeeseen on merkitty jutun ensisijainen lähdeviite. Tähän ensisijaiseen lähdeviitteeseen viitataan laadullisessa sisällönanalyysissa, vaikka juttu olisi julkaistu useammassa mediassa. Toisessa sarakkeessa kerrotaan, onko juttu pääsubjekti vai viittausjuttu. Kolmannessa sarakkeessa kerrotaan, onko juttu julkaistu muissa medioissa. Jos juttu on julkaistu toisessa mediassa, se mainitaan tässä sarakkeessa, eikä juttua ole lisätty toiseen kertaan taulukkoon. Taulukossa ei ole eritelty, onko juttu median itse tekemä, vai onko se STT:ltä. Kaikkien aineiston juttujen tarkemat lähdeviitteet, mukaan lukien juttujen otsikot ja linkit, löytyvät liitteestä 1.

Ensisijainen lähdeviite	Jutun kategoria	Onko julkaistu muissa tutkimukseen valituissa medioissa:
Helsingin Sanomat 27.5.2022c.	Pääsubjektijuttu	Ei
Helsingin Sanomat 28.7.2022.	Pääsubjektijuttu	Kyllä: Ilta-Sanomat 28.7.2022.
Yle Uutiset 27.7.2022.	Pääsubjektijuttu	Ei
Yle Uutiset 16.8.2022.	Pääsubjektijuttu	Ei
MTV Uutiset 27.7.2022.	Pääsubjektijuttu	Ei
MTV Uutiset 18.8.2022.	Pääsubjektijuttu	Ei
Ilta-Sanomat 20.5.2022b.	Pääsubjektijuttu	Kyllä: MTV Uutiset 20.5.2022b. ja MTV Uutiset 21.5.2022a.
Ilta-Sanomat 24.5.2022c.	Pääsubjektijuttu	Ei
Ilta-Sanomat 15.6.2022.	Pääsubjektijuttu	Ei

Ilta-lehti 15.6.2022.	Pääsubjektijuttu	Ei
Ilta-lehti 1.8.2022a.	Pääsubjektijuttu	Ei
Ilta-lehti 5.8.2022c.	Pääsubjektijuttu	Ei
Ilta-lehti 26.8.2022.	Pääsubjektijuttu	Ei
Helsingin Sanomat 19.5.2022a.	Viittausjuttu	Kyllä: Ilta-Sanomat 19.5.2022a.
Helsingin Sanomat 19.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 23.5.2022.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 24.5.2022a.	Viittausjuttu	Kyllä: Ilta-Sanomat 24.5.2022a.
Helsingin Sanomat 24.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 25.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 25.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 25.5.2022f.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 25.5.2022g.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 31.5.2022.	Viittausjuttu	Kyllä: Yle Uutiset 31.5.2022., MTV Uutiset 31.5.2022. ja Ilta-Sanomat 31.5.2022.
Helsingin Sanomat 21.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 30.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Helsingin Sanomat 5.8.2022.	Viittausjuttu	Ei
Yle Uutiset 20.5.2022.	Viittausjuttu	Ei
Yle Uutiset 25.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
Yle Uutiset 15.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Yle Uutiset 25.7.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Yle Uutiset 26.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Yle Uutiset 30.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Yle Uutiset 10.8.2022.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 19.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 19.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei

MTV Uutiset 20.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 24.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 24.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 25.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 25.5.2022c.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 27.5.2022.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 2.6.2022.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 6.6.2022.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 7.6.2022.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 15.6.2022a.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 15.6.2022b.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 17.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 20.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 2.8.2022.	Viittausjuttu	Ei
MTV Uutiset 30.8.2022.	Viittausjuttu	Kyllä: Ilta-Sanomat 30.8.2022.
Ilta-Sanomat 20.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 21.5.2022.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 22.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 22.5.2022e.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 23.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 23.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 24.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 25.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 29.5.2022.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 21.6.2022.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 24.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Ilta-Sanomat 27.7.2022.	Viittausjuttu	Ei

Ilta-Sanomat 4.8.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 19.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 19.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 23.5.2022a.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 23.5.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 23.5.2022c.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 30.5.2022.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 3.6.2022.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 15.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 23.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 25.7.2022.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 1.8.2022b.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 4.8.2022.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 5.8.2022a.	Viittausjuttu	Ei
Iltalehti 16.8.2022.	Viittausjuttu	Ei